

LAADUKAS JA LUOTETTAVA LUKIODIPLOMI

Esitys lukiodiplomin kehittämissuunnitelmaksi 2023–2026

LAADUKAS JA LUOTETTAVA LUKIODIPLOMI

Esitys lukiodiplomin kehittämissuunnitelmaksi 2023–2026

Sisällys

1. JOHDANTO	4
1.1. Kehittämissuunnitelman lähtökohdat	5
1.2. Kehittämissuunnitelman valmistelu Opetushallituksessa	5
2. TAUSTA JA NYKYTILA	7
2.1. Lukiodiplomin historia	7
2.2. Lukiodiplomit lainsäädännössä, lukion opetussuunnitelman perusteissa ja viranomaisohjeissa	8
2.3. Lukiodiplomin suorittaminen osana lukio-opintoja	9
2.4. Lukiodiplomien arviointi	9
2.5. Lukiodiplomien toteutuminen lukioissa	10
2.6. Lukiodiplomit ja jatko-opinnot	14
3. TULEVAISUUDEN LUKIODIPLOMI	15
4. KEHITTÄMISEN TAVOITTEET	16
5. KEHITTÄMISTYÖN ETENEMINEN 2023–2026	18
6. TOIMENPITEET	20
6.1. Lukiodiplomijärjestelmän sisällöllinen kehittäminen	20
6.1.1. Lukiodiplomijärjestelmä lukiokoulutuksessa	20
6.1.2. Lukiodiplomin laajuus, muoto ja rakenne	22
6.1.3. Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomit	24
6.1.4. Kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomit	27
6.1.5. Lukiodiplomin suorittamista edeltävät opinnot	28
Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien edeltävät opinnot	29
Kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien edeltävät opinnot	31
6.1.6. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen	33
6.1.7. Lukiodiplomiopintojakson järjestäminen ja suorittaminen	35
6.1.8. Lukiodiplomin arviointi	37
A. Opiskelijan lukio ja kansallinen asiantuntijaelin	41
B. Opiskelijan lukio ja arviointiverkoston arvioija	42

6.1.9.	Toteuttamisen ja pedagogiikan kehittäminen lukioissa	46
6.2.	Lukiodiplomin suorittaminen ammatillisessa koulutuksessa.....	48
6.3.	Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen lukiodiplomin järjestämisessä	49
6.4.	Lukiodiplomien tarjonnan kehittäminen.....	50
6.5.	Opiskelijavalinnat	52
6.6.	Ylioppilastutkinto ja lukiodiplomin kehittäminen	53
6.7.	Seurantasuunnitelma ja vaikuttavuuden arviointi	54
7.	SELVITYKSET JA RAPORTIT	56
7.1.	Raportti päättö- ja näyttökokeista eri maissa	56
7.2.	Selvitys ylioppilastutkinnon kokeen korvaamisesta lukiodiplomilla tai lukiodiplomisuorituksen kytkemisestä ylioppilastutkintoon	56
7.3.	Selvitys osaamisen tunnustamisesta ja tunnustamisesta sekä yhteistyöstä ja koulutuksen hankkimisesta lukiokoulutuksessa lukiodiplomien näkökulmasta	56
8.	MUUTOKSET LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ, MÄÄRÄYKSISSÄ JA OHJEISSA	57
8.1.	Lainsäädäntö	57
8.2.	Määräykset.....	57
8.3.	Ohjeet.....	58
8.4.	Suosituksat ja tukimateriaalit.....	58
9.	AIKATAULU JA TOIMEENPANO	59
9.1.	Lukiodiplomien jatkokehittäminen 2023–2026	59
9.2.	Uudistusten toimeenpano 1.8.2026 alkaen	60
10.	UUDISTUKSEN KUSTANNUKSET	61
10.1.	Arvio jatkokehittämisen kustannusten kohdentumisesta 2023–2026	61
10.2.	Arvio uudistuksen toimeenpanon kohdentumisesta 1.8.2026 alkaen	65
11.	LIITTEET.....	68
11.1.	Koonti toimenpide-ehdotuksista.....	68
11.2.	Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksianto: Lukiodiplomien kehittäminen	68

1. JOHDANTO

Opetushallitus on laatinut opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta tämän esityksen lukiodiplomin kehittämissuunnitelmaksi (VN/2062/2020-OKM-214). Lukiodiplomien kehittäminen on kuulunut Opetushallituksen tehtäviin koko niiden olemassaolon ajan. Esityksessä on lähdetty siitä, että Opetushallitus vastaisi lukiodiplomien kehittämistoimenpiteiden tarkemmasta jatkosuunnittelusta ja -valmistelusta yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Opetushallituksen ehdotuksessa kuvataan aluksi lyhyesti lukiodiplomin jatkokehittämisen lähtökohtia, historiaa ja nykytilaa. Kehittämissuunnitelmassa uudistuvalla lukiodiplomilla määritetään myös visio, joka perustuu olemassa olevan lukiodiplomijärjestelmän vahvuuksille yleissivistävässä lukiokoulutuksessa. Esityksessä määritellään lukiodiplomien kehittämiseen tavoitteita, jotka toteutuisivat lyhyemmällä ja pidemmällä aikavälillä. Opetushallituksen toimenpide-ehdotukset kohdistuvat ensisijaisesti toimeksiannossa lukiodiplomien kehittämiseen asetettuihin painopisteisiin. Toimeksiantoon sisältyy lukiokoulutuksen järjestämistä koskevia kysymyksiä, joiden kattava huomioon ottaminen kehittämissuunnitelman laadinnassa olisi edellyttänyt lukiodiplomijärjestelmää laajempaa lukiokoulutuksen ohjausjärjestelmän tarkastelua. Tällainen laajasti lukiokoulutuksen järjestämistä ja suorittamista koskeva kysymys on muun muassa osaamisen tunnustaminen ja opintojen hyväksilukeminen.

Toimenpide-ehdotukset käsittelevät muun muassa lukiodiplomin sisällöllistä kehittämistä, arviointia, suorittamista edeltäviä opintoja, opiskelijavalintoja sekä selvityksiä ja raportteja. Kehittämistyön aikataulua ja alustavia arvioita uudistuksen kustannuksista kuvataan erillisissä liitteissä. Opetushallitus kiinnittää huomiota siihen, että tässä ehdotuksessa lukiodiplomien kehittämissuunnitelmaksi on paljon kunnianhimoisia toimenpide-ehdotuksia, jotka edellyttävät sitoutumista pitkäaikaiseen, asianmukaisesti resursoituun lukiodiplomien kehittämis- ja toimeenpanotyöhön. Opetushallituksella ei ole nykyisellään riittäviä henkilö- ja määräraharesursseja lukiodiplomien kehittämiseen suunnitelmaehdotuksen mukaisesti.

Lukiolain (714/2018) mukaisesti lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). Valtioneuvoston asetuksen lukiokoulutuksesta (810/2018) mukaisesti lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä. Lukiodiplomit voivat kuulua lukion opetussuunnitelmassa määriteltäviin opintojaksoihin. Lukiodiplomien tehtävänä on antaa opiskelijalle mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Lukiodiplomit täydentävät lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

1.1. Kehittämissuunnitelman lähtökohdat

Lukiodiplomin kehittämissuunnitelman lähtökohtina ovat opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannossa todetut päätökset. Niiden mukaan lukiodiplomien kehittämistyö tapahtuu verkostomaisessa yhteistyössä asiantuntijoita hyödyntäen, ja korkeakouluilla tulee olla merkittävä asema kehittämistyössä. Painopisteen tulee olla musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien kehittämisessä koulutuksen järjestäjille velvoittaviksi, ja kyseisiä lukiodiplomeja kehitetään siten, että ne olisivat jatkossa hyödynnettävissä nykyistä paremmin korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Muiden lukiodiplomien kehittämistä jatketaan ilman niihin liittyvää järjestämisvelvoitetta. Pitkällä tähtäimellä voidaan tavoitella yksittäisen ylioppilastutkinnon kokeen korvaamista lukiodiplomilla.

Kehittämisen toimeksiantoa on edeltänyt opetus- ja kulttuuriministeriön asettamien selvityshenkilöiden lukiodiplomien järjestämistä koskenut selvitys ja siitä annetut lausunnot (OKM/64/040/2019, Lukiodiplomiselvitys OKM 2020:34). Toimeksiannosta Opetushallitukselle on päätetty opetus- ja kulttuuriministeriössä lukiodiplomiselvityksen ja siitä annettujen lausuntojen pohjalta.

Lukiodiplomien jatkokehittämisen tarpeet nousivat tarkasteluun vuonna 2018 uudistetun lukiolainsäädännön valmistelussa. Eduskunnan sivistysvaliokunta piti mietinnössään hyvänä, että opiskelijalla on mahdollisuus osoittaa osaamisensa myös aineissa, jotka eivät sisälly ylioppilaskirjoituksiin. Valiokunta katsoi lisäksi, että taito- ja taideaineille ominaiset tiedon tuottamisen tavat tulee nähdä uudistuneessa lukiokoulutuksessa yhdenvertaisina nykyisin ylioppilastutkintoon sisältyvien oppiaineiden tiedon tuottamisen kanssa, ja että jokaisella lukion opiskelijalla tulee olla yhdenvertainen mahdollisuus lukiodiplomin suorittamiseen. Sivistysvaliokunta kehotti opetus- ja kulttuuriministeriötä selvittämään lukiodiplomien muuttamista kaikkia koulutuksen järjestäjiä velvoittavaksi (SIVM 2/2018 vp).

1.2. Kehittämissuunnitelman valmistelu Opetushallituksessa

Lukiodiplomin jatkokehittämisen valmistelu käynnistyi Opetushallituksessa joulukuussa 2021 opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannon ja siihen sisältyvien päätösten pohjalta.

Valmistelun alkuvaiheeseen kuului lukiodiplomin kehittämisen tavoitteiden luonnostelu ja toimenpidekokonaisuuksien alustava jäsentäminen. Lisäksi hahmoteltiin vaihtoehtoja sekä kehitystyön että toimeenpanon organisoinnille ja aikataululle. Tähän liittyi myös muun muassa lukiodiplomin jatkokehittämisen tarkastelu ja pohtiminen lukiokoulutuksen, toisen asteen koulutuksen ja laajennetun oppivelvollisuuden näkökulmista. Opetushallituksen asiantuntijat ovat suunnitelleet ja valmistelleet esitysluonnosta yhteisissä lukiodiplomien kehittämisiin kokouksissa. Toimenpiteitä on hahmoteltu myös pienryhmissä, joissa kehittämistarpeita tarkasteltiin erikseen pakollisten taito- ja taideaineiden lukiodiplomien sekä muiden lukiodiplomien näkökulmasta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannon mukaisesti korkeakouluilla tulee olla merkittävä asema kehittämistyössä. Opetushallitus järjesti tulevan kehittämistyön suunnittelun tueksi keskustelutilaisuuden korkeakoulujen edustajille 8.6.2022. Tilaisuudessa kuultiin korkeakoulujen edustajia erityisesti siitä, millainen rooli ja tehtävä korkeakouluilla tulisi olla lukiodiplomien jatkokehittämisessä ja uudistusten toimeenpanossa, sekä miten lukiodiplomeja tulisi kehittää, jotta ne olisivat nykyistä paremmin hyödynnettävissä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Lisäksi keskusteltiin siitä, miten lukiodiplomeja voisi mahdollisesti hyödyntää opiskelijavalintojen kehittämisessä. Näkemyksiä oli mahdollista täydentää myös verkkokyselyn kautta. Esiin nousi muun muassa korkeakoulujen halukkuus olla mukana lukiodiplomien kehittämistyössä sekä lukiodiplomien hyödynnettävyyden mahdollisuus myös muiden kuin lukiodiplomin taiteenalan opiskelijavalinnoissa.

Kehittämissuunnitelmaa on työstetty, muokattu ja täsmennetty edelleen muun muassa korkeakoulujen edustajien ja sidosryhmien näkemyksiä hyödyntäen. Kehittämissuunnitelman valmistelun aikana eri tahot ovat lähestyneet Opetushallitusta ja esittäneet näkemyksiä lukiodiplomien jatkokehittämisestä. Sidosryhmien näkemyksiä on kuultu mahdollisuuksien mukaan. Valmistelun tilanteesta on annettu eri tahoille myös tietoa tarpeen mukaan. Opetushallitus on käynyt valmistelua tukevia keskusteluja muun muassa järjestöjen, verkostojen ja lukiokoulutuksen järjestäjien edustajien kanssa.

Esitys lukiodiplomin kehittämissuunnitelmaksi on valmisteltu Lukiokoulutus, vapaa sivistystyö ja taiteen perusopetus -yksikössä, joka sijoittuu Opetushallituksen Kasvatus, koulutus ja osaaminen päätoimintoon. Valmistelua on johtanut yksikön päällikkö, opetusneuvos Petri Lehikoinen. Kehittämissuunnitelman virkavalmistelusta on vastannut lukiodiplomien kehittämistiimi, jonka työtä koordinoi opetusneuvos Mikko Hartikainen. Lukiodiplomien kehittämistiimin muut jäsenet ovat opetusneuvos Alma Muukka-Marjovuori, opetusneuvos Matti Pietilä, opetusneuvos Tiia Hintsa, opetusneuvos Minna Harmanen, opetusneuvos Marjaana Manninen, opetusneuvos Kristina Kaihari ja undervisningsråd Pamela Granskog. Valmistelutyöhön on osallistunut myös korkeakouluharjoittelija Linda Kanninen.

Lukiodiplomien kehittämismahdollisuuksista on käyty keskustelua myös muiden Opetushallituksen asiantuntijoiden kanssa. Heidän näkemyksiään ja osaamistaan on hyödynnetty esityksen valmistelussa. Kehittämissuunnitelman valmistelua ovat osaltaan tukeneet myös hallinnon sisäiset keskustelut opetus- ja kulttuuriministeriön ja Ylioppilastutkintolautakunnan kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi esityksen viimeistelyyn kaksi kuukautta lisää aikaa.

2. TAUSTA JA NYKYTILA

2.1. Lukiodiplomin historia

Lukiodiplomijärjestelmää on kehitetty osana lukion yleissivistävän koulutustehtävän mukaista toimintaa lähes 30 vuotta. Lukiodiplomien tarjonnan, järjestämisen ja suorittamisen keskeiset lähtökohdat ovat säilyneet pääosin muuttumattomina. Lukiodiplomijärjestelmää on kehitetty laajemmin lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistusten yhteydessä.

Lukiodiplomien kehittämiseksi lausuttiin syntysanat ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmän mietinnössä 1993 (Komiteamietintö 1993:25). Mietinnössä tavoitteeksi asetettiin opiskelijan osaamisen arvioinnin kehittäminen niin, että ylioppilas saa opintojensa päättyessä yhtenäisen asiakirjakokonaisuuden, joka mahdollisimman luotettavasti ja monipuolisesti kuvaa hänen yleissivistyksensä ja tiedonhallintansa suuntautumista ja tasoa sekä harrastuneisuutta ja erikoistumista ilmentäviä valmiuksia. Ehdotettuun asiakirjakokonaisuuteen kuuluivat lukion päättötodistus, ylioppilastutkintotodistus sekä päättötodistusta täydentävät opiskelijan erityiset näytöt. Työryhmä piti tätä lukion opiskelijan yleissivistyksen, tietojen ja muiden valmiuksien arvioinnin kehittämistä tärkeänä, jotta opiskelijan osaaminen välittyy monipuolisesti hänen hakeutuessaan jatko-opintoihin tai työelämään. Kehittämistyöryhmän mietinnössä todettiin muun muassa, että taito- ja taideaineiden arviointi on yleensä tarkoituksenmukaista hajauttaa pitkäaikaiselle aikavälille lukio-opintoja, jolloin opintoihin voidaan sisällyttää mielekkäällä tavalla opiskelijan oma taiteellinen ja taidollinen näyttö. Tällaiseen näyttöön voi mietinnön mukaan liittyä myös kirjallinen osuus, joka luo suoritukselle teoreettisen kehyksen.

Opetushallitus käynnisti lukiodiplomien kehittämisen ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmän työn pohjalta vuonna 1995. Kehittämistyötä tehtiin laajassa yhteistyössä korkeakoulujen, lukiodien ja muiden eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Opetusministeriö asetti vuonna 1998 lukiodiplomityöryhmän arvioimaan kehittämistyössä saavutettuja tuloksia. Työryhmä ehdotti muistiossaan (18:1998), että kaikilla lukioilla olisi mahdollisuus järjestää taito- ja taideaineiden lukiodiplomien suorittaminen lukuvuoden 1999–2000 alusta alkaen. Opetushallituksen tulisi vahvistaa suorittamisen ehdot ja arviointikriteerit valtakunnallisesti, ja lukiodiplomisuoritukset arvioitaisiin paikallisesti. Eri aineiden lukiodiplomit tulisi ottaa mahdollisimman laajasti huomioon jatko-opintojen opiskelijavalinnoissa.

Lukiodiplomeja on voinut suorittaa lukuvuodesta 1999–2000 alkaen. Opetushallitus on kehittänyt nykyiset kahdeksan lukiodiplomia edellä mainittujen työryhmien asettamista lähtökohdista käsin. Lukuvuoden 1999–2000 alusta lukien on ollut mahdollista suorittaa liikunnan, musiikin, kuvataiteen, teatterin ja draaman (sittemmin teatteritaiteen, teatterin), kotitalouden ja käsityön lukiodiplomeja. Tanssin lukiodiplomi otettiin käyttöön lukuvuoden 2001–2002 alusta lukien ja median lukiodiplomi lukuvuoden 2004–2005 alusta lukien.

Lukiodiplomeja voidaan tällä hetkellä suorittaa lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 ja 2019 mukaisesti kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Lukiodiplomit täydentävät muiden lukio-opintoihin liittyvien erillisten näyttöjen tavoin lukion päättötodistuksen ja ylioppilastutkintotodistuksen osoittamaa osaamista.

2.2. Lukiodiplomit lainsäädännössä, lukion opetussuunnitelman perusteissa ja viranomaisohjeissa

Lukiolain (714/2018) 11 §:n mukaan lukiokoulutuksen oppimäärä voi sisältää eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä opintokokonaisuuksia (lukiodiplomi). Valtioneuvoston asetuksen lukiokoulutuksesta (810/2018) 12 §:n mukaan lukiodiplomien laajuus on kaksi opintopistettä.

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukaisesti lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kotitaloudessa, kuvataiteessa, käsityössä, liikunnassa, mediassa, musiikissa, tanssissa ja teatterissa. Mikäli oppilaitos järjestää mahdollisuuden suorittaa lukiodiplomeita, se tulee määritellä koulutuksen järjestäjän hyväksymässä opetussuunnitelmassa (OPH-2263-2019). Myös aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukaiseen oppimäärään voi sisältyä lukiodiplomeita koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla (OPH-2267-2019).

Mahdollisuus suorittaa lukiodiplomeita määritellään opetussuunnitelmassa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan koulutuksen järjestäjän tarjoamien lukiodiplomien osalta lukiodiplomien tehtävä, yleiset tavoitteet ja arviointi sekä tavoitteet ja keskeiset sisällöt lukiodiplomeittain kahden opintopisteen laajuisina opintojaksoina. Lukiodiplomi voi sisältyä oppiaineen oppimäärän valinnaisiin opintoihin paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetyllä tavalla.

Opetushallitus antaa erilliset ohjeet kunkin lukiodiplomin suorittamisesta (viranomaisohje). Opetushallituksen ohjeissa on kuvattu kaikille lukiodiplomeille yhteiset suorittamisen lähtökohdat ja lukiodiplomikohtaiset suoritusohjeet. Mikäli lukiodiplomeja on koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaan mahdollista suorittaa lukiossa, niitä suoritetaan Opetushallituksen määäämien perusteiden ja Opetushallituksen niiden lisäksi antamien ohjeiden mukaan. Lukiokoulutuksen järjestäjä päättää lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti ja erillisten lukiodiplomiohjeiden pohjalta lukiodiplomin käytännön järjestämisestä. Lukiodiplomin ohjeet on laadittu koulutuksen järjestäjälle, lukioille ja opiskelijoille, jotta lukion opetussuunnitelman perusteiden lukiodiplomin tavoitteiden ja keskeisten sisältöjen mukaisen näytön järjestämisen lähtökohdat ja edellytykset täyttyisivät.

Lukiodiplomien rakenteet eroavat jossain määrin toisistaan kullekin oppiaineelle tai aineryhmälle ominaisen oppimisen ja osaamisen mukaisesti. Kunkin oppiaineen ominaisluonteeseen perustuen lukiodiplomeihin on kehitetty valtakunnalliset toteutuksen muodot ja arviointinettelyt kriteereineen. Osassa lukiodiplomeja on myös lukuvuosittain vaihtuvat tehtävät.

2.3. Lukiodiplomin suorittaminen osana lukio-opintoja

Lukiodiplomin suorittamisen järjestäminen on lukiolle vapaaehtoista, samoin kuin osallistuminen on opiskelijalle vapaaehtoista.

Oppivelvollisuuslain (1214/2020) 17 §:n mukaan oppivelvollisuuden piirissä olevien opiskelijoiden osallistuminen lukiodiplomin suorittamiseen on opiskelijalle maksutonta. Maksuttomia eivät kuitenkaan ole erityistä harrastuneisuutta painottavissa koulutuksissa tarvittavat opiskelijan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitetut soittimet, urheiluvälineet tai muut vastaavat välineet ja tarvikkeet, joita opiskelija voi käyttää myös muutoin kuin opetuksen yhteydessä. Oppivelvollisuuden piirin kuulumattomalta yleensä aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää suorittavalta opiskelijalta voidaan periä maksuja lukiodiplomin suorittamiseen osallistumisesta (714/2018, 34 §; 1214/2020, 16 §, 17 §).

Lukiodiplomien suorittamisen mahdollistamiseksi koulutuksen järjestäjä voi toimia yhteistyössä muiden lukiodiplomien ja oppilaitosten kanssa. Lukiolain (714/2018) 8 §:n mukaisesti koulutuksen järjestäjä voi täydentää järjestämäänsä koulutusta hankkimalla opetusta ja muita palveluja toiselta lukiokoulutuksen tai muulta koulutuksen järjestäjältä. Lukiodiplomien ohjeita noudatetaan myös silloin, kun opiskelijan opintosuunnitelmaan ja lukiokoulutuksen oppimäärään sisältyvä lukiodiplomi suoritetaan muussa oppilaitoksessa.

2.4. Lukiodiplomien arviointi

Lukiodiplomin arviointi perustuu opiskelijan tai opiskelijoiden ryhmänä itsenäisesti toteuttamaan lukioaikaisen erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttöön. Opiskelijan toteuttama lukiodiplomi arvioidaan kokonaisuutena. Lukiodiplomin arvioinnissa annetaan palautetta lukiodiplomille asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta. (Lukion opetussuunnitelman perusteet 2019, 6.23 Lukiodiplomit; Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2019, OPH-2263-2019; 6.20 Lukiodiplomit, OPH-2267-2019)

Lukiodiplomin suorituksen arvioi lukion opettaja. Opettajan lisäksi arviointiin osallistuu toinen arvioija, jonka tulee myös olla kyseisen alan asiantuntija. Toisen arvioijan valitsee lukio. Ulkopuoliselle asiantuntijalle lukiodiplomien arvioinnista maksettavasta korvauksesta päättää koulutuksen järjestäjä. Lukiodiplomin suorituksesta annetaan numeroarvosana. Arvioinnissa käytetään asteikkoa 4–10.

Lukiodiplomit eivät ole Valtioneuvoston asetuksen lukiokoulutuksesta (810/2018) liitteen mukaisia pakollisia tai valtakunnallisia valinnaisia opintoja. Näistä paikallisista valinnaisista opinnoista, esimerkiksi opiskelijan suorittaman lukiodiplomin opintojaksosta, voidaan antaa arvosanaksi paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettävällä tavalla numeroarvosana tai suoritusero. Vaikka lukiodiplomista ei merkittäisi numeroarvosanaa lukion päättötodistukseen, lukiodiplomi arvioidaan lukion opetussuunnitelman perusteiden ja Opetushallituksen antaminen lukiodiplomien suorituserojen mukaisesti numeroarvosanalla asteikolla 4–10. Lukiodiplomin suorittanut opiskelija saa lukion päättötodistuksen liitteenä erillisen lukiodiplomitodistuksen, jossa on kyseisestä lukiodiplomista annettu numeroarvosana.

Opiskelija saa todistuksen lukiodiplomistaan, kun hän on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite, ja se merkitään kohtaan “lisätiedot”. Lukiodiplomeissa käytetään Opetushallituksen tuottamaa yhtenäistä todistuslomaketta. Lukiodiplomitodistukset ovat lukioiden käytettävissä Suullisen kielitaidon arvioinnin koepankin yhteydessä.

2.5. Lukiodiplomien toteutuminen lukioissa

Koulutuksen järjestäjien raportoimien tietojen mukaan lukiodiplomeja suoritti lukuvuonna 2018–2019 yhteensä 1891 opiskelijaa ja lukuvuonna 2019–2020 yhteensä 1834 opiskelijaa. Kuvataiteen lukiodiplomisuoritusten osuus kyseisinä lukuvuosina oli selkeästi suurin, noin puolet kaikista suoritetuista lukiodiplomeista. Toiseksi eniten suorituksia tehtiin liikunnassa ja kolmanneksi eniten musiikissa. Näistä raportoiduista suorituksista musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomeja oli tarkastelujakson molempina lukuvuosina 83 %, hieman yli 1 500 kappaletta. Tietoja raportoineiden lukioiden lukumäärä oli vuonna 2018 yhteensä 372 lukiota, vuonna 2019 yhteensä 371 lukiota ja vuonna 2020 yhteensä 369 lukiota (KOSKI, Opetushallitus 21.10.2022).

Lukuvuosina 2018–2019 ja 2019–2020 lukiodiplomeista 0,2 %–0,5 % suoritettiin kotitaloudessa, 47,9 %–52,7 % kuvataiteessa, 0,8 %–1,0 % käsityössä, 19,9 %–22,8 % liikunnassa, 2,7 %–3,3 % mediassa, 10,5 %–12,5 % musiikissa, 2,1 %–2,9 % tanssissa ja 10,0 %–10,3 % teatterissa. Alla olevassa taulukossa kuvataan lukioissa lukuvuosina 2018–2019 ja 2019–2020 suoritettujen lukiodiplomien määrä ja jakautuminen prosenttiosuuksina lukiodiplomeittain (KOSKI, Opetushallitus 21.10.2022).

TAULUKKO 1. Lukuvuosina 2018–2019 ja 2019–2020 lukioissa suoritettujen lukiodiplomien lukumäärä ja jakautuminen prosenttiosuuksina.

Lukiodiplomiaine	Lukuvuosi 2018–2019		Lukuvuosi 2019–2020	
	Määrä	Jakauma (%)	Määrä	Jakauma (%)
Kotitalous	3	0,2 %	9	0,5 %
Kuvataide	906	47,9 %	967	52,7 %
Käsityö	15	0,8 %	19	1,0 %
Liikunta	431	22,8 %	364	19,9 %
Media	51	2,7 %	60	3,3 %
Musiikki	236	12,5 %	192	10,5 %
Tanssi	54	2,9 %	39	2,1 %
Teatteri	195	10,3 %	184	10,0 %
Yhteensä	1 891		1 834	

Pääasialliselta opetus- ja hallintokieleltään ruotsinkielisissä lukioissa suoritettiin 5,6 % kaikista lukiodiplomeista lukuvuonna 2018–2019 ja lukuvuonna 2019–2020 ruotsinkielisissä lukioissa suoritettujen lukiodiplomien osuus oli 5,3 %. Ruotsin kielellä lukiodiplomien suorittaminen näyttää painottuvan alueellisesti niihin maakuntiin, joissa asuu eniten ruotsinkielistä väestöä: esimerkiksi lukuvuonna 2019–2020 ruotsinkielisiä lukiodiplomeja suoritettiin vain Uudenmaan ja Pohjanmaan maakunnissa. Suoritettujen lukiodiplomien määrä mukaili pääsääntöisesti maakuntien väkilukuja lukuvuosina 2018–2019 ja 2019–2020. Eniten lukiodiplomisuorituksia tehtiin kyseisinä vuosina alueellisesti tarkasteltuna Uudenmaan maakunnassa, jossa myös opiskelijamäärä on suurin (KOSKI, Opetushallitus 21.10.2022).

Naisten osuus lukiodiplomien suorittajien kokonaismäärästä on vakiintunut noin 75 %:iin. Suoritusmäärät ovat olleet lähinnä lukiokoulutuksen opiskelupaikkojen jakaantumista sukupuolen mukaan liikunnan ja musiikin lukiodiplomeissa. Siten suhteellisesti vähiten naisia on ollut liikunnan ja musiikin lukiodiplomin suorittajissa. Esimerkiksi lukuvuosina 2018–2019 ja 2019–2020 miesten osuus molemmissa lukiodiplomiaineissa oli noin 40 % (KOSKI, Opetushallitus 21.10.2022).

Vuosina 2015–2019 90 % lukiodiplomiarvosanoista oli joko hyviä (23 %), kiitettäviä (40 %) tai erinomaisia (27 %). Samoina vuosina 93,4 % kaikista raportoiduista lukiodiplomeista suoritettiin loppuun, lukiodiplomeista 6,3 % keskeytyi ja 0,3 % hylättiin (Suullisen kielitaidon arvioinnin koepankki-palvelu).

Koulutuksen järjestäjien raportoimien tietojen mukaan lukiodiplomeja suoritettiin lukuvuosina 2018–2019 ja 2019–2020 noin 25 % vähemmän kuin kymmenen vuotta sitten. Lukiodiplomeja suoritti lukuvuonna 2008–2009 yhteensä 2 553 opiskelijaa ja lukuvuonna 2018–2019 yhteensä 1 891 opiskelijaa. Lukuvuonna 2008–2009 musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomeja suoritettiin 2 153 kappaletta, noin 84 % kaikista raportoiduista suorituksista (Selvitys lukiodiplomien suorittamisesta, OPH 2011:30; KOSKI, Opetushallitus 21.10.2022).

Taito- ja taideaineiden valtakunnallisten syventävien kurssien toteutuminen

Koulutuksen järjestäjien raportointitiedoista on tarkasteltu myös musiikin, kuvataiteen ja liikunnan valtakunnallisten syventävien kurssien toteutumista lukioissa. Lukioiden, joissa lukuvuosina 2018–2019, 2019–2020 ja 2020–2021 on suoritettu kaikkia musiikin, kuvataiteen ja liikunnan valtakunnallisia syventäviä kursseja, on yhteensä 36. Muissa lukioissa syventäviä musiikin, kuvataiteen ja liikunnan kursseja on järjestetty kyseisinä lukuvuosina vaihtelevasti. Vaihteluväli suoritettujen musiikin, kuvataiteen ja liikunnan valtakunnallisten syventävien kurssien lukiokohtaisissa suoritusmäärissä on verrattain suuri. Esimerkiksi lukuvuonna 2020–2021 näitä kursseja toteutui lukioissa vaihteluvälillä 1–270 kurssisuoritusta.

Liikunnan syventäviä kursseja (LI3, LI4, LI5) on tarkasteluvälillä suoritettu lukioissa kaikkein useimmin. Kuvataiteen syventäviä kursseja (KU3, KU4) on suoritettu toiseksi useimmin, ja näistä oppiaineista harvimminkin kyseisinä vuosina on suoritettu musiikin syventäviä kursseja (MU3, MU4).

Taulukossa 2 on esitetty prosentteina sellaisten lukioden osuus, joissa valtakunnallisia syventäviä kursseja on suoritettu kyseisenä lukuvuonna (vähintään yksi kurssisuoritus). Taulukko ei ota kantaa siihen, kuinka monta opiskelijan kurssisuoritusta kuhunkin valtakunnalliseen syventävään kurssiin on lukiossa sisältynyt, tai kuinka monta kertaa kukin kurssi on raportoitu lukiossa suoritetuksi.

TAULUKKO 2. Valtakunnallisten syventävien kurssien toteutuminen musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppiaineissa prosenttiosuuksina lukuvuosina 2018–2019, 2019–2020 ja 2020–2021.

Lukuvuosi	Lukioden määrä	MU3	MU4	KU3	KU4	LI3	LI4	LI5
2018–2019	375	51,5 %	41,1 %	73,9 %	69,6 %	83,5 %	85,6 %	77,1 %
2019–2020	369	49,1 %	41,2 %	68,6 %	68,8 %	80,8 %	82,7 %	75,3 %
2020–2021	361	52,4 %	39,9 %	70,1 %	71,2 %	80,3 %	77,8 %	71,2 %

Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan valtakunnallisten syventävien kurssien suoritusmäärissä on havaittavissa pieniä eroja, kun tarkastellaan lukiokohtaisten suoritusmäärien keskiarvoja kunkin oppiaineen osalta erikseen. Esimerkiksi lukuvuonna 2019–2020 musiikin valtakunnallisten syventävien kurssien (MU3, MU4) lukiokohtaisten kurssisuoritusten keskiarvo oli 9,2 suoritusta, kuvataiteen valtakunnallisten syventävien kurssien (KU3, KU4) lukiokohtaisten kurssisuoritusten keskiarvo oli 11,7 suoritusta ja liikunnan valtakunnallisten syventävien kurssien (LI3, LI4 ja LI5) lukiokohtaisten kurssisuoritusten keskiarvo oli 22,2 suoritusta. Liikunnan valtakunnallisten syventävien kurssien suoritusmäärissä on enemmän keskinäistä vaihtelua. Tarkasteltaessa liikunnan valtakunnallisten syventävien kurssien suoritustietoja

pelkästään kurssien LI3 ja LI5 osalta, niin lukiokohtaisten kurssisuoritusten keskiarvo on tällöin 13,9 suoritusta (KOSKI, Opetushallitus 21.10.2022).

Musiikin valtakunnallisia syventävistä kursseista joko toista tai molempia on suoritettu lukuvuosina 2018–2019, 2019–2020 ja 2020–2021 noin 60 %:ssa raportoiduista lukioista.

TAULUKKO 3. Lukion valtakunnallisten syventävien kurssien toteutuminen musiikkioppiaineessa prosenttiosuuksina lukuvuosina 2018–2019, 2019–2020 ja 2020–2021.

Musiikin valtakunnalliset syventävät kurssit MU3 ja MU4				
Lukuvuosi	Lukioiden määrä	Kahta kurssia suoritettu	Yhtä kurssia suoritettu	Ei yhtään kurssia suoritettu
2018–2019	375	32,0 %	28,8 %	39,2 %
2019–2020	369	30,6 %	29,0 %	40,4 %
2020–2021	361	30,5 %	31,3 %	38,2 %

Kuvataiteen valtakunnallisia syventävistä kursseista joko toista tai molempia on suoritettu lukuvuosina 2018–2019, 2019–2020 ja 2020–2021 noin 80 %–85 %:ssa raportoiduista lukioista.

TAULUKKO 4. Lukion valtakunnallisten syventävien kurssien toteutuminen kuvataideoppiaineessa prosenttiosuuksina lukuvuosina 2018–2019, 2019–2020 ja 2020–2021.

Kuvataiteen valtakunnalliset syventävät kurssit KU3 ja KU4				
Lukuvuosi	Lukioiden määrä	Kahta kurssia suoritettu	Yhtä kurssia suoritettu	Ei yhtään kurssia suoritettu
2018–2019	375	58,9 %	25,6 %	15,5 %
2019–2020	369	56,9 %	23,6 %	19,5 %
2020–2021	361	57,9 %	25,5 %	16,6 %

Liikunnan valtakunnallisia syventävistä kursseista (LI3, LI4 ja LI5) jokaista on suoritettu noin 55 %–65 % lukioista lukuvuosina 2018–2019, 2019–2020 ja 2020–2021. Joitakin kahta kolmesta liikunnan syventävästä kurssista on samalla aikajänteellä suoritettu noin 20 %–25 % lukioista, ja yhtä kolmesta kurssista noin 8 %–14 % lukioista. Tarkempaa liikunnan syventävien kurssien toteutumisen jakaumaa kuvataan alla olevassa taulukossa.

TAULUKKO 5. Lukion valtakunnallisten syventävien kurssien toteutuminen liikunta-oppiaineessa prosenttiosuuksina lukuvuosina 2018–2019, 2019–2020 ja 2020–2021.

Liikunnan valtakunnalliset syventävät kurssit LI3, LI4 ja LI5					
Lukuvuosi	Lukioiden määrä	Kolmea kurssia suoritettu	Kahta kurssia suoritettu	Yhtä kurssia suoritettu	Ei yhtään kurssia suoritettu
2018–2019	375	65,6 %	20,3 %	8,8 %	5,3 %
2019–2020	369	60,7 %	24,1 %	8,4 %	6,8 %
2020–2021	361	56,0 %	23,6 %	14,4 %	6,1 %

2.6. Lukiodiplomit ja jatko-opinnot

Lukiodiplomien suorituksia on huomioitu yliopistojen opiskelijavalinnoissa koko niiden olemassaolon ajan vaihtelevasti. Lukiodiplomien kehittämistoimenpiteet eivät näyttäisi tältä osin muuttaneen tilannetta. Tosin kattavaa, koottua tietoa lukiodiplomien käyttämisestä ja hyödyntämisen tavoista opiskelijavalinnoissa ei ole ollut käytettävissä. Vuosien varrella monissa työryhmissä, selvityksissä ja muissa yhteyksissä on ehdotettu, että lukiodiplomisuoritusten hyödyntämistä yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijavalinnoissa tulisi edelleen parantaa.

Etenkin kuvataiteen, liikunnan ja musiikin lukiodiplomisuorituksia on otettu eri tavoin huomioon lukiodiplomin alaan liittyvissä yliopistoissa koko lukiodiplomijärjestelmän olemassaolon ajan. Lukiodiplomien on todettu myös antavan valmiuksia esimerkiksi taide- ja kulttuurialojen valintakokeisiin ja opintoihin, vaikka niistä ei saisikaan suoraa hyötyä opiskelijavalinnoissa.

3. TULEVAISUUDEN LUKIODIPLOMI

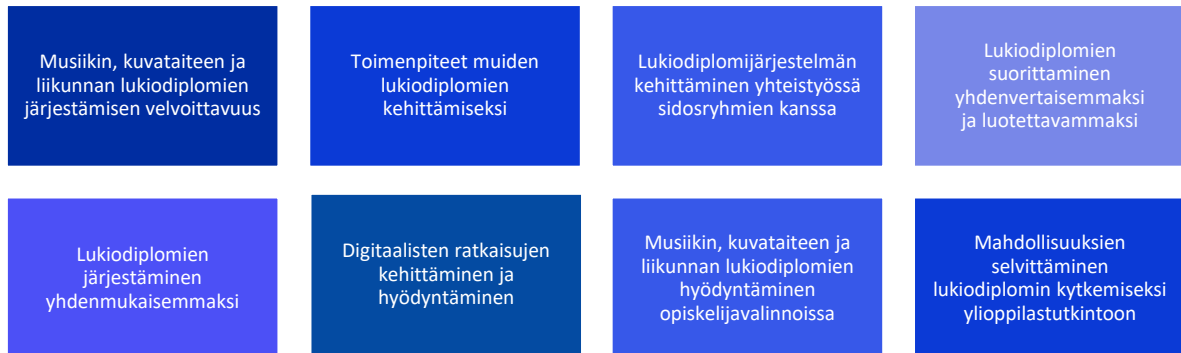
KUVIO 1. Visio tulevaisuuden lukiodiplomista.

Visio lukiodiplomista yleissivistävässä lukiokoulutuksessa perustuu nykyisen lukiodiplomijärjestelmän vahvuuksille. Tulevaisuuden lukiodiplomi on luotettava, monipuolinen ja pitkäkestoinen lukiodiplomiaineen lukio-opinnoissa kehittyneen osaamisen näyttö. Lukiodiplomeja suoritetaan oppiaineissa, joiden osaamista ei ole mahdollista osoittaa ylioppilastutkinnon kokeella. Lukiodiplomijärjestelmä mahdollistaa oppimisen ja osaamisen osoittamisen ensisijaisesti taito- ja taideaineissa kullekin oppiaineelle ominaisin keinoin.

Lukiodiplomi on pitkäkestoinen, tutkimiseen, omaan ilmaisuun ja esittämiseen perustuva näyttö. Opiskelija kehittää lukiodiplomilla valmiuksiaan arvioida ja uudistaa osaamistaan sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja kehittämistarpeensa. Lukiodiplomi on opiskelijalle merkityksellinen osa koko lukion oppimäärän suorittamista, joka ilmentää ajattelun, tuottamisen, tulkinnan ja arvottamisen taitoja. Näin lukiodiplomi luo edellytyksiä osallisuuden, toimijuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiselle.

Uudistettu lukiodiplomi olisi tarkoitus ottaa käyttöön lukuvuonna 2026–2027. Opetushallitus vastaa tehtävänsä mukaisesti edelleen lukiodiplomin kansallisesta kehittämisestä yhteistyössä sidosryhmien kanssa niiden asiantuntemusta monipuolisesti hyödyntämällä. Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomeja on mahdollista suorittaa kaikissa lukiossa. Myös muiden lukiodiplomien suorittamisen edellytykset ovat parantuneet. Lukiodiplomeja hyödynnetään laajasti opiskelijavalinnoissa, ja lukiodiplomi on myös muulla tavoin merkityksellinen opiskelijan jatko-opintojen ja tulevaisuuden suunnitelmien kannalta.

4. KEHITTÄMISEN TAVOITTEET

KUVIO 2. Kehittämisen tavoitteet.

Lukiodiplomien kehittämistyön painopisteenä on, että musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomit kehitetään kaikkia lukiokoulutuksen järjestäjiä velvoittaviksi. Muita lukiodiplomijärjestelmään kuuluvia lukiodiplomeja kehitetään siten, että niiden suorittamisen edellytyksiä parannetaan ja niitä järjestetään nykyistä useammissa lukioissa erityisesti lukiodiplomien yhteistyöhön panostamalla. Lukiodiplomijärjestelmää kehitetään kokonaisuutena verkostomaisessa yhteistyössä eri sidosryhmien asiantuntemusta monipuolisesti hyödyntämällä. Kehittämistyötä tehdään erityisesti eri alojen korkeakoulujen ja lukiodiplomeja pitkään järjestäneiden lukiodiplomien kanssa. Lukiodiplomin tehtävää osana lukiokoulutuksen oppimääriä selkiytetään ja täsmennetään.

Lukiodiplomilla opiskelija voi osoittaa ennen kaikkea taito- ja taideaineille ominaisen oppimisen ja osaamisen kehittymistä ja tasoa. Keskeisenä lukiodiplomijärjestelmän uudistamisen tavoitteena on, että lukiodiplomien suorittamisen ja arvioinnin käytäntöjä kehitetään nykyistä yhdenvertaisemmiksi ja luotettavammiksi tiiviissä yhteistyössä lukiodiplomiaiineeseen liittyvien korkeakoulujen ja lukiodiplomien kanssa. Lukiodiplomijärjestelmän kehittämisessä ja uudistuksen toimeenpanossa hyödynnetään laajasti erityisen koulutustehtävän lukiodiplomien asiantuntemusta ja verkostoja.

Lukiodiplomien järjestämisen lähtökohtia yhdenmukaistetaan, ja niiden suorittamisen edellytyksiä vahvistetaan kaikissa lukioissa. Kehittämistyössä otetaan huomioon erilaisia lukiokoulutuksen järjestämisen lähtökohtia kuten erikokoisten lukiodiplomien näkökulmat. Tavoitteena on kehittää ja hyödyntää digitaalisia ratkaisuja lukiodiplomien järjestämisessä, suorittamisessa ja arvioinnissa. Näin voidaan esimerkiksi mahdollistaa nykyistä yhdenvertaisempi ja monipuolisempi lukiodiplomin suorittamista edeltävien lukio-opintojen järjestäminen sekä sujuvoittaa lukiodiplomin arviointimenettelyä.

Keskeiseksi pidemmän aikavälin tavoitteeksi asetetaan, että musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomeja hyödynnetään tulevaisuudessa merkittävästi nykyistä laajemmin korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa ja haettaessa muihin jatko-opintoihin. Myös muiden lukiodiplomien järjestämisen edellytysten parantamisella tähdätään siihen, että niitä olisi

mahdollisuus tulevaisuudessa hyödyntää laajasti jatko-opintoihin hakeuduttaessa. Lukiodiplomien kehittämisen tavoitteena on lisäksi selvittää mahdollisuuksia ja luoda edellytyksiä yksittäisen ylioppilastutkinnon kokeen korvaamiseksi lukiodiplomilla tai lukiodiplomin kytke-
miseksi muulla tavoin ylioppilastutkintoon.

Tavoitteiden toteutumista on tarkoitus tukea vuosina 2023–2026 tehtäviksi ehdotettavilla selvityksillä. Esimerkiksi jatkokehittämisen tueksi voitaisiin tehdä kartoitus joissakin verrokki-
maissa käytössä olevista lukiodiplomeihin rinnastuvista päättö- ja näyttökokeista. Jatkokehittämisen loppuvaiheessa valmistellaan toimeenpanon seurantasuunnitelma ja aikataulu uudistusten vaikuttavuuden arvioinnille.

5. KEHITTÄMISTYÖN ETENEMINEN 2023–2026

KUVIO 3. Kehittämistyön eteneminen.

Lukiodiplomien jatkokehittäminen käynnistyisi vuonna 2023. Opetus- ja kulttuuriministeriö tekisi jatkokehittämistä koskevat linjaukset ja päätökset muun muassa rahoitukseen ja sää-dösvalmisteluun liittyen alkuvuodesta 2023 yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Opetus-hallituksessa jatkokehittämisen työvaiheita olisivat esimerkiksi jatkokehittämisen valmistelu, työn organisoinnin suunnittelu ja eteneminen sekä työryhmien asettaminen osoitettujen re-surssien puitteissa.

Jatkokehittämiselle asetettaisiin ohjausryhmä, joka tukisi Opetushallituksen sisäistä koordi-naatioryhmää jatkokehittämisen linjausten valmistelussa vuonna 2023 muun muassa aika-tilan ja työryhmissä tehtävän työn osalta. Ohjausryhmän asiantuntemusta ja näkemyksiä kuultaisiin ja hyödynnettäisiin monipuolisesti ja säännöllisesti jatkokehittämisessä edettä-essään vuosina 2023–2026.

Lukiodiplomien jatkokehittämisen ohjausryhmän kokoonpanossa huomioitaisiin muun muassa koulutuksen järjestäjien, lukioiden, opettajankoulutuksen ja tutkimuksen, korkeakoulu-jen opiskelijavalintojen sekä ylioppilastutkinnon näkökulmat. Vuosina 2023–2025 lukiodiplo-mikohtaiset työryhmät valmistelisivat lukiodiplomin suoritusohjeet ja osallistuisivat arviointi-menettelyn kehittämiseksi tehtävien kokeilujen suunnitteluun, toteuttamiseen ja tulosten arviointiin.

Vuosina 2024–2025 toteutettaisiin rajattuja lukiodiplomikohtaisia kokeiluja, joissa kehitettäi-siin lukiodiplomien toteuttamista lukioissa ja kaksivaiheista arviointimenettelyä. Kokeilun tu-lokset koottaisiin ja tehtäisiin johtopäätökset kehittämisen tueksi. Kehittämisen tavoitteiden toteutumista tuettaisiin vuosina 2023–2025 tehtävillä selvityksillä.

Lainsäädäntömuutokset valmisteltaisiin opetus- ja kulttuuriministeriössä 2023–2024. Tarvittavista muutoksista lainsäädäntöön säädettäisiin vuoden 2025 alkupuolella. Säädösten valmistelussa hyödynnettäisiin muun muassa lukiodiplomikohtaisten kokeilujen alustavia tuloksia ja niistä tehtyjä johtopäätöksiä. Opetushallitus valmistelisi ja päättäisi tarvittavista muutoksista nuorten ja aikuisten lukion opetussuunnitelman perusteisiin vuoden 2025 loppuun mennessä.

Uudistetut lukiodiplomit otettaisiin käyttöön lukuvuonna 2026–2027. Uudistettu lukiodiplomi otettaisiin käyttöön 1.8.2026 alkaen lukio-opintonsa aloittavilla opiskelijoilla, ja käyttöönotto etenisi vuosiluokka kerrallaan. Yksittäisiä uusien linjausten mukaisia lukiodiplomeja saatettaisiin suorittaa lukioissa jo lukuvuonna 2027–2028, mutta pääosa suoritetuista lukiodiplomeista niitä olisi lukuvuonna 2028–2029. Uudistettujen lukiodiplomien toimeenpanon tukemisen ensimmäiset toimenpiteet käynnistyisivät vuonna 2026 ja myöhemmin tarkentuva toimeenpanosuunnitelma ulottuisi ainakin lukuvuoteen 2030–2031.

6. TOIMENPITEET

Toimenpide-ehdotukset esitetään kunkin alaluvun 6.1–6.7 lopussa. Kaikki ehdotetut toimenpiteet ovat koottu myös erilliseen liitteeseen.

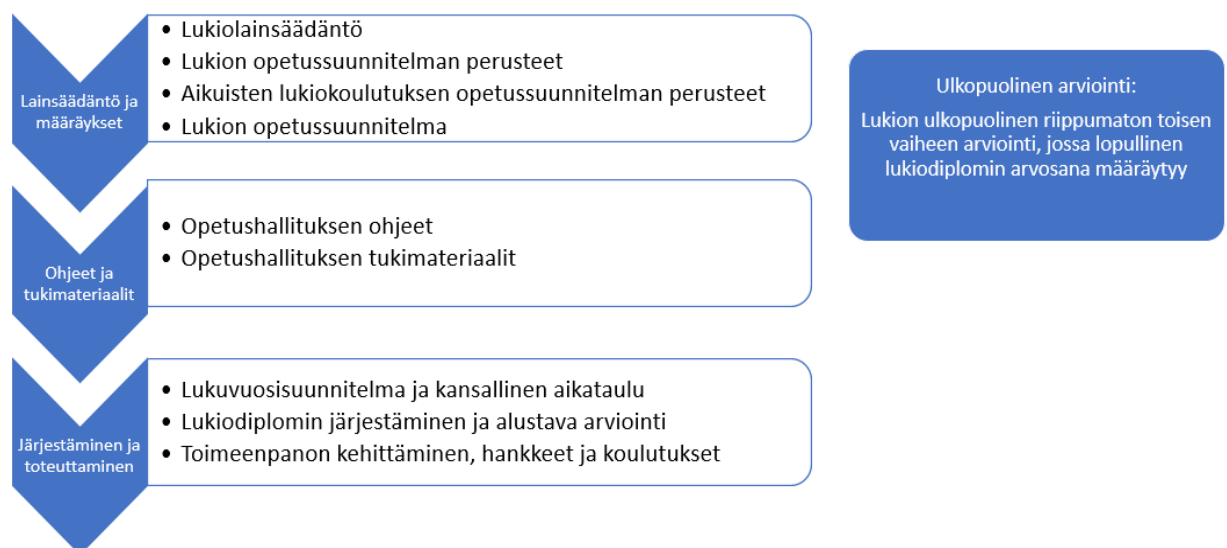
6.1. Lukiodiplomijärjestelmän sisällöllinen kehittäminen

Lukiodiplomijärjestelmän sisällöllisen kehittämisen toimenpide-ehdotukset liittyvät lukiodiplomin määrittelyyn, rakenteeseen, osoitettavaan oppimiseen ja osaamiseen sekä lukiodiplomien järjestämisen, arviointimenettelyn ja tarjonnan kehittämiseen. Tämä toimenpidekokonaisuus on muita laajempi, koska lukiodiplomien sisällöllinen kehittäminen on keskeisintä ja ratkaisevinta uudistukselle asetettujen tavoitteiden toteutumiselle.

Lukiodiplomien kehittämisen sisällöllisten toimenpiteiden valmistelussa on tarkasteltu lukiodiplomien järjestämisen edellyttämiä tehtäviä ja käytäntöjä lukioissa. Ehdotuksissa on pyritty huomioimaan erikokoisten lukiodiplomien lähtökohdat lukiodiplomien järjestämiselle ja suorittamiselle.

Ehdotuksiin sisältyy useita toimenpiteitä muun muassa lukiolainsäädäntöön, lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuusrahoitukseen, valtionavustuksilla rahoitettaviin kehittämishankkeisiin ja opetustoimen henkilöstökoulutukseen liittyen.

6.1.1. Lukiodiplomijärjestelmä lukiokoulutuksessa

KUVIO 4. Lukiodiplomijärjestelmä lukiokoulutuksessa.

Lukiodiplomijärjestelmää, sen säätelyä ja ohjaamista tarkastellaan kokonaisuutena nuorten ja aikuisten lukiokoulutuksessa. Kehittämistoimenpiteet lukiodiplomin järjestämisen yhdenmukaistamiseksi kohdistuvat kaikille nuorten ja aikuisten lukiokoulutuksen ohjausjärjestelmän tasoille. Lukiodiplomeja kehitettäisiin uudistamalla lainsäädäntöä, määräyksiä, ohjeita ja lukiokoulutuksen rahoitusta sekä varmistamalla uudistusten toimeenpanolle riittävä tuki.

Tulevaisuuden lukiodiplomi olisi edelleen osa opiskelijan lukion koko oppimäärän suoritusta nuorten ja aikuisten lukiokoulutuksessa. Näin nuorten ja aikuisten lukiokoulutuksessa opiskelijan suorittamasta lukiodiplomista annettaisiin erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä, kun hän on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lukiodiplomin suorittaminen lukiopintoina olisi mahdollista tietyin edellytyksin yhdistelmäopintojen aineopiskelijalla ammatillisen perustutkintokoulutuksen yhteydessä.

Kahden opintopisteen laajuisten lukiodiplomien muotoa, rakennetta ja arviointimenettelyä yhdenmukaistettaisiin nykyisestä. Yhdenmukaistamisen tasosta tehdään tarkemmat linjaukset jatkokehittämisen käynnistämisvaiheessa. Kaksivaiheisen arviointimenettelyn uudistamisen toimenpide-ehdotukset kuvataan luvussa 6.9.

Lukiodiplomin kehittämissuunnitelman laadukkaan ja tavoitteiden mukaisen toteutumisen edellytyksenä on, että toimeenpanoa tuetaan määrärahojen puitteissa esimerkiksi täydennyskoulutuksella, valtionavustuksilla kehittämishankkeisiin, selvityksillä ja myöhemmin seurantatiedon keräämisellä. Toimeenpanon tukea ja pedagogiikan kehittämistä kuvataan tarkemmin luvussa 6.1.9.

Toimenpide-ehdotukset 6.1.1.

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

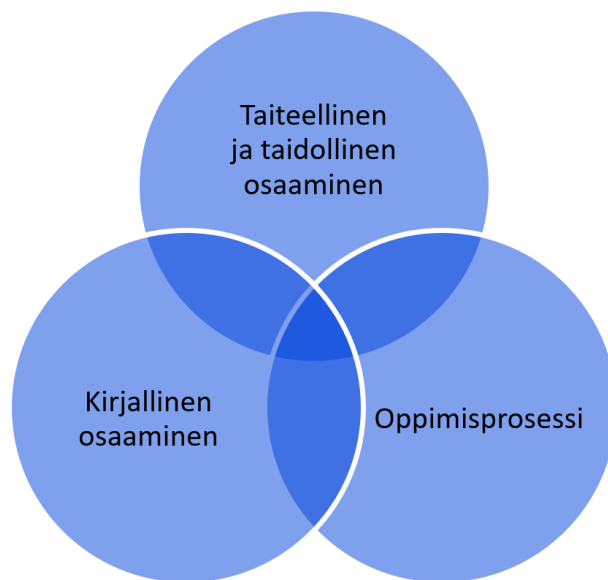
- lukiodiplomijärjestelmän säätelyn ja ohjaamisen lähtökohtana on lukiodiplomin suorittaminen osana nuorten ja aikuisten lukiokoulutusta
- mahdollinen lukiodiplomi on osa opiskelijan lukion koko oppimäärän suorittamista nuorten ja aikuisten lukiokoulutuksessa, jolloin opiskelijan suorittamasta lukiodiplomista annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä, kun hän on suorittanut lukion koko oppimäärän
- lukiodiplomien nykyistä tehtävää erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttönä tarkastellaan suhteessa kehittämiselle asetettuihin tavoitteisiin, ja lukiodiplomin määrittelyä osana lukiokoulutuksen oppimääriä selkiytetään ja täsmennetään tarpeen mukaan
- lukiodiplomien muotoa, rakennetta ja arviointimenettelyä yhdenmukaistetaan, ja yhdenmukaistamisen tasosta tehdään linjaukset jatkokehittämisen käynnistämisvaiheessa

- musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arvioinnin luotettavuuden, riippumattomuuden ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi kehitetään kaksivaiheinen arviointimettely, jossa lukiodiplomit arvioidaan ensin opiskelijan lukiossa ja sitten ulkopuolisen riippumattoman arviointitahon toimesta
- kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomisuoritusten arviointia kehitetään nykyisten ohjeiden pohjalta siten, että lukiodiplomin arvioinnista ja arvosanan antamisesta vastaa opiskelijan lukio yhteistyössä toisen lukion tai muun oppilaitoksen kanssa.

6.1.2. Lukiodiplomin laajuus, muoto ja rakenne

Lukioasetuksessa (810/2018) lukiodiplomien laajuudeksi on säädetty kaksi opintopistettä. Tätä vakiintunutta ja edelleen tarkoituksenmukaisena pidettävää laajuutta ei nähdä tarpeelliseksi muuttava.

Lukiodiplomin rakenne määriteltäisiin nykyistä yhdenmukaisemmin kaikkien lukiodiplomien jatkokehittämisen lähtökohdaksi. Lukiodiplomille ominaisen oppimisen ja osaamisen osa-alueita ja ulottuvuuksia voitaisiin kuvata seuraavalla tavalla:

KUVIO 5. Lukiodiplomin rakenne.

Taiteellista ja taidollista osaamista osoitettaisiin lukiodiplomiopintojaksolla tuotettavalla teoksella, tuotteella, esityksellä, suorituksella, produktiolla tai näyttelyllä.

Kirjallista osaamista osoitettaisiin esimerkiksi lukiodiplomiin sisältyvällä esseellä, analyysillä tai tutkielmalla. Kirjallisen osaamisen osa-alue kuvaisi esimerkiksi opiskelijan oppimisen ja osaamisen yhteyksiä lukiodiplomiaineen tavoitteisiin ja keskeisiin sisältöihin, hänen

taiteellisen ja taidollisen osaamisensa teoreettista taustaa ja hänen omakohtaista suhdettaan lukiodiplomiaineeseen sekä osallisuuttaan ja toimijuuttaan lukiodiplomiaineelle ominaisin keinoin.

Lukiodiplomiin sisältyvää oppimisprosessia todennettaisiin lukiodiplomiaineeseen soveltuvalla portfoliolla. Portfolion muoto ja rakenne olisi kunkin lukiodiplomiaineen oppimisen ja osaamisen tarpeiden mukainen. Portfoliossa opiskelija kuvaisi, dokumentoisi, refleктоisi ja arvioisi lukiodiplominsa prosessia, kokonaisuutta, omaa oppimista ja asettamiensa tavoitteiden saavuttamista.

Jatkokehittämisessä linjattaisiin yhteiset lähtökohdat ja periaatteet opiskelijan ohjaukselle, valvonnalle ja seurannalle sekä omalle ajankäytölle lukiodiplomin suorittamisessa. Lukiodiplomista ja sen suorittamistavasta riippumatta näyttöä tulisi voida tarkastella yksilösuorituksena siten, että lukiodiplomilla voidaan arvioida luotettavasti yksittäisen opiskelijan oppimista ja osaamista lukiodiplomiaineessa. Lukiodiplomin muodon osalta jatkokehittämisessä linjattaisiin yhteisesti, millä edellytyksillä lukiodiplomi on mahdollista suorittaa jatkossakin laajemman projektin, produktion ja teoksen osana esimerkiksi useamman lukiodiplomin suorittajan yhteisenä projektina.

Lukiodiplomeja kehitettäessä tarkasteltaisiin sitä, miten lukiodiplomilla osoitetaan laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista osana oppiaineen osaamista. Lukiodiplomien kehittämisessä otettaisiin myös huomioon kansainvälisyyden, yrittäjyyden ja työelämän näkökulmia kunkin lukiodiplomiaineen lukio-opinnoissa.

Toimenpide-ehdotukset 6.1.2.

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- lukiodiplomin rakenne ja osa-alueiden tavoitteet määritellään kaikille lukiodiplomeille yhteisesti niiden jatkokehittämisen lähtökohdaksi; erityisesti kirjallisen osaamisen osa-alueen yhteisiä linjauksia tarkennetaan
- lukiodiplomin vakiintunutta kahden opintopisteen laajuutta ei ole tarvetta muuttaa
- linjataan yhteisesti lähtökohdat ja periaatteet opiskelijan opetukselle ja ohjaukselle, valvonnalle ja seurannalle sekä omalle ajankäytölle lukiodiplomin suorittamisessa
- lukiodiplomeja kehitetään siten, että lukiodiplomilla voidaan osoittaa luotettavasti opiskelijan omaa oppimista ja osaamista riippumatta lukiodiplomiaineesta
- lukiodiplomeja kehitettäessä linjataan, millä edellytyksillä lukiodiplomi olisi mahdollista suorittaa jatkossakin laajemmassa yhteistyöprojektissa esimerkiksi osana eri lukiodiplomeja suorittavien opiskelijoiden yhteistä ryhmätöitä

- lukiodiplomikohtaisessa kehittämisessä otetaan tarkasteluun lukuvuosittain annettavien lukiodiplomien tehtävien tarkoituksenmukaisuus ja selvitetään mahdollisia vaihtoehtoja näille tehtäville (kuvataide, käsityö, media, yhteinen tehtävä)
- kaikkia lukiodiplomeja kehitettäessä tarkastellaan laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista osana lukiodiplomiaineessa osoitettavaa osaamista
- kaikkien lukiodiplomien kehittämisessä huomioidaan kansainvälisyyden, yrittäjyyden ja työelämän näkökulmat lukiodiplomiaineiden oppimäärissä
- tuotetaan raportti eri maissa käytössä olevista päättökoe- ja näyttökokeisiin lukiodiplomiaineissa; katsaus perustuu rajattuun verrokkimaiden otokseen (ISCED 3, 34 General upper secondary education); raportin tuottamiseen tulisi osoittaa erillinen määräraha.

6.1.3. Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomit

Nuorille tarkoitettu lukiokoulutus

Opetushallitus katsoo, että musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien kehittäminen kaikille koulutuksen järjestäjille velvoittavaksi edellyttäisi välttämättä, että kahden opintopisteen laajuinen lukiodiplomi tulisi säätää musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppimäärien valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin lukiolain 11 §:ssä tarkoitettussa valtioneuvoston asetuksessa. Opetushallitus määräisi näiden opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä lukion opetussuunnitelman perusteissa.

Todennäköisesti olisi tarvetta myös tehdä joitakin muita muutoksia lukion opetussuunnitelman perusteisiin. Esimerkiksi musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppiaineosuuksiin ja opiskelijan oppimisen ja osaamisen arvioinnin määräyksiin tehtävät muutokset tarkentuisivat jatkokehittämisen aikana. Lukion opetussuunnitelman perusteiden rakenteen osalta tulisi muun muassa ratkaista, kuvataanko lukiodiplomi-moduuli kunkin oppiaineen oppimäärässä vai annetaanko kaikkien lukiodiplomien moduulit kokonaisuutena omassa luvussaan. Kaikki lukion opetussuunnitelman perusteisiin tehtävät muutokset olisi tarkoituksenmukaista antaa samassa muutosmääräyksessä.

Opetushallitus antaisi erilliset lukiodiplomien ohjeet koulutuksen järjestäjälle ja opiskelijalle. Opetushallituksen ohjeilla tuettaisiin lukiokoulutuksen järjestäjiä lukiodiplomin nykyistä yhdenmukaisemmassa järjestämisessä, ohjeistettaisiin lukiodiplomien ensimmäisen vaiheen arviointia sekä annettaisiin opiskelijalle ohjeet lukiodiplomin suorittamiseen. Opetushallitus antaisi tarpeen mukaan myös muita lukiodiplomin järjestämistä ja suorittamista tukevia ohjeita. Määräysten ja ohjeiden lisäksi Opetushallitus voisi käytettävissä olevien resurssiensa puitteissa tuottaa myös muuta tukimateriaalia lukiokoulutuksen järjestäjille, opettajille ja opiskelijoille.

Jatkokehittämisen alkuvaiheessa tehtäisiin ratkaisut musiikin, kuvataiteen ja liikunnan ohjeiden ja tukimateriaalin kokonaisuudesta lukiodiplomien järjestämisen tueksi.

Aikuisille tarkoitettu lukiokoulutus

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukaisesti aikuisten lukiokoulutuksessa hankittuja tietoja ja taitoja on mahdollista osoittaa myös lukiodiplomeilla ja muilla näytöillä (OPH-2267-2019). Käytännössä musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien suorittaminen on kuitenkin aikuisopiskelijalle hyvin haasteellista, koska lukiolain (714/2018) 11 §:n 1 momentin mukaan taito- ja taideaineiden opinnot ovat vapaaehtoisia niille opiskelijoille, jotka suorittavat lukiokoulutuksen aikuisille tarkoitetun oppimäärän mukaan. Näiden aineiden opintoja voidaan sisällyttää paikalliseen opetussuunnitelmaan opiskelijalle valinnaisina opintoina koulutuksen järjestäjän päätöksellä. Opetussuunnitelma laaditaan näiltä osin lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaan aikuisille soveltaen.

Opetushallitus katsoo, että musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien kehittämiseksi asetetut tavoitteet edellyttävät käytännössä sitä, että lukiodiplomien suorittaminen tulisi tehdä mahdolliseksi myös kaikille aikuisten lukiokoulutuksen opiskelijoille. Opetushallitus esittää kaksi vaihtoehtoa näiden lukiodiplomien suorittamisen mahdollistamiseksi aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa.

Vaihtoehtoja musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien suorittamisen mahdollistamiseksi aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa

- A.** Aikuisten lukiokoulutuksen koulutuksen järjestäjälle säädettäisiin velvoittavaksi musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukio-opintojen ja lukiodiplomien opintojaksojen tarjoaminen yhteistyössä koulutuksen järjestäjän muiden lukiodiplomien tai muun koulutuksen järjestäjän lukiodiplomien kanssa (Ensisijainen toimenpide-ehdotus, vaihtoehto A).

Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien ja niitä edeltävien lukio-opintojen suorittamisen mahdollistamisen velvoittaminen aikuisten lukiokoulutuksen koulutuksen järjestäjille nähdään ensisijaisena vaihtoehtona kehittämistoimenpiteenä, jotta kaikilla aikuisopiskelijoilla voitaisiin katsoa olevan tosiasialliset mahdollisuudet suorittaa halutessaan musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomin osana aikuisten lukiokoulutuksen oppimäärää.

- B.** Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomin järjestäminen aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa olisi koulutuksen järjestäjälle vapaaehtoista (Mahdollinen vaihtoehto B).

Koulutuksen järjestäjän tulisi järjestää aikuisopiskelijalle mahdollisuus tunnistaa toisessa aikuisten tai nuorten lukiokoulutusta tarjoavassa oppilaitoksessa tai aiemmin nuorille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa suoritettu lukiodiplomi osaksi hänen suorittamaansa aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää.

Vaihtoehdon A tai B toteuttamiseksi voitaisiin selvittää edellytykset säätää aikuisopiskelijalle mahdollisuus saada lukiodiplomin ja sitä edeltävien lukio-opintojen suorittamiseksi toisessa oppilaitoksessa aineopintojen opiskeluoikeus huolimatta siitä, että hän olisi saman aikaisesti toisen lukiokoulutuksen järjestäjän oppilaitoksen valtionosuusrahoituksen perusteena oleva opiskelija.

Vaihtoehdossa A velvoittavuuden kustannusvaikutukset voitaisiin ottaa huomioon aikuisten lukiokoulutuksen valtionosuusrahoituksen määräytymisessä. Tällöin valtionosuusrahoitus lukiodiplomiin sisältyneiden lukio-opintojen osalta myönnettäisiin aikuisten lukiokoulutuksen järjestäjälle, joka sopisi korvausperusteesta mahdollisen toisen lukiokoulutuksen järjestäjän kanssa. Lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin myönnettävän valtionosuusrahoituksen laskentaa ja määräytymistä varten lukion koko oppimäärää aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän mukaan opiskelevien opiskelijoiden toisessa oppilaitoksessa suorittamat lukiodiplomiin sisältyneet musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukio-opinnot muutettaisiin laskennalliseksi opiskelijamääräksi ja otettaisiin huomioon rahoituksen määräytymistä varten laskettavassa aineopiskelun laskennallisessa opiskelijamäärässä.

Toimenpide-ehdotukset 6.1.3.

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- säädetään kahden opintopisteen laajuinen lukiodiplomi musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppimäärien valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin nuorten lukiokoulutuksessa lukiolain 11 §:ssä tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa
- päätetään musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppimäärien valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin sisältyvien lukiodiplomien tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä nuorille ja aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa
- päätetään mahdollisista muista muutoksista musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppimääriin sekä esimerkiksi opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointia koskeviin linjauksiin nuorille ja aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa
- valmistellaan musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien suorittamisen ohjeet järjestämisen, suorittamisen ja arvioinnin tueksi nuorille ja aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa
- aikuisten lukiokoulutuksen koulutuksen järjestäjälle säädetään velvoittavaksi musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukio-opintojen ja lukiodiplomien opintojaksojen tarjoaminen yhteistyössä koulutuksen järjestäjän muiden lukiodiplomien tai muun koulutuksen järjestäjän lukiodiplomien kanssa.

6.1.4. Kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomit

Nuorille tarkoitettu lukiokoulutus

Kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien kehittämistä jatkettaisiin ilman niihin liittyvää järjestämisvelvoitetta. Jatkokehittämisen alkuvaiheessa tehtäisiin ratkaisut ohjeiden ja tukimateriaalin kokonaisuudesta kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien järjestämisen tueksi.

Lukiodiplomien järjestämisen ja suorittamisen edellytyksiä sekä arviointimenettelyn yhdenvertaisuutta ja luotettavuutta vahvistettaisiin ohjeilla, tukimateriaalilla ja täydennyskoulutuksella sekä lukiodiplomien järjestämisen käytäntöjä ja rakenteita uudistavilla kehittämiss Hankkeilla. Erityisesti kehitettäisiin kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien arviointimenettelyn riippumattomuutta toisen vaiheen arvioinnilla. Opetushallitus tuottaisi suositukset kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukio-opintojen määrittelyyn ja laatimiseen paikallisessa opetussuunnitelmatyössä.

Opetushallitus antaisi erilliset kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomin ohjeet sekä koulutuksen järjestäjälle että opiskelijalle. Opetushallituksen ohjeilla tuettaisiin lukiokoulutuksen järjestäjiä lukiodiplomin nykyistä yhdenmukaisemmassa järjestämisessä, ohjeistettaisiin lukiodiplomien ensimmäisen vaiheen arviointia lukioissa sekä annettaisiin opiskelijalle ohjeita lukiodiplomin suorittamiseen. Opetushallitus voisi antaa tarpeen mukaan myös muita lukiodiplomin järjestämistä ja suorittamista tukevia ohjeita. Perustemääräysten ja ohjeiden lisäksi Opetushallitus voisi tuottaa kuhunkin lukiodiplomiin tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan tukimateriaalia lukioille, opettajille ja opiskelijoille.

Useat kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomeihin liittyvät tahot ovat esittäneet, että erityisen koulutustehtävän mukainen opetuspainotus ja siihen mahdollisesti sisältyvä valtakunnallinen kehittämistehtävä olisi näiden lukiodiplomiaineiden sisällöllisen kehittämisen ja järjestämisen kannalta erityisen vaikuttava toimenpide.

Aikuisille tarkoitettu lukiokoulutus

Kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomin järjestäminen aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa olisi koulutuksen järjestäjälle vapaaehtoista.

Aikuisopiskelijalle olisi mahdollisuus tunnistaa toisessa aikuisten lukiokoulutusta tarjoavassa oppilaitoksessa tai aiemmin nuorille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa suoritettu kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomi osaksi hänen suorittamaansa aikuisille tarkoitettua lukiokoulutuksen oppimäärää.

Aikuisopiskelijan mahdollisuuksia suorittaa lukiodiplomiaineen opinnot ja edelleen lukiodiplomi kehitettäisiin hyödyntämällä etäopetusta, monimuoto-opetusta ja opintojaksojen suorittamista kokonaan tai osittain itsenäisesti.

Toimenpide-ehdotukset 6.1.4.

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- tuotetaan kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomia edeltävien lukio-opintojen järjestämisen tueksi opetussuunnitelmasuosituksia nuorille ja aikuisille tarkoitettua lukiokoulutusta varten
- valmistellaan kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien suorittamisen ohjeet järjestämisen, suorittamisen ja arvioinnin tueksi nuorille ja aikuisille tarkoitettussa lukiokoulutuksessa
- selvitetään mahdollisuuksia opetuspainotusten ja valtakunnallisen kehittämisen pitkäjänteiseen rahoittamiseen niissä lukiodiplomiaineissa, joissa ei järjestetä erityisen koulutus-tehtävän mukaista opetuspainotusta
- tuetaan valtionavustuksilla lukiodiplomien ja muiden oppilaitosten alueellista ja valtakunnallista yhteistyötä sekä verkostoitumista kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien ja niiden suorittamista edeltävien lukio-opintojen järjestämisessä esimerkiksi opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutukseen sekä innovatiivisten oppimisympäristöjen kehittämiseen tarkoitettujen valtionavustushakujen avulla.

6.1.5. Lukiodiplomin suorittamista edeltävät opinnot

Opetushallitus esittää, että lukiodiplomien suorittamista edeltävät opinnot ja niiden vähimmäislaajuudet määriteltäisiin yksiselitteisesti ja mahdollisimman selkeästi. Eri lukiodiplomien pohjana olevien opintojen laajuudet määriteltäisiin myös nykyistä yhdenmukaisemmin.

Tällä hetkellä käytössä olevien ohjeiden mukaan opiskelija suorittaa musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomin suorittamista ennen vähintään 8 opintopisteen laajuiset oppiaineen opinnot. Lukioasetuksessa säädetyt lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaiset pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset ovat sekä musiikissa ja kuvataiteessa yhteensä 8 opintopistettä ja liikunnassa yhteensä 10 opintopistettä.

Opetushallitus pitää todennäköisempänä, että lukiokoulutuksen järjestämisen kustannuksiin ei kohdistuisi merkittävää tai ainakaan nopeaa kasvua lukiodiplomisuoritusta edeltävien opintojen osalta, jos lukiodiplomia edeltävät opinnot määriteltäisiin lukioasetuksen mukaisesti pakollisiksi ja valtakunnallisiksi opinnoiksi. Opetus lukiossa tulee lukiolain mukaisesti järjestää siten, että "Koulutuksen järjestäjän on järjestettävä oppimäärän mukainen opetus ja opintojen ohjaus siten, että lukiokoulutuksen oppimäärä on mahdollista suorittaa kolmessa vuodessa. Koulutuksen järjestäjän on opintoja järjestäessään huolehdittava koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutumisesta ja siitä, että opiskelijan edellytykset oppimäärän ja ylioppilastutkinnon suorittamiseen eivät vaarannu." Valtioneuvoston asetus

lukiokoulutuksesta (810/2018) liitteen mukaisia musiikin, kuvataiteen ja liikunnan pakollisia opintoja ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja on siten käytännössä tarjottava opiskelijoille joka lukuvuosi.

Lukiodiplomien suorittamista edeltävien opintojen vaihtoehtojen kustannusvaikutukset todennäköisesti eroavat jossain määrin toisistaan (s. 30–31). Esitettyä väljemmin määritelty lukiodiplomien pohjaopinnot olisivat koulutuksen järjestäjälle helpommin ja kustannustehokkaammin toteutettavissa (Vaihtoehto B). Opetushallitus pitää kuitenkin uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta välttämättömänä, että lukiodiplomi perustuisi oppiaineen oppimäärän opinnoille, joiden opetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä on määrätty lukion opetussuunnitelman perusteissa (Vaihtoehto A).

Koulutuksen järjestäjien lukuvuosia 2018–2019 ja 2019–2020 koskevien raportointitietojen mukaan lukiodiplomeja suoritti vuosittain noin 1 800–1 900 opiskelijaa. Näistä musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien suorituksia oli hieman yli 1500 kappaletta (2.5. Lukiodiplomien toteutuminen lukioissa). Huomattavana musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien suorituskasvuna voitaisiin pitää esimerkiksi kolmanneksen kasvua sen jälkeen, kun näiden lukiodiplomien järjestäminen on ollut koulutuksen järjestäjille velvoittavaa kolmen lukuvuoden ajan. Tällainenkin, poikkeuksellisen suuri ja nopea kasvu lukiodiplomien kokonaismäärässä tarkoittaisi yhteensä noin 2 000 musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien suoritusta lukuvuodessa.

On mahdollista, että esitetyt toimenpiteet kasvattavat jossain määrin lukiodiplomien ja niitä edeltävien opintojen suorituskasvua. Koska musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien suorituskasvuun lukiodiplomien kehitykseen vaikuttavat niin monet tekijät, ei niiden yhteisvaikutusta ei ole tässä vaiheessa mahdollista luotettavasti ennakoita.

Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien edeltävät opinnot

Opetushallituksen näkemyksen mukaan musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomin suorittamista edeltävien opintojen nykyinen laajuus, vähintään kahdeksan (8) opintopistettä oppiaineen pakollisia ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja, olisi ensisijainen vaihtoehto. Näin voitaisiin parhaalla mahdollisella tavalla taata riittävän yhtäläiset lähtökohdat lukiodiplomien edeltäville opinnoille, suorittamisen perusteille ja arvioinnille. Lukion opetussuunnitelman perusteissa määrätty taito- ja taitoaineiden pakolliset ja valtakunnalliset opinnot tulee lukiolain (714/2018) 13 §:n mukaan tarjota siten, että opiskelijalle on turvattu mahdollisuus suorittaa lukiodiplomien oppimäärään sisältyvät opinnot kolmessa vuodessa järjestämällä opintojen eteneminen joustavasti ja tarjoamalla tarvittava oppimisen ja opiskelun tuki. Paikallinen opetussuunnitelma tulee myös laatia siten, että se antaa opiskelijalle mahdollisuuden yksilöllisiin opintoihin valintoihin omassa oppilaitoksessaan sekä halutessaan myös muissa oppilaitoksissa ja korkeakouluissa.

Vaihtoehtona pohdinnoissa on ollut myös lähtökohta, jossa lukiodiplomin suorittaminen ja arviointi perustuisi taito- ja taideaineen perusteissa annettuun oppimäärään (pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot), mutta opiskelijalla olisi halutessaan mahdollisuus osallistua lukiodiplomiopintojaksolle jo sen jälkeen, kun hän on suorittanut kaikki kyseisen taito- ja taideaineen pakolliset opinnot hyväksytysti (Musiikki, 4 opintopistettä; Kuvataide, 4 opintopistettä; Liikunta, 4 opintopistettä, Lukioasetus 810/2018). Taito- ja taideaineen opinnot katsottaisiin hyväksytysti suoritetuksi siihen perustuen, mitä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrätään oppiaineen oppimäärän hyväksytysti suorittamisesta.

Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa määrättäisiin niistä musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppimäärään sisältyvistä lukio-opinnoista, joita opiskelijan tulee olla opiskellut vähintään määrätyn opintopisteiden määrän verran hyväksytysti ennen musiikin, kuvataiteen tai liikunnan lukiodiplomin suorittamista. Opetusta tulisi antaa voimassa olevan lukiolainsäädännön mukaisesti nuorille tarkoitetussa koulutuksessa keskimäärin 14 tuntia 15 minuuttia opintopistettä kohden.

Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa määrättäisiin niistä musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppimäärään sisältyvistä lukio-opinnoista, joita opiskelijan tulee olla opiskellut vähintään määrätyn opintopisteiden määrän verran hyväksytysti ennen musiikin, kuvataiteen tai liikunnan lukiodiplomin suorittamista. Opetusta tulisi antaa voimassa olevan lukiolainsäädännön mukaisesti aikuisille tarkoitetussa koulutuksessa keskimäärin 9 tuntia 20 minuuttia opintopistettä kohden. Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomiopintojakson tarjoaminen aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa olisi koulutuksen järjestäjälle velvoittavaa tai vapaaehtoista valtakunnallisesti valitusta kehittämistoimenpiteestä riippuen (6.1.3).

Vaihtoehtoja edeltävien opintojen määrittelylle

Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen määrittely lukiodiplomin suorittamista edeltäviksi opinnoiksi nähdään ensisijaisena vaihtoehtona kehittämistoimenpiteeksi. Opetushallitus ei pidä toimeksiannon tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisena, että ennen musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomin suorittamiseen osallistumista suoritettavien lukio-opintojen vähimmäismäärään sisältyisi muita opintoja kuin lukiolain 11 §:ssä tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädettyjä kunkin taito- ja taideaineen pakollisia opintoja ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja.

- A.** Lukiolain 11 §:ssä tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetyn taito- ja taideaineen lukiodiplomin suorittamiseen osallistuminen edellyttäisi, että lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija on ennen lukiodiplomin suorittamista opiskellut taito- ja taideaineen oppimäärään opetussuunnitelmassa kuuluvia opintoja hyväksytysti vähintään kahdeksan (8) opintopisteen laajuiset opinnot. Valtioneuvoston asetuksessa säädettyjä kyseisen taito- ja taideaineen pakollisia opintoja tulisi näistä lukiodiplomin suorittamista edeltävistä hyväksytysti suoritetuista opinnoista olla vähintään neljän (4) opintopisteen laajuiset opinnot ja valtakunnallisia valinnaisia opintoja vähintään neljän (4)

opintopisteen laajuiset opinnot. (Esisijainen vaihtoehto kehittämistoimenpiteeksi, vaihtoehto A)

- B.** Lukiolain 11 §:ssä tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetyn taito- ja taideaineen lukiodiplomin suorittaminen ja arviointi perustuisi nuorille tarkoitetussa lukion opetussuunnitelman perusteissa annettuun taito- ja taideaineen oppimäärään (pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot). Lukiokoulutuksen oppimäärää suorittava opiskelija voi aloittaa lukiodiplomin suorittamisen opiskeltuaan lukiolain 11 §:ssä tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetyn enimmäismäärän pakollisia opintoja taito- ja taideaineessa, jonka lukiodiplomia hän ryhtyy suorittamaan. Voimassa olevan lukiolainsäädännön (810/2018) mukaan opiskelijan tulisi olla opiskellut musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppimäärään opetussuunnitelmassa kuuluvia pakollisia opintoja hyväksytysti vähintään neljän (4) opintopisteen laajuiset opinnot ennen lukiodiplomin suorittamista. (Mahdollinen vaihtoehto kehittämistoimenpiteeksi, vaihtoehto B)

Kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien edeltävät opinnot

Opetushallitus esittää, että kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomin suorittamista edeltävien opintojen vähimmäislaajuus kuvattaisiin opintopisteinä Opetushallituksen antamissa erillisissä ohjeissa ja niiden vähimmäislaajuus olisi sama kaikissa näissä lukiodiplomiaineissa. Myös ehdotetuilla lukiodiplomin suorittamista edeltävien kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukio-opintojen opetussuunnitelmasuosituksilla tuettaisiin vähimmäislaajuuksien yhdenmukaistamista.

Opetushallituksen näkemyksen mukaan kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomin suorittamista edeltävien opintojen nykyiset vähimmäislaajuudet yhdenmukaistettaisiin joko kahdeksaan (8), kuuteen (6) tai neljään (4) opintopisteeseen. Kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien edeltävistä opinnoista päätettäisiin koulutuksen järjestäjän hyväksymässä opetussuunnitelmassa. Näiden paikallisesti päätettävien lukio-opintojen laadinnassa voitaisiin hyödyntää Opetushallituksen tuottamia opetussuunnitelmasuosituksia (6.1.4.).

Taito- ja taideaineen opinnot katsottaisiin hyväksytysti suoritetuksi siihen perustuen, mitä lukion opetussuunnitelman perusteissa määrätään muina kuin pakollisina ja valtakunnallisina valinnaisina opintoina suoritettavan oppiaineen oppimäärän arvioinnista. Lukiodiplomiaineen paikallisesti päätettyjen valinnaisten opintojen mahdollisesta kuulumisesta oppiaineen oppimäärään määrättäisiin kuten nytkin paikallisessa lukion opetussuunnitelmassa. Näistä valinnaisista opinnoista luettaisiin opiskelijan suorittamaan lukiodiplomiaineen oppimäärään vain opiskelijan hyväksytysti suorittamat opinnot.

Mikäli oppilaitos järjestäisi mahdollisuuden suorittaa nuorten lukiokoulutuksessa kotitalouden, käsityön, median, tanssin tai teatterin lukiodiplomin, se tulisi määritellä koulutuksen järjestäjän hyväksymässä opetussuunnitelmassa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa

päätettäisiin myös niistä kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomin suorittamista edeltävistä lukio-opinnoista, joita opiskelijan tulee olla opiskellut vähintään määrätyn opintopisteiden määrän verran hyväksytysti ennen kyseisen lukiodiplomin suorittamista. Opetusta tulisi antaa voimassa olevan lukiolainsäädännön mukaisesti nuorille tarkoitettussa koulutuksessa keskimäärin 14 tuntia 15 minuuttia opintopistettä kohden.

Mikäli oppilaitos järjestäisi mahdollisuuden suorittaa aikuisten lukiokoulutuksessa kotitalouden, käsityön, median, tanssin tai teatterin lukiodiplomin, se tulisi määritellä koulutuksen järjestäjän hyväksymässä opetussuunnitelmassa. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätettäisiin myös niistä kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomin suorittamista edeltävistä lukio-opinnoista, joita opiskelijan tulee olla opiskellut vähintään määrätyn opintopisteiden määrän verran hyväksytysti ennen kyseisen lukiodiplomin suorittamista. Opetusta tulisi antaa voimassa olevan lukiolainsäädännön mukaisesti aikuisille tarkoitetussa koulutuksessa keskimäärin 9 tuntia 20 minuuttia opintopistettä kohden.

Toimenpide-ehdotukset 6.1.5.

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- musiikin, kuvataiteen ja liikunnan pakollisten ja valtakunnallisten opintojen suorittamisen ehdoista ennen lukiodiplomin suorittamista määrätään nuorten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja niiden mukaisesti lukiokoulutuksen järjestäjän hyväksymässä opetussuunnitelmassa
- musiikin, kuvataiteen ja liikunnan pakollisten ja valtakunnallisten opintojen suorittamisen ehdoista ennen lukiodiplomin suorittamista määrätään aikuisten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja riippuen valtakunnallisesti valitusta kehittämistoimenpiteestä (6.1.3.) näiden lukiodiplomien tarjoaminen aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa olisi koulutuksen järjestäjälle velvoittavaa tai vapaaehtoista
- musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomin suorittaminen ja arviointi perustuisi nuorille tarkoitetussa lukion opetussuunnitelman perusteissa annettuun taito- ja taideaineen oppimäärään (pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot)
- Opetushallitus määrää musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien suorittamista edeltävien hyväksytysti suoritettujen
 - A. pakollisten opintojen ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen vähimmäislaajuudeksi kahdeksan (8) opintopistettä
(Ensisijainen vaihtoehto kehittämistoimenpiteeksi, vaihtoehto A)
 - B. opintojen vähimmäislaajuudeksi Lukioasetuksessa (810/2018) säädetyn enimmäismäärän pakollisia opintoja taito- ja taideaineessa, jonka lukiodiplomia opiskelija ryhtyy suorittamaan
(Mahdollinen vaihtoehto kehittämistoimenpiteeksi, vaihtoehto B)

- Opetushallitus kuvaa kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien erillisissä ohjeissa, että näiden lukiodiplomien suorittaminen perustuu kuuden (6) opintopisteen laajuisiin kyseisen lukiodiplomin suorittamista edeltäviin opintoihin
- koulutuksen järjestäjän hyväksymässä lukion opetussuunnitelmassa määritellään opintojaksot, jotka voivat olla kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomin suorittamista edeltäviä lukio-opintoja
- kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien suorittamista edeltävien lukio-opintojen järjestämisen tueksi valmistellaan määrärahojen puitteissa pedagogista tukimateriaalia joko Opetushallituksessa tai erillisessä hankkeessa tuotettuna.

6.1.6. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Opetushallitus toteaa, että lukiolainsäädännön nojalla ja lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti opiskelijan muualla suoritettuja opintoja tai muutoin hankittua osaamista voidaan lukea laajasti hyväksi vahvistamalla ne osaksi lukion oppimäärää. Lukiolain (714/2018) mukaan koulutuksen järjestäjän tehtävänä on opiskelijan henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä selvittää ja tunnistaa opiskelijan aiemmin hankkima osaaminen tämän esittämän selvityksen perusteella. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava toisessa lukiolain mukaista koulutusta antavassa oppilaitoksessa suoritettut lukio-opinnot hyväksi lukemalla ne osaksi lukiokoulutuksen oppimäärää. Koulutuksen järjestäjän on tunnustettava myös muualla hankittu opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä vastaava osaaminen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiantoon sisältyy myös laajasti lukiokoulutuksen järjestämistä koskevia kysymyksiä, joiden huomioon ottaminen toimenpide-ehdotuksissa koskisi lukiodiplomijärjestelmää laajemmin koko lukiokoulutuksen ohjausjärjestelmää. Tällaisia laajasti lukiokoulutuksen oppimäärän suorittamiseen liittyviä kysymyksiä on osaamisen tunnistaminen muiden koulutusmuotojen opintoja hyväksilukemalla lukiodiplomien suorittamisen mahdollistamiseksi.

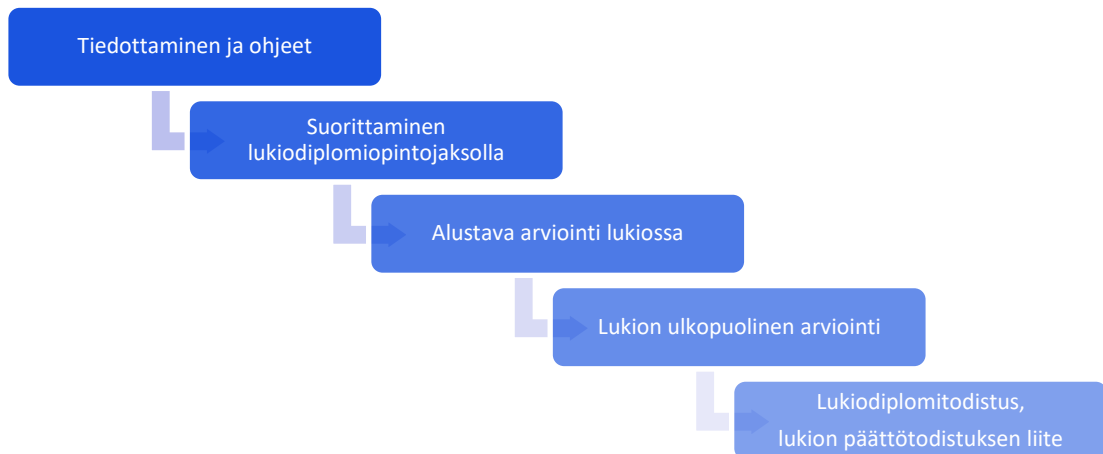
Opetushallitus katsoo, että muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemisen lähtökohtia ja säätelystä lukiokoulutuksessa ei ole mielekäästä pyrkiä kehittämään yksinomaan lukiodiplomien suorittamisen edellytysten kehittämisen näkökulmasta. Edellytyksiä lukion opiskelijan muualla suoritettujen opintojen tai muutoin hankitun osaamisen tunnistamiseksi on mahdollista parantaa ennen kaikkea koulutuksen järjestäjien yhteistyötä, lukiodiplomien ohjaussuunnitelmaa ja opiskelijoiden henkilökohtaista ohjausta edelleen kehittämällä. Opetushallitus katsoo, että lukiodiplomien jatkokehittämisen kannalta voisi olla hyödyksi selvittää tarkemmin, missä määrin lukion opiskelijoiden aiemmin hankkima osaamista tunnustetaan lukiodiplomin edellyttämien lukio-opintojen hyväksilukemisen osalta. Samassa yhteydessä voitaisiin karottaa myös lukiokoulutuksen järjestäjien ja lukiodiplomien näkemyksiä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen kehittämistarpeista ja -mahdollisuuksista lukiodiplomien edellyttämien lukio-opintojen osalta.

Toimenpide-ehdotukset 6.1.6.

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- lukiodiplomien osalta noudatetaan lukiossa muutoinkin noudatettavaa osaamisen tunnistamista ja tunnustamista eikä lukiodiplomeille oteta käyttöön lukiolainsäädännöstä ja sen nojalla annetuista määräyksistä poikkeavia menettelyjä.
- lukiodiplomeja ei olisi jatkossakaan mahdollista suorittaa näyttönä, koska mahdollistaminen vaikuttaisi todennäköisesti kielteisesti tavoiteltaviin nykyistä yhdenmukaisempiin lukiodiplomien järjestämisen ja arviointimenettelyn lähtökohtiin sekä lukiodiplomien yhdenvertaisen ja luotettavan arvioinnin toteutumiseen
- tehdään selvitys opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen toteutumisesta lukiodiplomin edellyttämien lukio-opintojen hyväksilukemisen osalta; samassa yhteydessä esitetään selvitettäväksi yhteistyön ja koulutuksen hankkimisen käytäntöjä lukiodiplomien järjestämisessä (Kehittämistoimenpide-ehdotus. 6.3 Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen lukiodiplomin järjestämisessä).

6.1.7. Lukiodiplomiopintojakson järjestäminen ja suorittaminen

KUVIO 6. Lukiodiplomiopintojakson järjestäminen ja suorittaminen

Lukiodiplomien suorittamisen lähtökohtia olisi mahdollista yhdenmukaistaa linjaamalla nykyistä tarkemmin opintojakson järjestämisestä osana lukiodiplomien lukuvuosisuunnitelmia.

Lukiodiplomiopintojakson järjestämisen menettelyjä voitaisiin yhdenmukaistaa täsmentämällä lukion opetussuunnitelman perusteiden lukiodiplomeja ja niiden arviointia koskevia määräyksiä. Opetushallitus päättäisi perusteissa jatkossakin ainakin kunkin lukiodiplomin tavoitteista, keskeisistä sisällöistä ja arvioinnista. Perusteissa voitaisiin antaa myös nykyistä tarkempia määräyksiä lukiodiplomin rakenteesta ja arviointimenettelystä. Opetushallitus täydentäisi lukiodiplomiopintojakson menettelyjen kuvausta etenkin erillisissä lukiodiplomien ohjeissa, joiden tarkoituksena on ohjata ja tukea lukiodiplomin järjestämistä ja suorittamista perusteiden pohjalta.

Jatkokehittämisen alkuvaiheessa ratkaistaisiin, missä määrin lukiodiplomien järjestämistä tulisi säädellä nykyistä tarkemmilla määräyksillä ja miltä osin täsmennetyt viranomaisohjeet ja tukimateriaalit riittäisivät. Yhteiset linjaukset lukiodiplomiopintojakson järjestämiseksi tulisi kuitenkin antaa riittävän yleisellä tasolla, jotta niillä mahdollistettaisiin kullekin lukiodiplomiaineelle ominaisen oppimisen ja osaamisen osoittaminen. Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan kaksivaiheinen arviointimenettely edellyttäisi lukiodiplomiopintojakson ajoittumisen koordinoitua lukiodiplomien lukuvuosisuunnitelmissa (6.1.9). Käytännössä nämä lukiodiplomit tulisi arvioida kaikissa lukioissa tiettyyn päivämäärään mennessä.

Lukiodiplomiopintojakson osalta on pohdittava, miten opettajan ohjaus- ja neuvontatehtäviä sekä lukiodiplomin suorittamisen valvontaa olisi syytä linjata nykyistä selkeämmin ja yhdenmukaisemmin. Lukiodiplomien suorittamisen yhdenvertaisuuden varmistamiseksi opettajan tehtävät ja ohjauksen taso opintojaksolla olisi ehkä kuvattava ja ohjeistettava aiempaa tarkemmin. Esimerkiksi voitaisiin linjata, missä määrin ja miltä osin opiskelijan ajankäyttöä tulisi seurata ja miltä osin suorittamisen tulisi tapahtua opettajan valvonnassa. Opettajan tehtävät

muodostuisivat nykyistä tarkemmin määritellyistä ohjauksesta, neuvonnasta, valvonnasta, arvioinnista ja palautteen antamisesta.

Lukiodiplomiopintojakson osalta on myös ratkaistava, tulisiko lukiodiplomin suorittamiseen käytettävissä olevaa aikaa ja opiskelijan ajankäyttöä täsmentää yhteisesti kaikkien lukiodiplomien osalta sekä tarkemmin lukiodiplomikohtaisissa ohjeissa. Opiskelijan ajankäytön rajaaminen voisi kohdistua myös ainoastaan joihinkin lukiodiplomin osa-alueisiin, jolloin tiettyjen osa-alueiden toteuttamiseen käytetylle ajalle ei asetettaisi ehtoja ja opiskelija voisi käyttää niihin aikaa omien lähtökohtiensa ja tavoitteidensa edellyttämässä määrin.

Kehittämissuunnitelman aikana tehtäisiin 2024–2025 lukiodiplomikohtaisia kokeiluja, joissa kehitettäisiin lukiodiplomiopintojakson toteuttamista eri vaihtoehtojen pohjalta. Lukiodiplomiopintojakson järjestämisen prosesseja ja käytäntöjä kehitettäisiin yhteistyössä lukiodiplomien eri alojen korkeakoulujen kanssa. Kokeiluissa tulisi huomioida myös esimerkiksi lukiodiplomin suorittamisen mahdollisesti edellyttämät erityisjärjestelyt. Olisi pohdittava, miten koulutuksen järjestäjän tulisi käytännössä vastata opiskelijalle osoitettavista asianmukaisista ja kohtuullisista mukautuksista lukiodiplomin suorittamisen mahdollistamiseksi lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti ja viranomaisohjeiden tuella.

Ratkaisut lukiodiplomien järjestämisen ja suorittamisen yhdenmukaistamisen vahvistamiseksi tehtäisiin kokeilujen tuloksiin ja johtopäätöksiin perustuen. Lukiodiplomiopintojakson järjestämisen kokeiluissa kehitettäisiin samalla myös uutta kaksivaiheista arviointimenettelyä.

Toimenpide-ehdotukset 6.1.7.

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- Opetushallitus täsmentää lukiodiplomiopintojakson järjestämistä ja suorittamista koskevia määräyksiä lukion opetussuunnitelman perusteissa sekä tukee niiden toimeenpanoa erillisissä ohjeissa ja tukimateriaalissa
- tarkennetaan lukiodiplomien järjestämisen linjauksia opettajan antaman ohjauksen ja neuvonnan sekä suorittamisen valvonnan osalta
- tarkennetaan lukiodiplomien suorittamiseen varattua aikaa ja opiskelijan ajankäyttöä koskevia linjauksia
- tehdään lukiodiplomikohtaisia kokeiluja, joissa kehitetään lukiodiplomiopintojakson toteuttamista eri vaihtoehtojen pohjalta yhteistyössä lukiodiplomien eri alojen korkeakoulujen kanssa; näissä lukiodiplomikohtaisissa kokeiluissa esitetään kehitettäväksi myös uutta musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointimenettelyä (Kehittämistoimenpide-ehdotus, 6.1.8 Lukiodiplomin arviointi)

- Lukiodiplomiopintojakson järjestämisen kehittämisessä hyödynnettäisiin erityisesti yhteistyötä musiikin, kuvataiteen ja urheilun erityisen koulutustehtävän lukiodiplomien kanssa sekä näiden lukiodiplomien oppiaineiden aineenopettajan koulutuksesta ja alojen tutkimuksesta vastaavien yliopistojen kanssa.

6.1.8. Lukiodiplomin arviointi

Opetushallitus pitää musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien kehittämiselle asetettua painopisteen kannalta välttämättömänä, että näiden lukiodiplomien arvioinnin luotettavuuden, riippumattomuuden ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi kehitettäisiin kaksivaiheinen arviointimenettely, johon Opetushallitus ehdottaa kahta vaihtoehtoista mallia. Ratkaisu lopullisesta lukiodiplomien uudesta arviointimenettelystä tehtäisiin kokeilujen tuloksiin ja johtopäätöksiin perustuen. Arviointimenettelyä kehitettäisiin edellä todetuissa kokeiluissa (6.1.7.), joissa kehitettäisiin myös lukiodiplomiopintojakson toteuttamista lukioissa. Kokeilut voitaisiin todennäköisesti toteuttaa ilman poikkeamista 11 §:n 4 momentin nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetystä opintojen rakenteesta ja laajuudesta sekä ilman sen edellyttämää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää kokeilulupaa. Jos kokeilussa on tarvetta poiketa lukion opetussuunnitelman perusteista, kokeiluluvan myöntäisi siinä tapauksessa Opetushallitus (Lukiolaki 714/2018, 18 §).

Taito- ja taideaineissa suoritettavien lukiodiplomien arvioinnista ja todistuksista tulisi säätää lukiolaissa säädettävissä opiskelijan arvioinnin perusteissa. Laissa säädettäisiin ainakin siitä, että Opetushallitus antaisi opetussuunnitelman perusteissa tarkempia määräyksiä opiskelijan suorittaman lukiodiplomin arvioinnin sisällöstä, menettelystä, arvioinnista päättämisestä ja annettavasta todistuksesta. Molemmissa vaihtoehtoisissa arviointimenettelyissä lukiodiplomin lopullinen arviointi tehtäisiin muun tahon toimesta kuin sen lukion, johon henkilö on otettu opiskelijaksi ja jossa hän myös suorittaa lukion oppimäärää. Lähtökohta olisi, että lukiodiplomit arvioitaisiin jatkossakin numeroin. Lukioasetuksessa säädetyn mukaisesti lukiodiplomien arvostelussa käytetään asteikkoa 4–10. Opetushallitus pitää tärkeänä, että lukiodiplomien arvioinnin kehittämisessä tarkasteltaisiin lukioasetuksessa säädetyn numeroarvosana-asteikon tarkoituksenmukaisuutta lukiodiplomisuoritusten arvioinnissa ja selvitetäisiin mahdollisesti soveltuvampia vaihtoehtoja. Muun numeroarvosana-asteikon kuin asteikon 4–10 käyttö lukiodiplomien pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa edellyttäisi tältä osin lukiolainsäädännön muuttamista. Lukiodiplomien arvioinnissa käytettiin arvosana-asteikkoa 1–5 ennen valtioneuvoston asetuksessa (942/2014) säädetyn mukaan Opetushallituksen päättämien lukion opetussuunnitelman perusteiden 2015 ja niiden mukaan laadittujen opetussuunnitelmien käyttöönottoa. Tarkasteltaessa lukioasetuksessa säädetyn asteikon tarkoituksenmukaisuutta lukiodiplomien arvioinnissa ja selvitetäessä muun asteikon tarvetta, tulisi myös pohtia useamman arvosana-asteikon käytön mahdollista ongelmallisuutta osana oppiaineen koko oppimäärän arviointia.

Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arvioinnista annettaisiin tarkempia määräyksiä lukion opetussuunnitelman perusteissa ja arviointimenettelyä ohjeistettaisiin

Opetushallituksen antamissa erillisissä ohjeissa. Lukion opetussuunnitelman perusteissa määrättäisiin musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien sisällyttämisestä oppiaineiden oppimääriin sekä näiden lukiodiplomien arviointimenettelystä. Lukiodiplomien arviointimenettelyn osalta määrättäisiin, miltä osin lukiodiplomin arviointi toteutettaisiin opiskelijan lukiossa, miltä osin lukion ulkopuolisessa arvioinnissa ja miten lopullinen annettava arvosana määräytyisi sekä miten lukiodiplomitodistus annettaisiin. Lukiodiplomien arviointimenettelyn riittävän yhdenvertaisuuden varmistamiseksi olisi tarpeen myös täsmentää opettajan tehtäviä lukiodiplomien alustavassa arvioinnissa ja palautteen antamisessa.

Lukion opetussuunnitelman perusteissa tulisi myös määrätä siitä, otettaisiinko mahdollinen lukiodiplomin hylätty suoritus huomioon opiskelijan suorittaman musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppimäärän hylättyjen arvosanojen enimmäismäärässä pakollisissa ja valtakunnallisissa valinnaisissa opinnoissa, mikäli lukiodiplomi sisältyisi näiden aineiden oppimäärien valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin. Opetushallitus katsoo, että lukiodiplomin erityisen, muista oppiaineen oppimäärän opinnoista eroavan luonteensa vuoksi olisi perusteita olla sisällyttämättä mahdollista hylättyä lukiodiplomin suoritusta musiikin, kuvataiteen ja liikunnan hylättyjen arvosanojen enimmäismäärään. Toisaalta poikkeaminen tästä linjauksesta hylätysti suoritettujen lukiodiplomien kohdalla voitaisiin nähdä epäjohdonmukaisena ja arvioinnin periaatteita monimutkaistavana.

Edellä kuvattu oppiaineen oppimäärän arvioinnin kysymys liittyy myös siihen, tulisiko musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomista annetun arvosanan vaikuttaa oppiaineen oppimäärästä lukion päättötodistuksessa annettavan arvosanan määräytymiseen. Lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 mukaisesti oppiaineen oppimäärän arvosana määräytyy opiskelijan opiskelemien pakollisten ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen arvosanojen opintopisteiden mukaan painotettuna aritmeettisena keskiarvona. Mikäli opiskelija osoittaa erillisessä kuulustelussa suurempaa kypsyttä ja parempaa oppiaineen hallintaa kuin opintojaksojen arvosanoista määräytyvä oppiaineen arvosana edellyttää, tulee arvosanaa korottaa. Lisäksi arvosanaa voidaan korottaa, jos opiskelijan arvioinnista vastaavat päättävät, että opiskelijan tiedot ja taidot ovat hänen antamiensa näyttöjen perusteella oppiaineen päättövaiheessa opintojaksojen arvosanojen perusteella määräytyvää arvosanaa paremmat.

Kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien arviointia kehitettäisiin lainsäädännön puitteissa samansuuntaisesti kuin musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointia ilman järjestämisen velvoittavuutta. Kaksivaiheinen arviointimenettely kehitettäisiin vuosina 2023–2026 musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointiin. Arviointimenettelyn kehittämisessä lähdettäisiin siitä, että lukiodiplomin arvioinnin toisen vaiheen digitaalinen palvelusovellus olisi myöhemmin mahdollista laajentaa ja ottaa käyttöön myös muiden lukiodiplomien arvioinnissa. Kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien arviointia kehitettäisiin vuosina 2023–2026 Opetushallituksen antamien lukion opetussuunnitelman perusteiden ja erillisten ohjeiden pohjalta siten, että lukiodiplomin arvioinnin organisoinnista sekä arvosanan ja lukiodiplomitodistuksen antamisesta vastaisi opiskelijan lukio.

Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien kaksivaiheisessa arvioinnissa lukiodiplomisuorituksen arvioisi ensin alustavasti opiskelijan lukiossa ohjaava opettaja tai opettajat. Lopullinen lukiodiplomin arvosana lukiodiplomista määräytyisi ja annettaisiin ulkopuolisen riippumattoman arviointitahon toimesta. Jatkokehittämisen aikana ratkaistaisiin, tulisiko alustavassa arvioinnissa säilyttää nykyinen käytäntö, jossa lukiodiplomin arvioinnin toteuttaa lukion opettajan kanssa toinen kyseisen alan asiantuntija. Opetushallitus lähtisi kaksivaiheisen arvioinnin toteutuessa ensisijaisesti siitä, että alustavaksi arvioinniksi riittäisi opiskelijan oman opettajan tekemä arviointi. Lopullisessa arvioinnin toteutuksessa voitaisiin harkita kahden arvioijan käyttämistä ainakin niiden lukiodiplomisuoritusten arvioinnissa, joissa ensimmäisen vaiheen alustava arvioinnin arvosana eroaisi merkittävästi toisen vaiheen arvioijan tekemän arvioinnin tuloksesta. Molemmissa esitetyissä arviointimenettelyvaihtoehtoissa lukiodiplomisuoritusten toisen vaiheen lopullinen arviointi toteutettaisiin digitaalisena verkopohjaisena prosessina.

Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien kaksivaiheiseen arviointimenettelyyn sisältyvä ulkopuolinen arviointi edellyttäisi lukiodiplomiopintojakson järjestämisen aikataulun koordinoitua ja huomioon ottamista lukiodiplomien lukuvuosisuunnitelmissa. Lisäksi koulutuksen järjestäjiä ja lukioita voi olla tarpeellista informoida säännöllisesti myös muista lukiodiplomiopintojakson järjestämiseen ja arviointiin liittyvistä seikoista.

Jatkokehittämisen käynnistysvaiheessa tulisi linjata myös musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomista annettavan arvosanan määräytymisen yhteisistä lähtökohdista ja periaatteista. Yksi mahdollisesti yhteisesti linjattava kysymys liittyy lukiodiplomin osa-alueilla osoitetun osaamisen vaikutuksesta (painoarvosta) lukiodiplomista annettavaan arvosanaan. Jatkokehittämisen alkuvaiheessa kartoitettaisiin, tulisiko näille osa-alueille asettaa yhtäläiset painoarvot lukiodiplomien arvioinnissa vai tulisiko osa-alueiden painoarvoista voida päättää lukiodiplomikohtaisesti eri tavoin oppiaineiden oppimisen ja osaamisen osoittamisen erilaisen lähtökohtien vuoksi.

Keskeinen lukiodiplomin arvosanan määräytymisen lähtökohta olisi, että lopullinen arvosana muodostuisi kokonaan tai pääosin opiskelijan lukion ulkopuoliseen arviointiin perustuen riippumatta siitä, millaisiin tarkempiin arvosanan määräytymisen perusteisiin tultaisiin päätyä. Jatkokehittämisen aikana ratkaistaisiin, miten ja mihin arviointeihin perustuen lopullinen lukiodiplomiarvosana määräytyisi. Tavoitteeksi olisi asetettava, että musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointimenettely olisi arvosanan määräytymisen perusteiden osalta mahdollisimman kattava, luotettava ja johdonmukainen. Opetushallitus katsoo, että ensisijainen vaihtoehto olisi, että lukiossa tehtävä ensimmäisen vaiheen arviointi olisi kaikilta osin alustava arviointi ja lopullinen lukiodiplomista annettava arvosana määräytyisi toisen vaiheen arvioinnin tuloksena. Menettelyä kehitettäessä voidaan punnita eri vaihtoehtoja kuten esimerkiksi sitä, että jokin lukiodiplomin osa-alueista (osasuorituksista) arvioitaisiin yksinomaan lukiossa ja muiden osa-alueiden (osasuoritusten) arvioinnista päätettäisiin ulkopuolisessa arvioinnissa alustavan arvioinnin pohjalta.

Opetushallitus katsoo, että lukiodiplomien kaksivaiheisen arviointimenettelyn toinen vaihe olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa kokonaan digitaalisesti riippumatta siitä, mikä taho lopullisten lukiodiplomisuoritusten arvioinnin tekisi ja siitä päättäisi. Digitaalisen arviointimenettelyn palvelusovelluksen kehittäminen tulisi aloittaa mahdollisimman pian lukiodiplomien jatkokehittämisen käynnistyttyä, jotta palvelun käyttöönoton tuki voidaan järjestää hyvissä ajoin ennen ensimmäisten uusimuotoisten lukiodiplomien suorittamista lukioissa.

Lukiodiplomien arviointia kehitettäisiin jatkossakin Opetushallituksessa osana lukion opetussuunnitelman perusteiden uudistamista ja niiden toimeenpanon tukemista. Opetushallitus päättäisi lukiodiplomisuoritusten arvioinnista lukion opetussuunnitelman perusteissa ja antaisi ohjeita arviointimenettelyn järjestämisestä lukioissa erillisissä suoritusohjeissa ja mahdollisissa tukimateriaaleissa.

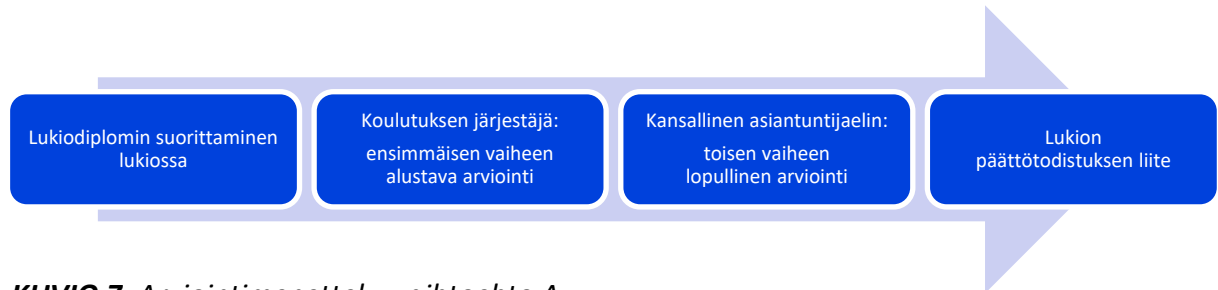
Kaksivaiheinen arviointimenettely

Opetushallitus esittää kaksi vaihtoehtoista ehdotusta nykyistä luotettavamman musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointimenettelyn kehittämisen lähtökohdaksi. Molemmissa ehdotetuissa malleissa lähdetään siitä, että opiskelijan lukion ulkopuolisesta lukiodiplomin arvioinnista tulisi säätää lukiolainsäädännössä ja määrätä tarkemmin lukion opetussuunnitelman perusteissa. Esitettyjen vaihtoehtojen toteuttaminen edellyttäisi myös lukiolainsäädännön kokonaistarkastelua ja erityisesti opiskelijan arviointia koskevien säädösten uudistamistarpeiden selvittämistä.

Molemmat esitetyt vaihtoehdot kuvataan tässä konsepteina ja toimintamalleina, jotka edellyttäisivät luonnollisesti huolellista punnintaa, jatkovalmistelua, suunnittelua ja kehittämistä. Ratkaisuja nykyistä luotettavammaksi ja riippumattommaksi lukiodiplomien arviointimenettelyksi on tarkasteltava tarkemmin muun lukiolainsäädännön, hallinnon, toimivallan, lukio-koulutuksen järjestämisen ja kustannusten osalta. Erikseen on myös pohdittava esitettyjä vaihtoehtoja lukiokoulutuksen erityisen koulutustehtävän ja siihen mahdollisesti sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän tarkoituksen toteuttamisen näkökulmasta.

Opetushallitus pitää keskeisenä arviointimenettelyn kehittämisen lähtökohtana, että lukiodiplomien arviointi ja kaikki siihen liittyvät toiminnallisuudet toteutettaisiin digitaalisesti ja verkkopohjaisesti. Uudelle arviointimenettelylle asetettaisiin tavoitteeksi kaikissa eri käyttötilanteissaan erinomainen digitaalinen palvelu, jonka kehittämisessä olisi otettu huomioon käytettävyyden eri osa-alueet. Yhtenä keskeisenä arviointimenettelyn kehittämisen lähtökohtana olisi, että digitaalinen palvelu suunniteltaisiin ja toteutettaisiin viranomaisen digitaalisista palveluista ja tieto- ja kyberturvallisuudesta annetun lainsäädännön mukaisesti.

A. Opiskelijan lukio ja kansallinen asiantuntijaelin

KUVIO 7. Arviointimenettely, vaihtoehto A.

Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arvioinnista vastaavat tahot olisivat opiskelijan lukion koulutuksen järjestäjä ja uusi perustettava kansallinen asiantuntijaelin.

Lukiokoulutuksen järjestäjä vastaisi lukiodiplomin ensimmäisen vaiheen arvioinnista lukiossa, joka voisi olla myöhemmin kehittämistyössä päädyttävästä ratkaisusta riippuen kokonaisuudessaan opiskelijan lukiodiplomin alustava arviointi tai vaihtoehtoisesti jonkin lukiodiplomin osa-alueen osalta lopullinen arviointi. Lisäksi koulutuksen järjestäjän vastuulla olisi huolehtia erityistarpeiden huomioon ottamisesta lukiodiplomin järjestämisessä opiskelijoille, sekä mahdollisesta muutoksenhausta lukio-opintoihin liittyen.

Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointimenettelyn toisen vaiheen arvioinnista vastaisi uusi perustettava kansallinen asiantuntijaelin, joka vastaisi muun muassa näiden lukiodiplomien suoritusten lopullisen arvioinnin digitaalisesta järjestämisestä, toimeenpanosta ja hallinnosta, arvioijien rekrytoinnista ja koulutuksesta sekä arvosanojen ja todistusten antamisesta. Lukiodiplomien arvioinnin kansallinen asiantuntijaelin olisi itsenäinen viranomainen, jonka ohjauksesta vastaisi opetus- ja kulttuuriministeriö. Uuden asiantuntijaelimien toimivalta perustuisi lakiin ja sille osoitettaisiin valtiontalousarviossa määräraha. Asiantuntijaelin sijaitsisi Opetushallituksessa ja toimisi Opetushallituksen erillisyyksikkönä.

Lukiodiplomisuoritukset arvioisivat asiantuntijaelimien rekrytoimat ja perehdyttämät arvioijat, jotka olisivat ensisijaisesti lukiodiplomien musiikin, kuvataiteen ja liikunnan aineenopettajia. Asiantuntijaelin hyväksyisi tai hylkäisi lukiodiplomisuorituksen, ja antaisi lopullisen arvosanan arvioijan tai arvioijien tekemän arvioinnin mukaisesti sekä toimittaisi koulutuksen järjestäjälle lukiodiplomista todistuksen, joka annettaisiin opiskelijalle lukion päättötodistuksen liitteenä hänen suoritettuaan lukion koko oppimäärän. Kansallinen asiantuntijaelin ylläpitäisi tarvittavia rekistereitä, antaisi tarvittaessa lukiodiplomien arviointia koskevia määräyksiä ja ohjeita sekä vastaisi muutoksenhausta hallintolain mukaisesti. Oikaisuvaatimuksien toimittamiselle asetettaisiin lainsäädännössä määräaika. Esetettyjen vaihtoehtojen toteuttaminen edellyttäisi lukiolainsäädännön muutostarpeiden selvittämistä ja joiltain osin todennäköisesti opiskelijan arviointia koskevien säädösten uudistamista.

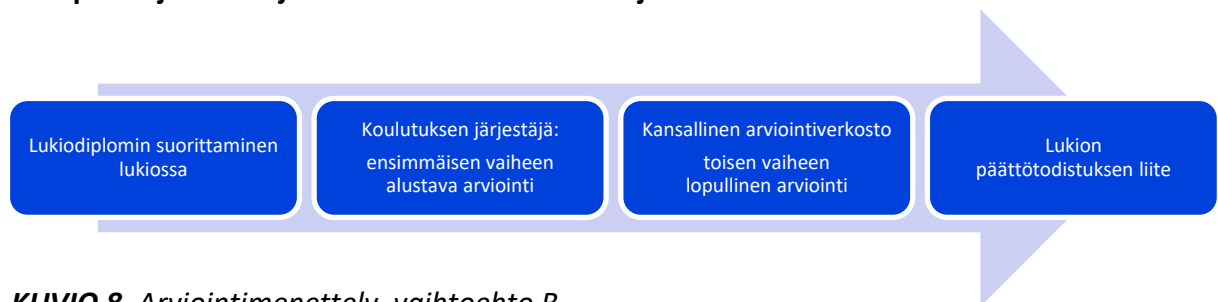
Asiantuntijaelin koordinoisi ja kehittäisi lukiodiplomien arvioinnin kansallista kehittämistä. Asiantuntijaelimien tulisi tehdä lukiodiplomien arvioinnin kehittämisessä yhteistyötä erityisesti musiikin, kuvataiteen ja urheilun erityisen koulutustehtävän lukiodiplomien kanssa sekä

näiden lukiokoulutuksen oppiaineiden aineenopettajan koulutuksesta ja alojen tutkimuksesta vastaavien yliopistojen kanssa. Asiantuntijaelimen tehtäviin kuuluisi koordinoita asetettavan lukiodiplomien arvioinnin seurantaryhmän työtä. Lukiodiplomien arvioinnin seurantaryhmään kutsuttaisiin lukiodiplomiaineiden opettajankoulutuksen ja tutkimuksen sekä lukiokoulutuksen järjestäjien, järjestöjen ja muiden sidosryhmien edustajia.

Koulutuksen järjestäjiltä, jotka ovat saaneet erityisen koulutustehtävän musiikissa, kuvataiteessa ja urheilussa sekä niihin sisältyvät valtakunnalliset kehittämistehtävät, voitaisiin edellyttää lukiolaissa ja järjestämisluvassa yhteistyötä perustettavan lukiodiplomien asiantuntijaelimen kanssa kansallisen lukiodiplomien arviointimenettelyn kehittämisessä ja toteuttamisessa kuten esimerkiksi arvioijien koulutusten järjestämisessä. Valtakunnallisen kehittämistehtävän sisältöön ja lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen määräytymiseen säädettäisiin mahdolliset muutokset lukiodiplomien arviointiin liittyvien uusien tehtävien osalta lukiokoulutusta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusta koskevassa lainsäädännössä.

Opetushallitus päättäisi lukiodiplomisuoritusten arvioinnista lukion opetussuunnitelman perusteissa ja antaisi ohjeita arviointimenettelyn järjestämisestä lukioissa erillisissä suoritushjeissa ja mahdollisissa tukimateriaaleissa. Asiantuntijaelin tekisi lukiodiplomien arvioinnin kehittämisessä yhteistyötä Opetushallituksessa opetussuunnitelman perusteista ja lukiokoulutuksen kehittämisestä vastaavien asiantuntijoiden kanssa.

B. Opiskelijan lukio ja arviointiverkoston arvioija

KUVIO 8. Arviointimenettely, vaihtoehto B.

Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arvioinnista vastaavat tahot olisivat opiskelijan lukion koulutuksen järjestäjä sekä musiikin, kuvataiteen ja urheilun erityisen koulutustehtävän lukiodiplomien koulutuksen järjestäjät, joilla on asianomaisen opetuksen valtakunnallinen kehittämistehtävä.

Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien ensimmäisen vaiheen arviointi toteutettaisiin opiskelijan lukiossa. Lukiodiplomin ensimmäisen vaiheen arvioinnin tekisi määräysten ja ohjeiden mukaisesti lukiodiplomiaineen opettaja tai vaihtoehtoisesti lukiodiplomiaineen opettaja ja toinen saman lukiodiplomiaineen opettaja. Lukiodiplomin ensimmäisen vaiheen arviointi voisi olla myöhemmin kehittämissuunnitelmassa päädyttävästä ratkaisusta riippuen kokonaisuudessaan opiskelijan lukiodiplomin alustava arviointi tai vaihtoehtoisesti jonkin lukiodiplomin osa-alueen osalta lopullinen arviointi. Lisäksi koulutuksen järjestäjän vastuulla olisi

huolehtia erityistarpeiden huomioon ottamisesta lukiodiplomin järjestämisessä opiskelijoille, sekä mahdollisesta muutoksenhausta lukio-opintoihin liittyen. Esitettyjen vaihtoehtojen toteuttaminen edellyttäisi lukiolainsäädännön muutostarpeiden selvittämistä ja mahdollisesti erityisesti opiskelijan arviointia koskevien säädösten uudistamista.

Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien toisen vaiheen arvioinnin organisoinnista vastaisivat koulutuksen järjestäjät, joille opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt erityisen koulutustehtävän järjestämisluvan musiikkiin, kuvataiteeseen ja urheiluun sekä siihen sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän. Lukiodiplomisuoritusten toisen vaiheen arvioinnin toteuttaisivat siihen perehdytyt ja koulutetut arvioijat, jotka olisivat ensisijaisesti lukioiden musiikin, kuvataiteen ja liikunnan aineenopettajia. Opetuspainotustensa valtakunnalliset kehittäjälukiot vastaisivat musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointiverkostojen koordinoinnista ja hallinnosta, tarvittavien rekisterien ylläpitämisestä ja arvioijien kouluttamisesta sekä arvioijien palkkioiden maksamisesta ja kulujen korvaamisesta viranomaisen päätöksen mukaisesti.

Musiikin, kuvataiteen ja urheilun erityisen koulutustehtävän lukiodiplomien koulutuksen järjestäjät, joilla on asianomaisen opetuksen valtakunnallinen kehittämistehtävä, vastaisivat lukiodiplomisuoritusten digitaalisen toisen vaiheen arviointimenettelyn järjestämisestä. Lukiodiplomisuorituksen lopullinen arvosana määräytyisi kyseisen lukiodiplomin arviointiverkostoon kuuluvan arvioijan tai kahden arvioijan tekemään arviointiin perustuen. Arviointiverkoston yksi tai useampi arvioija voisi hyväksyä tai hylätä opiskelijan lukiodiplomisuorituksen, ja antaa siitä lopullisen arvosanan. Toisen vaiheen arvioinnin organisoinnista vastaavan erityisen koulutustehtävän valtakunnallinen kehittäjälukio toimittaisi koulutuksen järjestäjälle lukiodiplomista todistuksen, joka annettaisiin opiskelijalle lukion päättötodistuksen liitteenä hänen suoritettuaan lukion koko oppimäärän. Arviointiverkostojen hallinnon ja rekisterien ylläpitämisen kannalta olisi todennäköisesti tarkoituksenmukaisin ratkaisu, jos siihen olisi mahdollista kehittää yksi, yhteinen kansallinen ratkaisu. Opetushallitus katsoo, että arviointiverkoston hallinnon liittäminen mahdolliseen Suullisen kielitaidon arvioinnin koepankin ja lukiodiplomipalvelun jatkokehittämiseen olisi selvitettävä samassa yhteydessä, kun kartoitettaisiin mahdollisuudet Koepankki-palvelu laajentamiseksi lukiodiplomisuoritusten digitaalisen arvioinnin sovelluspalveluksi.

Koulutuksen järjestäjiltä, jotka ovat saaneet erityisen koulutustehtävän musiikissa, kuvataiteessa ja urheilussa sekä niihin sisältyvät valtakunnalliset kehittämistehtävät, edellytettäisiin lukiolaissa ja järjestämisluvassa yhteistyötä Opetushallituksen ja muiden opetuspainotuksen kannalta keskeisten tahojen kanssa arviointiverkoston toteuttamisessa ja lukiodiplomien arviointimenettelyn kehittämisessä. Näitä tahoja voisi käytännössä olla lukiodiplomiaineiden opettajankoulutuksesta ja tutkimuksesta vastaavat yliopistot sekä muut lukiokoulutuksen järjestäjät, pedagogiset järjestöt ja muut sidosryhmät. Valtakunnallisen kehittämistehtävän sisältöön ja lukion erityisen koulutustehtävän lisärahoituksen määräytymiseen säädettäisiin mahdolliset muutokset lukiodiplomien arviointiin liittyvien uusien tehtävien osalta lukiokoulutusta ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusta koskevassa lainsäädännössä.

Vaihtoehdon osalta olisi huolella pohdittava sitä, miten arviointimenettely sovitettaisiin ja käytännössä toteutettaisiin niin, että valtakunnallisille kehittäjälukioille säädettyjen tehtävien resursointi ja niiden toteutumisen edellytykset eivät olennaisesti heikkenisi. Vaihtoehdon tarkoituksenmukaiseen resursointiin voitaisiin harkita myös uuden arviointitehtävän huomioon ottamista erityisen koulutustehtävän sekä valtakunnallisen kehittämistehtävän lisärahoituksen määräytymisessä kuten esimerkiksi erityiselle koulutustehtävälle säädetyissä painokertoimissa ja niiden tuloissa. Vaihtoehdon mahdollisessa jatkosuunnittelussa olisi myös määriteltävä selkeästi lukiodiplomisuoritusten arvioinnin tehtävät, velvollisuudet ja toimivalta arviointiverkostosta vastaavan erityisen koulutustehtävän järjestämisluvan ja siihen sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän saaneen koulutuksen järjestäjän lukion sekä lukiodiplomisuorituksen arvioivan opettajan lukion osalta. Myös esimerkiksi se, miten musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomikohtaisten arviointiverkoston hallinnointi ja organisointi olisi käytännössä tarkoituksenmukaista toteuttaa kunkin opetuspainotuksen valtakunnallisten kehittäjälukioiden kesken, edellyttäisi paljon jatkopohdintaa ja -suunnittelua.

Opetushallitus määräisi samaan tapaan kuin ensimmäisessä vaihtoehdossa lukiodiplomisuoritusten arvioinnista lukion opetussuunnitelman perusteissa sekä antaisi erilliset lukiodiplomikohtaiset suoritusohjeet ja tuottaisi mahdollista tukimateriaalia arviointimenettelyn tueksi.

Digitaalinen toisen vaiheen arviointi

Molemmissa arviointimenettelyvaihtoehdoissa lukiodiplomisuoritusten toisen vaiheen lopullinen arviointi toteutettaisiin digitaalisena verkkopohjaisena prosessina. Lukiodiplomien digitaalisen arvioinnin kehittäminen voitaisiin sisällyttää olemassa olevan Suullisen kielitaidon arvioinnin koepankin ja lukiodiplomipalvelun jatkokehittämiseen osana Opetushallituksen digitaalisten Opintopolku-palveluiden kokonaisuutta ja ylläpitoa (Koepankki). Koepankissa on nykyisellään suullisen kielitaidon, lukiodiplomin ja puheviestinnän päättökokeen materiaaleja. Toiseen kotimaiseen ja vieraisiin kieliin kuuluu lukiossa suullisen kielitaidon kurssi. Puheviestintätaitojen päättökoe eli Puhvi-koe on Opetushallituksen vuosittain laatima toisen asteen opiskelijoiden puheviestintätaitojen päättökoe lukiolaisille ja ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijoille. Verkkopohjainen koepankki sisältää koetehtävät, kokeiden arviointiohjeet sekä yleiset ohjeet kokeiden järjestämisestä suulliseen kielikokeeseen ja puheviestinnän päättökokeeseen. Palvelusta ovat myös ladattavissa lukiodiplomien sähköiset lukiodiplomitodistus-lomakkeet lukioiden käyttöön. Palveluun on sisältynyt vuodesta 2015 myös suoritettujen lukiodiplomien raportointityökalu, jonka käytöstä on luovuttu 2021 Koski- ja Vipunen-palvelujen kehittämisen myötä. Koepankin aineistot ovat lukioille maksuttomia. Lukioskoulutusta järjestävien oppilaitosten rehtorit saavat Opetushallitukselta tunnukset järjestelmään. Yksittäiset opettajat järjestelmän käyttäjiksi rekisteröi kunkin oppilaitoksen rehtori. Oppilaitosten tiedot päivittyvät koepankkiin Opintopolku-järjestelmän kautta.

Opetushallitus on viime vuosina valmisteellut Suullisen kielitaidon arvioinnin koepankin ja lukiodiplomipalvelun uudistamista. Suko-palvelun välttämättömäksi tunnistettu uudistaminen on käynnistetty tuottamalla vuosina 2020–2021 kehittämistyön lähtökohdaksi

käyttöliittymäprototyyppi ja tavoitetilakuvaus. Opetushallitus pitää myös mahdollisena, että uudistettava Koepankki-palvelu olisi laajennettavissa lukiodiplomisuoristusten digitaalisen arvioinnin sovelluspalvelulla, mikäli siihen olisi osoitettavissa tarvittavat kehittämis- ja ylläpitoresurssit. Opetushallituksen antamat lukiodiplomien ohjeet ja muu niiden järjestämisen tueksi tuotettu materiaali on tavoitetilakuvauksen mukaisesti kaavailtu keskitettävän uudistettavaan Koepankki-palveluun. Pseudonymisoitujen lukiodiplomisuoritusten digitaalisen arvioinnin mahdollistavan sovelluspalvelun kehittämisellä tähän samaan palveluympäristöön voidaan olettaa olevan myönteisiä vaikutuksia muun muassa arvioinnin toteuttamisen kustannuksiin, käytettävyyteen ja tietoturvaan- ja suojaan. Mikäli lukiodiplomien digitaalinen arviointi päätettäisiin toteuttaa Koepankki-palvelussa, kehittämistyössä olisi perusteltua selvittää arvioinnin ja siinä tuotetun tiedon integroimista Koski-palveluun. Digitaalisessa muodossa tallennetut ja arkistoidut lukiodiplomisuoritukset mahdollistaisivat myös niiden hyödyntämisen pedagogiikassa, tieteellisessä tutkimuksessa ja tietoon perustuvassa lukiodiplomien kehittämisessä.

Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien kehittämisessä olisi pohdittava myös sitä, miten toisen vaiheen arviointiin digitaalisessa esitysmuodossa lähetettävä lukiodiplomi voitaisiin sisällyttää osaksi lukiodiplomin kokonaisuutta ja sen suorittamisen prosessia riippumatta siitä, olisiko arvioitava kokonaisuus toteutettu alkujaan digitaalisessa esitysmuodossa tai tietyn periaatteen toteutettu reproduktio esimerkiksi konkreettisesta materiaalisesta teoksesta vai tietyn ajallisen keston mittaisesta esityksestä. Jatkokehittämisen aikana olisi myös ratkaistava digitaalisilta sovelluksilta ja esitysmuodoilta edellytettävät vähimmäisvaatimukset, jotta varmistettaisiin lukiodiplomiaineissa osoitettavan oppimisen ja osaamisen riittävän luotettava ja kattava välittyminen digitaalisessa muodossa.

Toimenpide-ehdotukset 6.1.8.

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- valmistellaan ja säädetään tarpeelliset taito- ja taideaineissa suoritettavien lukiodiplomien arvioinnin uudistamisen edellyttämät muutokset lukiokoulutuksen lainsäädäntöön
- kehitetään kaksivaiheinen musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointimenettely, jonka suunnittelun ensisijaiseksi lähtökohdaksi otetaan ehdotetuista vaihtoehdoista A (Opiskelijan lukio ja kansallinen asiantuntijaelin)
- perustetaan kansallinen musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arvioinnin asiantuntijaelin, joka vastaa näiden lukiodiplomien suoritusten arvioinnin johtamisesta, hallinnosta, järjestämisestä, arvosanojen ja todistusten antamisesta, hallinnosta ja toimeenpanosta sekä suoritusten hallinnosta
- kehitetään musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointimenettelyyn digitaalinen ja verkkopohjainen toisen vaiheen arviointi

- uudistetaan lukiolainsäädäntöä erityisen koulutustehtävän lukiodiplomien koulutuksen järjestämisluvan osalta siten, että valtakunnalliseen kehittämistehtävän sisältöön sisältyy kehitettävässä lukiodiplomien arviointimenettelyssä musiikin, kuvataiteen ja liikunnan valtakunnallisille kehittämislukioille osoitettavat tehtävät
- Opetushallitus valmistelee ja antaa tarkemmat määräykset musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arvioinnista lukion opetussuunnitelman perusteissa sekä tarkentaa näiden lukiodiplomien arviointimenettelyn ohjeistusta antamissaan erillisissä ohjeissa
- tehdään lukiodiplomikohtaisia kokeiluja, joissa kehitetään musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointimenettelyä yhteistyössä lukiodiplomien ja eri alojen korkeakoulujen kanssa; näissä lukiodiplomikohtaisissa kokeiluissa esitetään kehitettäväksi myös näiden taito- ja taideaineiden lukiodiplomiopintojakson toteuttamista (Kehittämistoimintapöytäkirja, 6.1.7 Lukiodiplomiopintojakson järjestäminen ja suorittaminen)
- kaksivaiheisen arviointimenettelyn kehittämisessä hyödynnettäisiin erityisesti yhteistyötä musiikin, kuvataiteen ja urheilun erityisen koulutustehtävän lukiodiplomien kanssa sekä näiden lukiodiplomien opintoaineiden aineenopettajan koulutuksesta ja alojen tutkimuksesta vastaavien yliopistojen kanssa
- kehitetään kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien arviointimenettelyä lainsäädännön puitteissa samansuuntaisesti kuin musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointia ilman järjestämisen velvoittavuutta
- kehitetään kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien arviointimenettelyä yhteistyössä lukiodiplomien ja eri alojen korkeakoulujen kanssa
- Opetushallitus valmistelee ja antaa määräykset kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien arvioinnista lukion opetussuunnitelman perusteissa sekä tarkentaa näiden lukiodiplomien arviointimenettelyn ohjeistusta antamissaan erillisissä ohjeissa.

6.1.9. Toteuttamisen ja pedagogiikan kehittäminen lukioissa

Opetushallitus pitää tärkeänä, että lukiodiplomiuudistuksen toimeenpanoa tulisi tukea vuodesta 2026 alkaen monipuolisesti erityisesti valtionavustuksilla rahoitettavilla kehittämissuunnitelmissa ja opetustoimen henkilöstökoulutuksella. Lukiodiplomien uudistamisen toimeenpanon tukeminen huomioitaisiin valtion talousarviossa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaan momentin valtionosuus ja -avustus lukiodiplomien käyttökustannuksiin osoitettavissa määrärahoissa. Toimeenpanontuelle tulisi laatia tarkempi suunnitelmansa jatkokehittämisen aikana. Uusien lukiodiplomien käyttöönottoa olisi tarpeellista tukea toimeenpanosuunnitelman mukaisesti ainakin vielä lukuvuonna 2030–2031.

Opetushallituksen kehittämis- ja kokeiluhankkeisiin jakamalla valtionavustuksilla tuettaisiin suunnitelmallisesti, koordinoitusti ja pitkäjänteisesti lukiodiplomien laadukkaan järjestämisen, pedagogisen osaamisen ja oppimisympäristöjen kehittämistä. Opetushallitus painottaa, että kehittämissankkeissa tulisi aina myös edistää yleissivistävän lukiokoulutuksen tehtävän, arvoperustan ja yleisten tavoitteiden toteutumista kuten sukupuolten tasa-arvoa, sukupuolen moninaisuuden kunnioittamista, demokratiaa, rauhaa ja kestävän elämäntavan välttämättömyyttä.

Valtionavustuksilla kehitettäisiin tavoitteellisesti lukiodiplomien pedagogiikkaa, hyviä käytäntöjä ja prosesseja, digitaalista osaamista, innovatiivisia oppimisympäristöjä sekä lukiodiplomeja edeltävien lukio-opintojen järjestämistä yhteistyössä lukiokoulutuksen järjestäjien ja myös muiden oppilaitosten kanssa. Valtionavustushankkeilla osallistujille maksuttomaan opetustoimen henkilöstökoulutuksen täydennyskoulutukseen voitaisiin kehittää esimerkiksi lukiodiplomiopintojakson pedagogisten prosessien ja käytäntöjen tarkoituksenmukaisuutta ja riittävää yhdenmukaisuutta. Valtionavustuksia voitaisiin suunnata esimerkiksi hankkeisiin, joissa kehitetään aikuisten lukiokoulutuksen oppilaitosten ja nuorille tarkoitettua lukiokoulutusta tarjoavien oppilaitosten välistä yhteistyötä lukiodiplomien järjestämisen edellytysten parantamiseksi.

Uudistuneen musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointimenettelyn tueksi lukioille ja koulutuksen järjestäjille tarjottaisiin maksuttomia koulutuksia sekä tuotettaisiin tarpeen mukaan lukiodiplomikohtaisia arvioinnin tukimateriaaleja. Näitä koulutuksia voitaisiin järjestää yhteistyössä Opetushallituksen, erityisen koulutustehtävän valtakunnallisten kehittäjälukioiden ja eri lukiodiplomien alojen korkeakoulujen kanssa.

Kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien arviointimenettelyn luotettavuutta ja yhdenvertaisuutta vahvistettaisiin myös ulkopuolisen arvioinnin riippumattomuutta ja arviointiosaamista kehittämällä. Näiden lukiodiplomien arvioinnin käytänteitä voitaisiin yhdenmukaistaa tukemalla erityisesti lukioiden alueellista ja kansallista verkostoitumista. Lukioiden opettajien ja ulkopuolisten arvioijien osaamista olisi mahdollista vahvistaa säännöllisellä maksuttomalla arviointikoulutuksella. Määrärahoja olisi tarpeen myös erikseen kohdistaa kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien järjestämisen ja suorittamista edeltävien lukio-opintojen hyvien käytäntöjen, toimintatapojen ja verkostojen kehittämiseksi lukioissa ja koulutuksen järjestäjien yhteistyöllä.

Opetushallitus pitää myös tärkeänä, että jatkokehittämisessä lukiodiplomien toteuttamisen haasteita tarkasteltaisiin erikseen ruotsinkielisen lukiokoulutuksen näkökulmasta ja kehittämistoimenpiteitä kohdistettaisiin tarpeen mukaan myös näihin kohteisiin. Uudistusten toimeenpanon laadun ja onnistumisen kannalta olisi myös tärkeää osoittaa valtionavustuksia tai muita määrärahoja lukiodiplomiaineiden avointen oppimateriaalien tuottamiseen innovatiivisten oppimisympäristöjen kehittämisen ohella.

Toimenpide-ehdotukset 6.1.9.

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- lukiodiplomien toteuttamisen ja pedagogiikan kehittämiseksi laaditaan vuosina 2023–2025 täsmentyvä suunnitelmansa
- lukiodiplomien järjestämisen, suorittamisen ja arviointimenettelyn edellytyksiä vahvistetaan nuorten ja aikuisten lukiokoulutuksessa rahoittamalla vuosina 2026–2031 valtionavustuksilla kehittämis- ja kokeiluhankkeita
- Opetushallitus tuottaa määrärahojen puitteissa kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien arviointimenettelyn tueksi tukimateriaalia
- Opetushallitus järjestää ja rahoittaa määrärahojen puitteissa kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien arviointikoulutuksia
- Opetushallitus tarkastelee erikseen lukiodiplomien toteuttamisen kehittämiskohteita ruotsinkielisessä lukiokoulutuksessa ja kohdistetaan niihin määrärahojen puitteissa tukea ja toimenpiteitä
- rahoitetaan määrärahojen puitteissa lukiodiplomien arvioinnin käytäntöjä ja rakenteita kehittäviä hankkeita, joissa erityisenä kehittämiskohteena vahvistettaisiin kahteen arvioijan perustuvan lukiodiplomisuorituksen arviointimenettelyn yhdenmukaisuutta, luotettavuutta ja yhdenvertaisuutta.

6.2. Lukiodiplomin suorittaminen ammatillisessa koulutuksessa

Valtioneuvoston asetuksen lukiokoulutuksesta (810/2018) 12 §:n mukaisesti lukiokoulutuksen oppimääriin voi sisältyä lukiodiplomeita ja muita valinnaisia opintoja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Opiskelija saa todistuksen lukiodiplomistaan, kun hän on suorittanut lukion koko oppimäärän. Lukiodiplomitodistus on lukion päättötodistuksen liite. Tässä esityksessä lukiodiplomien kehittämissuunnitelmaksi on lähdetty siitä, että lukiodiplomin suorittaminen sisältyy ja siitä annettava erillinen todistus edellyttää lukion koko oppimäärän suorittamista.

Lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti päättötodistuksen liitteenä annetaan lukiodiplomin lisäksi myös muita päättötodistusta täydentäviä todistuksia lukio-opintoihin liittyvistä näytöistä, kuten esimerkiksi suullisen kielitaidon kokeet ja erittely temaattisista opinnoista. Lukiodiplomitodistuksen antaminen yksinomaan lukion päättötodistuksen liitteenä olisi tältäkin osin yhdenmukainen ja selkeä ratkaisu.

Ammatillisen perustutkintokoulutuksen opiskelija saisi lukion päättötodistuksen ja sen liitteenä lukiodiplomitodistuksen, kun hän on suorittanut ammatillisen perustutkinnon yhteydessä koko nuorille tarkoitetun lukion oppimäärän, jonka laajuus on 150 opintopistettä tai aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen oppimäärän, jonka laajuus on 88 opintopistettä. Opiskelijan suorittamaan lukion koko oppimäärään sisältyisi lukiodiplomin suorittamista edeltäneet suoritettavaksi edellytetyt kyseisen lukiodiplomiaineen lukio-opinnot.

Ammatillisen perustutkintokoulutuksen opiskelijalle, joka olisi suorittanut tutkinnon yhteydessä lukio-opintoina lukiodiplomin, mutta hän ei suorittaisi koko nuorille tai aikuisille tarkoitettua lukion oppimäärää, voitaisiin opiskelijan lukiodiplomisuoritus ja siitä annettu arvosana merkitä ammatillisen koulutuksen tutkintotodistuksen lisätietoihin. Menettely vastaisi sitä, miten Opetushallitus ohjeistaa koulutuksen järjestäjiä menettelemään Suullisen kielitaidon todistuksen osalta (Opetushallituksen tiedote 49/2010): ”Jos ammatillisen peruskoulutuksen opiskelija, joka ei saa lukion päättötodistusta, suorittaa suullisen kielitaidon kurssin, merkitään kurssiin sisältyvän suullisen kielitaidon kokeen arvosana ammatillisen peruskoulutuksen todistuksen lisätietoihin.”

Lukiodiplomin suorittamisen lähtökohtia ammatillisen perustutkintokoulutuksen yhteydessä olisi tarpeen tarkastella ja kehittää siinä vaiheessa, kun toimenpiteissä mahdollistaa yksittäisen ylioppilastutkinnon kokeen korvaaminen suoritettulla musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomilla tai kyseisten lukiodiplomien kytkeminen muulla tavoin ylioppilastutkinnon osaksi oltaisiin etenemässä.

Toimenpide-ehdotukset 6.2.

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- tarkastellaan vaihtoehtoja ja tarvittavia toimenpiteitä erikseen ammatillisen perustutkintokoulutuksen näkökulmasta siinä vaiheessa, kun tehdään mahdollinen selvitys ylioppilastutkinnon kehittämiseksi siten, että yksittäinen ylioppilastutkinnon koe olisi mahdollista korvata opiskelijan suorittamalla lukiodiplomilla tai että lukiodiplomi olisi muulla tavoin kytkettävissä ylioppilastutkinnon osaksi.

6.3. Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen lukiodiplomin järjestämisessä

Lukiodiplomin kehittämistyössä otetaan huomioon yhteistyömahdollisuudet muiden koulutusmuotojen kanssa lukiodiplomien suorittamiseksi. Opetushallitus esittää, että lukiodiplomien järjestämistä yhteistyössä edistettäisiin tukemalla erilaisia yhteistyörakenteita valtionavustuksilla. Tarkoituksenmukaisena nähdään tukea alueellisen yhteistyön jo olemassa olevia hyviä käytäntöjä sekä mahdollistaa uusia yhteistyökokeiluja esimerkiksi tuettujen hankkeiden avulla.

Lukiodiplomien järjestämisen edellytyksiä etenkin pienissä lukioissa voidaan tukea hankkimalla lukio-opintoja toisesta lukiosta tai muun koulutusmuodon oppilaitoksesta, kuten taiteen perusopetuksen tai vapaan sivistystyön oppilaitoksesta. Tällaisella koulutuksen järjestäjien yhteistyöllä voidaan mahdollistaa etenkin harvinaisempien lukiodiplomien lukio-opintoja. Lukio-opintojen hankkiminen toisesta oppilaitoksesta tulee järjestää lukiolainsäädännön nojalla ja opiskelijan lukion opetussuunnitelman mukaisesti. Kehittämistoimenpiteessä ehdotetun selvityksen tuloksia voisi hyödyntää myös tuotettaessa tukimateriaalia, jolla kannustettaisiin yhteistyömuotojen ja -rakenteiden edelleen kehittämiseen lukiodiplomien järjestämisessä.

Toimenpide-ehdotukset 6.3.

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- tehdään selvitys yhteistyön ja koulutuksen hankkimisen käytännöistä lukiodiplomien järjestämisessä; samassa yhteydessä esitetään selvitettäväksi opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen toteutumisesta lukiodiplomin edellyttämien lukio-opintojen hyväksilukemisen osalta (Kehittämistoimenpide-ehdotus. 6.1.6. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen).

6.4. Lukiodiplomien tarjonnan kehittäminen

Opetushallitus pitää lukiokoulutuksen nykytilanteen ja toimeksiannon painopisteistä käsin perusteltuna, että lukion opetussuunnitelman perusteissa annettavien lukiodiplomien lukumäärää ei kasvatettaisi. Olemassa olevien lukiodiplomien tarjontaa ei tulisi jatkokehittämisen aikana muuttaa tai nykyisestään laajentaa. Lukiodiplomien jatkokehittämisen lähtökohdana tulisi ensisijaisesti olla nuorten ja aikuisten lukion opetussuunnitelman perusteissa 2019 päätetyt kahdeksan lukiodiplomia.

Lukiodiplomien lukumäärä olisi tärkeää pitää riittävän suppeana, jotta koko lukiodiplomijärjestelmän kehittämisen ja kaikkien lukiodiplomien suorittamisen edellytyksiä voitaisiin nykyisestään parantaa. Olisi ilmeistä, että lukiodiplomien lukumäärän kasvattaminen nykyisestään heikentäisi epäsuorasti koulutuksen järjestäjien edellytyksiä edistää olemassa olevien lukiodiplomien suoritushetkiä. Lukiodiplomijärjestelmää tulisi jatkossakin kehittää siten, että lukiodiplomi tarjoaa mahdollisuuksia osoittaa oppimista ja osaamista ensisijaisesti lukion oppiaineissa, joiden osaamista ei ole mahdollista osoittaa ylioppilastutkinnossa omana kokeenaan.

Lukiodiplomit ovat pääsääntöisesti suoritettavissa lukiodiplomiaineissa, joita on mahdollista opiskella lukiokoulutuksessa tai muissa yleissivistävän koulutuksen koulutusmuodoissa sekä pääaineena yliopistoissa. Opetushallituksen näkemyksen mukaan lukiodiplomi osoittaa ensisijaisesti yleissivistävän koulutuksen oppiaineelle määriteltä tiedonalakohtaista osaamista, jota laaja-alainen osaaminen voi tukea ja syventää. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin

pyritään ensisijaisesti eri oppiaineiden oppimääriin sisältyvissä opinnoissa etenemällä. Opetushallitus pitää laaja-alaisen osaamisen osoittamista lukiodiplomien suorittamisessa yhtenä sisällöllisenä kehittämiskohteena.

Näkemyksiä ja toiveita uusien lukiodiplomien ja myös muiden näyttömahdollisuuksien kehittämiseksi lukiokoulutukseen on esitetty runsaasti. Esimerkiksi Opetushallitukselle lukion opetussuunnitelman perusteiden luonnoksesta vuonna 2019 annetuissa lausunnoissa ja verkkokommenteissa uusia lukiodiplomeja esitettiin ainakin yrittäjyys- ja työelämäosaamiseen, tieteeseen, retkeilytaitoihin, eräperinteeseen, kestävään kehitykseen, sanataiteeseen, ohjelmointiin, tieto- ja viestintätekniikkaan sekä aktiiviseen kansalaisuuteen ja vaikuttamiseen. Selvityshenkilöt esittivät johtopäätöksinään ja suosituksinaan, että nykyistä lukiodiplomijärjestelmää muutettaisiin siten, että kotitalouden lukiodiplomi korvattaisiin yrittäjyyden ja työelämän lukiodiplomilla ja käsityön lukiodiplomi muunnettaisiin ja uudistettaisiin teknologian lukiodiplomiksi. Lukiodiplomiselvityksessä ei täsmennetä mistä näiden lukiodiplomien suorittamista edeltävät lukio-opinnot muodostettaisiin ja mitä tehtävää palvelemaan nämä uudet lukiodiplomit yleissivistävässä koulutuksessa kehitettäisiin.

Opetushallitus toteaa, että lukiodiplomien tarjonnan kehittämistä ja mahdollisia muutostarpeita olisi perusteltua selvittää sen jälkeen, kun kehittämissuunnitelman toimeenpanosta on kertynyt riittävästi seurantatietoa ja tehty johtopäätöksiä. Tuolloin voitaisiin kartoittaa lukiodiplomijärjestelmän toimivuutta ja arvioida uusien lukiodiplomien tarpeita, niiden järjestämisen edellytyksiä lukioissa sekä mahdollisten uusien lukiodiplomien vaikutuksia olemassa olevaan lukiodiplomijärjestelmään, esimerkiksi sen yhdenmukaisuuteen ja eheyteen. Uusien lukiodiplomien tarpeita olisi tarkasteltava erityisesti taito- ja taideaineiden näkökulmasta.

Olisi myös perusteltua huolella pohtia uusille lukiodiplomeille vaihtoehtoisia, lukioissa jo käytössä olevia ja kehitettäviä keinoja esimerkiksi teknologiaan, yrittäjyyteen ja työelämään liittyvän opiskelijan osaamisen osoittamiseen. Opetushallitus toteaa, että esimerkiksi teknologia on tarkasteltavana ilmiönä, työskentelyprosesseina ja ilmaisukeinoina osa olemassa olevia lukiodiplomeja. Opiskelija voi tarkastella yrittäjyyden ja työelämän näkökulmia kaikissa nykyisissä lukiodiplomeissa ja niiden jatkokehittämisessä otetaan tarkasteluun laaja-alainen osaaminen ja myös muut lukion opetussuunnitelman perusteiden 2019 keskeiset linjaukset.

Ehdotettujen uusien lukiodiplomien järjestämisen edellytyksiä tulisi tarkastella ja arvioida lukiokoulutuksen rahoituksen, yleissivistävän lukiokoulutuksen tehtävän ja koulutuksen järjestäjän lukion opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti hyväksymien opetussuunnitelmien näkökulmasta. Olisi myös pohdittava huolella lukiodiplomien tarjonnan laajentamisen mahdollisia lukio-opintojen kuormittavuutta lisääviä negatiivisia vaikutuksia opiskelijoiden hyvinvoinnille, terveydelle ja opinnoissa etenemiselle. Mikäli uusia lukiodiplomeja kehitettäisiin, olisi kehittämisen luonteva ja perusteltu ajankohta lukion opetussuunnitelman perusteiden uudistamisen yhteydessä. Lähtökohdaksi tulisi siinäkin tapauksessa asettaa se, että kehitettävän lukiodiplomin suorittamista edeltävät opinnot sisältyisivät lukion oppimäärän pakolisiin ja valtakunnallisiin opintoihin, jolloin voitaisiin varmistaa uuden lukiodiplomin suorittamiselle riittävän yhdenvertaiset lähtökohdat lukioissa.

Lukiodiplomeja on suoritettu koko niiden olemassaolon ajan pääasiallisesti lukion pakollisissa taito- ja taideaineissa (810/2018). Lukiodiplomien tarjontaan ovat alusta asti kuuluneet myös ne perusopetuksen oppimäärään kuuluvat kaikille yhteiset taide- ja taitoaineet, jotka eivät sisälly lukion oppimäärän pakollisiin tai valtakunnallisiin opintoihin. Muiden lukiodiplomien suoritushetkillä ja -määrissä suhteessa musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomeihin ei valitettavasti ole tapahtunut olennaista muutosta kehittämistoimenpiteistä huolimatta. Kaksijakoisuus pakollisten taito- ja taideaineiden ja muiden lukiodiplomien suoritushetkillä näyttäisi säilyneen. Teatterin lukiodiplomia on suoritettu selkeästi eniten viidestä koulutuksen järjestäjän paikallisesti päättämiin valinnaisiin opintoihin perustuvista lukiodiplomeista. Joitakin lukiodiplomeja suoritetaan raportointitiedon mukaan erityisen vähän. Opetushallitus pitää kuitenkin toistaiseksi ensisijaisena lähtökohtana, että lukiodiplomijärjestelmää jatkokehittäisiin olemassa olevia lukiodiplomeja sisällöllisesti kehittämällä ja niiden osaamisen osoittamisen mahdollisuuksia monipuolistamalla.

Toimenpide-ehdotukset 6.4.

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- tehdään mahdolliset muutokset lukiodiplomitarjontaan sen jälkeen, kun lukiodiplomien kehittämissuunnitelman 2023–2026 toimenpanosta on kertynyt riittävästi seurantatietoa, on selvitetty lukiodiplomien tarjonnan kehittämistarpeita ja on tehty aikanaan niiden pohjalta johtopäätökset lukiodiplomien tarjonnan kehittämiseksi.

6.5. Opiskelijavalinnat

Lukiodiplomien kehittämissuunnitelmassa tavoitellaan lukiodiplomien entistä parempaa hyödynnettävyyttä korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien osalta. Pyrkimyksenä on rakentaa selkeä yhteys lukiodiplomien jatkokehittämisen ja korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisen välille. Tulevaisuudessa lukiodiplomi voisi rinnastua ylioppilaskokeisiin ja olla näin osa korkeakoulujen opiskelijavalinnan pisteytyskalua.

Korkeakoulujen kanssa käydyssä kehittämisdialogin pohjalta ehdotetaan, että lukiodiplomeja hyödynnettäisiin myös muiden kuin lukiodiplomiaineen alaan liittyvien jatko-opintojen opiskelijavalinnassa. Lukiodiplomin suorittamisen edellyttämät valmiudet kuten prosessiosaaminen ovat sovellettavissa monilla eri aloilla, esimerkiksi luokanopettajakoulutuksessa ja sosiaalialalla.

Keskeistä opiskelijavalinnan uudistamisessa on poistaa niitä esteitä, joiden vuoksi lukiodiplomeja ei toistaiseksi voida ottaa laajamittaisesti opiskelijavalinnassa huomioon. Tällaisia toimia ovat lukiodiplomien suorittamisen ja arvioinnin käytäntöjen sekä lukiodiplomien järjestämisen yhdenmukaistaminen yhdenvertaisuuden ja luotettavuuden vahvistamiseksi. Korkeakoulujen tarpeita tukisi arvioinnin kehittäminen siten, että lukiodiplomin pisteytykseen olisi eritellymmät ohjeet. Myös joidenkin hakutehtävien korvaaminen lukiodiplomilla voisi

olla mahdollinen toimenpide, mikä vastaisi korkeakouluihin kohdistuvaan paineeseen keventää pääsykokeita.

Yliopistojen ja korkeakoulujen tulee olla mukana valmistelutyössä sen käynnistyessä. Tämä edesauttaa korkeakoulujen tuottaman tutkimustiedon välittämistä lukiodiplomin kehittäjille, jotta uudistuksia tehdään uusimman ja luotettavan tutkimustiedon varassa. Osa korkeakoulujen autonomiaa on, että niillä on oikeus määritellä opiskelijavalinnan kriteerit itse. Tiivis yhteistyö ja korkeakoulujen asiantuntemuksen hyödyntäminen uudistuksen jokaisessa vaiheessa on sen onnistumisen kannalta keskeistä. Korkeakouluja kuultaessa esiin on noussut niiden halukkuus olla mukana lukiodiplomien kehittämistyössä. Myös korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämiseen tarvitaan resursseja.

Parhaillaan lukiodiplomeilla voi opiskelijavalinnassa esimerkiksi korvata tiettyjä esivalintatehtäviä, niistä voi saada hakuvaiheessa pisteitä tai ne voidaan huomioida etuna hakuprosessissa, kuten haastattelussa. Ne myös tuottavat yleisesti sellaisia valmiuksia, joita pääsykokeissa arvioidaan. Jotta taito- ja taideaineille ominaisen tiedon tuottamisen asema kehittyisi aidosti yhdenvertaiseksi nykyisin ylioppilastutkintoon sisältyvien oppiaineiden tiedon tuottamisen kanssa, olisi lukiodiplomien liittamisestä opiskelijavalintaan kuitenkin tehtävä systemaattinen ja kattava järjestelmä. Pitkällä aikavälillä yksittäisen ylioppilastutkinnon kokeen korvaaminen lukiodiplomilla mahdollistaisi sen suuremman hyödyntämisen korkeakoulujen todistusvalinnan pisteytyksessä.

Toimenpide-ehdotukset 6.5.

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- Opetushallitus tekee lukiodiplomien sisällöllisessä kehittämisessä tiiviistä yhteistyötä ja -kehittämistä yliopistojen kanssa sekä hyödyntää niiden asiantuntemusta ja tuottamaa tutkimustietoa uudistuksen eri vaiheissa
- erityisesti musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomeja pyritään kehittämään yhteistyössä yliopistojen kanssa siten, että uudistettuja lukiodiplomeja on tulevaisuudessa mahdollista hyödyntää yliopistojen opiskelijavalinnoissa.

6.6. Ylioppilastutkinto ja lukiodiplomin kehittäminen

Opetushallitus on valmistellut tätä kehittämissuunnitelmaa opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannon mukaisesti sitä silmällä pitäen, että lukiodiplomien kehittämisellä tavoiteltaisiin pitkällä tähtäimellä yksittäisen ylioppilastutkinnon kokeen korvaamisen mahdollistamista lukiodiplomilla. Tämän tavoitteen suuntaisesti etenemistä ehdotetaan edistettäväksi myös kehittämissuunnitelman aikana tehtävällä selvityksellä sekä ylioppilastutkinnon kehittämisen tavoitteisiin liittyvällä vuoropuhelulla Ylioppilastutkintolautakunnan kanssa.

Toimenpide-ehdotukset 6.6.

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- tehdään selvitys mahdollisuuksista, vaihtoehtoista ja niiden edellyttämistä toimenpiteistä ylioppilastutkinnon kehittämiseksi siten, että yksittäinen ylioppilastutkinnon koe olisi mahdollista korvata opiskelijan suorittamalla lukiodiplomilla tai että lukiodiplomi olisi muulla tavoin kytkettävissä ylioppilastutkinnon osaksi
- käydään lukiodiplomien jatkokehittämisen aikana keskusteluja Ylioppilastutkintolautakunnan kanssa siitä, miten ja missä vaiheessa lukiodiplomi olisi mahdollista ja tarkoituksenmukaista huomioida ylioppilastutkinnon kehittämis- ja toimeenpanosuunnitelmissa
- käydään lukiodiplomien jatkokehittämisen aikana keskusteluja Ylioppilastutkintolautakunnan kanssa siitä, miten ylioppilastutkintoa edelleen kehitetään siltä osin, että siinä olisi tulevaisuudessa mahdollista osoittaa osaamista kaikissa laaja-alaiseen yleissivistykseen sisältyvissä oppiaineissa.

6.7. Seurantasuunnitelma ja vaikuttavuuden arviointi

Opetushallitus pitää tärkeänä, että kehittämissuunnitelman toteuttamisen aikana valmisteltaisiin sen toimeenpanon seurantaan tukeva suunnitelma ja aikataulu uudistuksen vaikuttavuuden arvioinnille. Ensisijaisesti kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi), lukiokoulutuksen kansallisesta arvioinnista vastaavana viranomaisena, tuottaisi arviointitoiminnassaan tietoa lukiodiplomijärjestelmän laadunhallinnan ja kehittämisen tueksi koulutuksen arviointisuunnitelmansa mukaisesti muun muassa lukiodiplomien kaksivaiheisen arviointimenettelyn laadun ja tulosten osalta.

Lukiodiplomien kehittämissuunnitelman toimeenpanon seurannassa voitaisiin tarkastella musiikin, kuvataiteen ja liikunnan osalta esimerkiksi valtakunnallisten valinnaisten opintojen toteutumista ja lukiodiplomien suoritustasoa muun muassa maakuntien ja erikokoisten lukioiden välillä sekä lukiokoulutuksen opetuskielen mukaan. Kaikkien lukiodiplomien osalta olisi perusteltua kartoittaa ja vertailla esimerkiksi sitä, miten lukiodiplomiaineiden opintojen toteuttamisen muodot ja käytänteet mahdollisesti eroavat kunta- ja maakuntatasolla tai erikokoisten lukioiden välillä (lähiopetus, etäopetus, itsenäinen opiskelu). Olisi myös tärkeää seurata ja analysoida lukiodiplomien suoritustasojen kehittymistä ja niiden muutoksia lukiokohtaisesti, maakunnallisesti ja valtakunnallisesti; esimerkiksi sitä, missä lukiodiplomien suorittaminen on yleisempää ja missä suoritustasot ovat jääneet keskimääräistä pienemmiksi. Lisäksi olisi perusteltua myös seurata ja tarkastella lukiodiplomien järjestämisen kustannusten muodostumista lukiokoulutuksessa sekä rahoituksen ja järjestämisen kustannusten vastaavuutta. Ensimmäinen laajempi seurantatutkimus ja kansallinen arviointi olisi tarpeellista toteuttaa aikaisintaan 2030-luvun alkupuolella.

Toimenpide-ehdotukset 6.7

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- lukiodiplomien kehittämissuunnitelman toteuttamisen aikana valmistellaan sen toimeenpanon seurantaan tukeva suunnitelma ja aikataulu uudistuksen vaikuttavuuden arvioinnille
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi), lukiokoulutuksen kansallisesta arvioinnista vastaavana viranomaisena, tuottaa arviointitoiminnassaan tietoa lukiodiplomijärjestelmän laadunhallinnan ja kehittämisen tueksi koulutuksen arviointisuunnitelmansa mukaisesti muun muassa lukiodiplomien kaksivaiheisen arviointimenettelyn laadun ja tulosten osalta.

7. SELVITYKSET JA RAPORTIT

Ehdotetut selvitykset ja raportit esitetään toteutettavaksi erillisinä toimeksiantoina esimerkiksi asetetun selvityshenkilön tai selvityshenkilöiden, asiantuntijan tai asiantuntijaryhmän toimesta. Kunkin selvityksen tai raportin toteuttamiseen osoitettaisiin erillinen määrärahanansa.

7.1. Raportti päättö- ja näyttökokeista eri maissa

Opetushallitus ehdottaa, että lukiodiplomien jatkokehittämisen tueksi tuotettaisiin vuonna 2023 raportti eri maissa käytössä oleviin päättökoe- ja näyttökokeisiin lukiodiplomiaineissa (katsaus, rajattu otos, ISCED 3, 34 General upper secondary education).

7.2. Selvitys ylioppilastutkinnon kokeen korvaamisesta lukiodiplomilla tai lukiodiplomisuorituksen kytkemisestä ylioppilastutkintoon

Opetushallitus ehdottaa, että lukiodiplomien jatkokehittämisen aikana tehtäisiin selvitys mahdollisuuksista, vaihtoehtoista ja niiden edellyttämistä toimenpiteistä ylioppilastutkinnon kehittämiseksi siten, että yksittäinen ylioppilastutkinnon koe olisi mahdollista korvata opiskelijan suorittamalla lukiodiplomilla tai että lukiodiplomi olisi muulla tavoin kytkettävissä ylioppilastutkinnon osaksi.

7.3. Selvitys osaamisen tunnustamisesta ja tunnustamisesta sekä yhteistyöstä ja koulutuksen hankkimisesta lukiokoulutuksessa lukiodiplomien näkökulmasta

Opetushallitus ehdottaa, että lukiodiplomien jatkokehittämisen aikana selvitettäisiin opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen toteutumista lukiodiplomien edellyttämien lukio-opintojen osalta esimerkiksi hyväksilukemisen laajuuden, yleisyyden, menettelyjen sekä hyväksiluettujen opintojen tai muutoin hankitun osaamisen muotojen osalta. Samassa yhteydessä voitaisiin koota lukiokoulutuksen järjestäjien ja lukiodiplomien näkemyksiä osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen kehittämistarpeista ja -mahdollisuuksista lukiodiplomien edellyttämien lukio-opintojen osalta.

Samassa selvityksessä olisi tarkoituksenmukaista kartoittaa yhteistyön ja koulutuksen hankkimisen käytäntöjä lukiodiplomien edellyttämien lukio-opintojen järjestämisessä yhteistyössä lukiodiplomien sekä yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa. Lisäksi voitaisiin koota lukiokoulutuksen järjestäjien ja lukiodiplomien näkemyksiä siitä, miten lukiodiplomien edellyttämien lukio-opintojen järjestämistä yhteistyössä ja koulutusta hankkimalla olisi tarpeellista ja mahdollista kehittää.

8. MUUTOKSET LAINSÄÄDÄNNÖSSÄ, MÄÄRÄYKSISSÄ JA OHJEISSA

8.1. Lainsäädäntö

Lukiolainsäädäntö

- valmisteltaisiin ja säädettäisiin tarpeelliset taito- ja taideaineissa suoritettavien lukiodiplomien arvioinnin uudistamisen edellyttämät muutokset lukiokoulutuksen lainsäädäntöön (Lukiolaki 714/2018, Lukioasetus 810/2018)
- säädettäisiin kahden opintopisteen laajuinen lukiodiplomi musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppimäärien valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin nuorten lukiokoulutuksessa lukiolain 11 §:ssä tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa
- uudistettaisiin lukiolainsäädäntöä erityisen koulutustehtävän lukiodiplomien koulutuksen järjestämisluvan osalta siten, että valtakunnalliseen kehittämistehtävän sisältöön sisältyisi kehitettävässä lukiodiplomien arviointimenettelyssä musiikin, kuvataiteen ja liikunnan valtakunnallisille kehittämislukioille osoitettavat tehtävät (6.1.8. Kaksivaiheinen arviointimenettely, B. Opiskelijan lukio ja arviointiverkoston arvioija)
- säädettäisiin aikuisten lukiokoulutuksen koulutuksen järjestäjälle velvoittavaksi musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukio-opintojen ja lukiodiplomien opintojaksojen tarjoaminen yhteistyössä koulutuksen järjestäjän muiden lukiodiplomien tai muun koulutuksen järjestäjän lukiodiplomien kanssa
- mahdollisen muun lainsäädännön muutostarpeet täsmentyisivät jatkokehittämisen aikana.

8.2. Määräykset

Lukion opetussuunnitelman perusteet

Opetushallitus valmistelisi ja päättäisi nuorille ja aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa

- valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin säädetyin kahden opintopisteen laajuisen lukiodiplomin opintojen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä
- lukiodiplomin suorittamista edeltävistä opinnoista
- lukiodiplomien arvioinnista opiskelijan oppimisen ja osaamisen arvioinnissa
- mahdollisista muista lukiodiplomien arvioinnin määräyksistä esimerkiksi lukiodiplomin arvioinnissa käytettävään arvosana-asteikkoon ja oppiaineen oppimäärän arviointiin liittyen
- mahdollisista lukiodiplomien edellyttämistä muutoksista musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppiaineosuuksiin.

8.3. Ohjeet

Lukiodiplomien erilliset ohjeet

Opetushallitus valmistelisi ja antaisi jatkokehittämisen tuloksena erilliset

- lukiodiplomikohtaiset ohjeet, jotka voitaisiin tarpeen mukaan antaa erikseen lukiodiplomien järjestämiselle, suorittamiselle ja arvioinnille lukioissa.

8.4. Suositukset ja tukimateriaalit

Suositukset

Opetushallitus tuottaisi määrärahojen puitteissa

- kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomia edeltävien lukio-opintojen järjestämisen tueksi opetussuunnitelmasuositukset nuorille ja aikuisille tarkoitettua lukiokoulutusta varten.

Tukimateriaalit

Opetushallitus tuottaisi määrärahojen puitteissa materiaalia eri tarkoituksiin lukiodiplomiuudistuksen toimeenpanon tueksi. Tukimateriaalia kehitettäisiin ja julkaistaisiin myös mahdollisissa valtionavustuksilla rahoitetuissa kehittämishankkeissa

- lukiodiplomien järjestämiseen
- pedagogiikan kehittämiseen
- lukiodiplomin suorittamisen tueksi.

9. AIKATAULU JA TOIMEENPANO

9.1. Lukiodiplomien jatkokehittäminen 2023–2026

TAULUKKO 6. Jatkokehittämisen aikataulu.

2023	jatkokehittäminen käynnistyy (riippuu ministeriön päätöksistä 1.11.2022 jälkeen) valmistelu opetus- ja kulttuuriministeriössä ➤ jatkokehittämistä koskevat linjaukset ja päätökset ➤ mahdollinen säädösvalmistelu opetus- ja kulttuuriministeriössä valmistelu Opetushallituksessa osoitettujen resurssien puitteissa ➤ toteuttamissuunnitelma ministeriön linjausten ja päätösten pohjalta ➤ työn organisoinnin suunnittelu ja eteneminen ➤ henkilöstöresurssien kohdentaminen työryhmien määrittely ja asettaminen
2023–2026	koordinaatio- ja ohjausryhmä ➤ linjaukset lukiodiplomijärjestelmän ja lukiodiplomien arvioinnin kehittämiseksi ➤ järjestämisen ja arvioinnin kehittäminen ➤ osaamisen tunnustaminen ja tunnistaminen ➤ korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämisen näkökulmat lukiodiplomikohtaiset työryhmät ➤ suoritusohjeet ➤ arviointimenettelyn kehittäminen ➤ perusteiden päivittäminen / uudistaminen ➤ työryhmien osallisuus mahdollisessa rajatussa Lukiodiplomi-kokeilussa
2024–2025	➤ rajattu kokeilu lukiossa, alustavat tulokset
2025–2026	➤ kokeilun tulosten koonti ja johtopäätökset ➤ toimeenpanon seurannan ja uudistuksen vaikuttavuuden arvioinnin suunnitelma

9.2. Uudistusten toimeenpano 1.8.2026 alkaen**TAULUKKO 7.** *Uudistusten toimeenpanon aikataulu.*

1.8.2026	➤ muutokset säädöksiin, määräyksiin ja rahoitukseen ovat voimassa ➤ muutokset lukiodiplomien opetussuunnitelmiin ja mahdollisiin muihin määräyksiin on tehty ja otettu käyttöön ➤ musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien järjestäminen on lukio-koulutuksen järjestäjille velvoittavaa ➤ muiden lukiodiplomien sisällölliseksi kehittämiseksi ja järjestämisen edellytysten parantamiseksi tehdyt toimenpiteet ovat käytössä
2026–2027	➤ lukiodiplomien suoritusohjeet ja mahdolliset muut viranomaisohjeet on julkaistu siten, että ne ovat käytettävissä lukuvuonna 2026–2027
2029–2031	➤ toimeenpanon seuranta ja vaikuttavuuden arviointi toteutetaan

10. UUDISTUKSEN KUSTANNUKSET

Opetushallitus kuvaa tässä luvussa lukiodiplomien kehittämissuunnitelmaesityksen kustannusten kohdentumista erikseen vuosien 2023–2026 ja uudistuksen toimeenpanon 1.8.2026 alkaen osalta. Uudistuksen toimenpide-ehdotusten taloudelliset vaikutukset kohdistuisivat valtiontalouteen sekä vaikutuksiin kunnille ja muille lukiokoulutuksen järjestäjille, koska lukiodiplomeja suorittavat lähes yksinomaan oppivelvollisuuden piirissä olevat lukion koko opimäärää suorittavat opiskelijat.

Kertaluontoiset kustannukset muodostuisivat vuosina 2023–2026 toteutettavan kehittämissuunnitelman sekä vuosina 2026–2031 tehtävistä uudistuksen toimeenpanoa tukevista toimenpiteistä. Lisäksi kertaluontoisiin kustannuksiin sisältyisi alkuvuosina valmisteltavaksi esitettyjä selvityksiä ja raportteja. Pysyvät menolisäykset kohdistuisivat pääasiassa lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuusrahoitukseen ja mahdollisesti lukio-koulutuksen järjestäjän omarahoitusosuuteen sekä lukiodiplomien toisen vaiheen arvioinnin toteuttamisen kustannuksiin.

Lisäksi uudistuksen toimeenpanolla olisi lukiodiplomien kehittämisestä vastaavalle Opetushallitukselle pysyviä kustannusvaikutuksia, joihin tulisi osoittaa tarvittavat toiminta- ja kehittämismäärärahat opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen välisissä tulossopimuksissa. Uudistuksesta voi muodostua myös epäsuoria tai suoria kustannuksia viranomaisille ja asiantuntijatahoille esimerkiksi opintosuoritus- ja tutkintotietorekistereihin tai opiskelijavaintojen uudistamiseen liittyen.

Opetushallituksessa ei ole pystytty tekemään tarkkoja euromääräisiä kustannuslaskelmia eri kehittämistoimenpide-ehdotusten vaikutuksista. Lähtökohdaksi kehittämissuunnitelman ja toimenpide-ehdotusten laadinnassa on kuitenkin otettu se, että toimeksiannon tavoitteisiin on pyritty valtiontalouden ja lukiokoulutuksen rahoituksen kannalta mahdollisimman kustannustehokkailla ja kestävillä ehdotuksilla. Kehittämissuunnitelmaan sisältyy monia, erilaajuisia toimenpide-ehdotuksia ja useisiin niistä esitetään myös vaihtoehtoisia ratkaisuja kuten esimerkiksi uudistuksen tavoitteiden kannalta keskeiseen arviointimenettelyyn toteuttamiseen.

10.1. Arvio jatkokehittämisen kustannusten kohdentumisesta 2023–2026

Kehittämissuunnitelman toteuttaminen vaatii laajuutensa, pitkäkestoisuutensa ja toimenpiteiden haasteellisuuden vuoksi tavanomaisesta Opetushallituksen toiminnasta poikkeavia henkilöstövoimavaroja ja resursseja muun muassa työryhmien työstä aiheutuvien kulujen korvaamiseen sekä asiakirjojen kääntämiseen ruotsin kielelle. On todennäköistä, että Opetushallituksen nykyisiä henkilöstöresursseja olisi välttämätöntä kohdentaa kokonaan tai pääasiallisesti kehittämissuunnitelman toteuttamiseen sekä myös rekrytoida määräaikaista työvoimaa täydentämään toimenpiteissä tarvittavaa asiantuntemusta.

Opetushallitus pitää tärkeänä, että valmistelua ohjaamaan asetettaisiin riittävän laaja-alainen ohjausryhmä, joka työskentelisi prosessin ajan. Ohjausryhmään kuuluisi noin 10–15

keskeisten sidosryhmien edustajaa sekä lisäksi puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, esittelijät ja sihteeri Opetushallituksesta. Toteuttamista luotsaisi Opetushallituksessa sisäinen koordinaatioryhmä.

Työn tueksi tarvittaisiin Opetushallituksen ulkopuolelta asiantuntijoita, jotka edustavat erityisesti kunkin lukiodiplomin alaan liittyvää tutkimusta, opettajankoulutusta ja lukiodidaktiikkaa. Lukiodiplomien sisällöllisen kehittämisen keskeisenä lähtökohtana olisi, että lukiodiplomikohtaiset uudistukset valmisteltaisiin Opetushallituksen asettamissa työryhmissä. Näissä työryhmissä olisi laaja-alaisesti edustettuna kunkin lukiodiplomiaineen asiantuntemus. Kuhunkin työryhmään kutsuttaisiin 5–8 asiantuntijaa, joita olisi siten yhteensä noin 40–60. Työryhmät työskentelisivät mahdollisimman avoimessa osallistavassa vuorovaikutuksessa lukiodidaktiikan opettajien, opiskelijoiden ja muiden sidosryhmien kanssa, mihin myös olisi tarvetta osoittaa resursseja.

Lukiodiplomien jatkokehittämisen käynnistettäisiin vuonna 2023 mahdolliselle aloitustilaisuudella, johon kutsuttaisiin työryhmien jäsenet ja keskeisten sidosryhmien edustajia. Työryhmille ja yhteistyötahoille olisi perusteltua järjestää myös yhteinen jatkokehittämisen lopputilaisuus vuonna 2025 tai 2026.

Työryhmien kokoukset järjestettäisiin lähi-, etä- tai hybriditilaisuuksina. Kokouksiin osallistumisesta ja mahdollisiin kuulemistilaisuuksiin osallistumisesta maksettaisiin työryhmien jäsenille matkakulut valtion matkustussäännön mukaan. Mahdolliset osoitetut ansionmenetykset tai sijaiskulut voitaisiin maksaa. Kokoukset pyrittäisiin pääsääntöisesti järjestämään niin, ettei ansionmenetyksiä tai sijaiskuluja syntyisi. Asiantuntijoista merkittävä osa olisi pääkaupunkiseudun ulkopuolelta, joten matkakuluja muodostuisi jonkin verran.

Kehittämissuunnitelmassa ehdotetaan vuosille 2024–2025 lukiodiplomikohtaisia kokeiluja, joissa kehitettäisiin musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomiopintojakson toteuttamista ja arviointimenettelyä eri vaihtoehtojen pohjalta yhteistyössä lukiodidaktiikan ja eri alojen korkeakoulujen kanssa. Näiden rajattujen kokeilujen toteuttamisen kustannuksiin tulisi välttämättä osoittaa erillinen määräraha. Opetushallitus arvioi alustavasti, että kokeiluun osallistuisi 10–15 lukiota lukiodiplomiainetta kohti. Kokeilun tarkoituksenmukainen laajuus täsmentyisi kokeilusuunnitelmaa laadittaessa. Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan aineenopettajan koulutuksesta ja näiden alojen tutkimuksesta vastaaville yliopistoille ehdotettaisiin kokeilujen suunnittelussa, toteutuksessa ja johtopäätösten raportoinnissa keskeistä roolia. Kokeilujen osalta voitaisiin olla perusteltu ratkaisu, että yliopistoille osoitettaisiin erillinen määräraha kokeiluhankkeiden toteuttamiseen yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Kokeilu toteutettaisiin ilman valtion lisärahoitusta lukiokoulutuksen järjestäjälle.

Muita kuluja muodostuisi muun muassa tiedotusmateriaalien ja luonnosten kääntämisestä sekä graafisesta suunnittelusta ja taitosta. Prosessista tiedotetaan suomeksi ja ruotsiksi verkkosivujen kautta. Lausuntoja varten osa luonnoksista käännettäisiin ruotsiksi. Valmiit muutosmääräykset ja viranomaisohjeet käytettäisiin kielenhuollossa.

Seuraavassa taulukossa eritellään suuntaa antavasti lukiodiplomien jatkokehittämisen menojen koostumista ja niiden muodostumisen perusteita vuosina 2023–2026. Taulukossa kuvataan lukiodiplomien kehittämissuunnitelman toteuttamisen, johtamisen, koordinoinnin ja valmistelun kustannuksia Lukiokoulutus, taiteen perusopetus ja vapaa sivistystyö -yksikön, Kasvatus, koulutus ja osaaminen -päätoiminnon ja Opetushallituksen osalta. Taulukon alustavasta luonteesta johtuen mahdollisten kustannusten erittelyä ei voida pitää kattavana.

TAULUKKO 8. Arvio jatkokehittämisen kustannusten erittelyksi ja perusteiksi 2023–2026.

Ajankohta	Kustannusten erittelyä	Alustavaa arviota kustannusten koostumisen perusteista
2023–2026	ohjausryhmä	6–8 kokousta, yhteensä noin 3 000–4 000 €
2023–2026	koordinaatioryhmä: Opetushallituksen asiantuntijat	toiminta- ja kehittämismäärärahat opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen välisissä tulossopimuksissa
2023–2026	lukiodiplomikohtaiset työryhmät	8–10 kokousta / työryhmä, yhteensä 80–100 kokousta, yhteensä noin 40 000–50 000 €
2023–2026	määräaikainen asiantuntijaresurssi: Lukiokoulutus, taiteen perusopetus ja vapaa sivistystyö -yksikkö	1–2 henkilötyövuotta / vuosi yhteensä noin 100 000–150 000 €
2023–2026	Yhteiset tilaisuudet, aloitus- ja lopetustilaisuus, kuulemistilaisuus	3 tilaisuutta, yhteensä noin 40 000–50 000 €
2024–2025	rajatut kokeilut lukioissa tulosten koonti ja johtopäätökset	kolme hankekokonaisuutta, yhteensä noin 500 000–600 000 €
2025–2026	lukiodiplomikohtaisten tukimateriaalien tuottaminen	yhteensä noin 30 000–40 000 €
2023–2026	Muut kulut: esimerkiksi tiedotteiden, luonnosten, julkaisujen ja tukimateriaalien kääntäminen, kielenhuolto, graafinen suunnittelu ja taitto	yhteensä noin 20 000 €
2023–2025	Selvitykset ja raportit: - raportti päättö- ja näyttökokeista eri maissa - selvitys ylioppilastutkinnon kokeen korvaamisesta lukiodiplomilla tai lukiodiplomisuorituksen kytkemisestä ylioppilastutkintoon - selvitys osaamisen tunnustamisesta ja tunnustamisesta sekä yhteistyöstä ja koulutuksen hankkimisesta lukiokoulutuksessa lukiodiplomien näkökulmasta	kunkin selvityksen tai raportin toteuttamiseen osoitetaan erillinen määräraha; kustannusarviot tehdään tarpeen mukaan myöhemmin.

10.2. Arvio uudistuksen toimenpanon kohdentumisesta 1.8.2026 alkaen

Pääasialliset pysyvät lukiodiplomien kehittämissuunnitelmaesityksen kustannusvaikutukset muodostuisivat menolisäyksinä lukiokoulutuksen käyttökustannuksiin myönnettävään valtionosuusrahoitukseen ja mahdollisesti lukiokoulutuksen järjestäjän omarahoitusosuuteen sekä lukiodiplomien toisen vaiheen arvioinnin toteuttamisen kustannuksiin. Uudistuksen vuotuisiksi kokonaiskustannuksiksi arvioidaan erittelyn pohjalta (s. 66) suuntaa antavasti yhteensä noin 1 250 000–1 700 000 € siinä vaiheessa, kun lukiodiplomeja suoritettaisiin lukioidissa pääasiallisesti uudistettujen määräysten ja ohjeiden mukaisesti.

Opetushallitus on arvioinut alustavasti kahden opintopisteen laajuisen lukiodiplomin säätämisestä taito- ja taideaineiden valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin nuorten lukiokoulutuksessa lukiolain 11 §:ssä tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa kustannuksia vuoden 2021 kustannustasosta siten, että kuuden opintopisteen lisäys olisi yhtä opiskelijaa kohden kustannusvaikutukseltaan laskennallisesti noin 673 euroa. Tarkemmissa arvioissa tulevien vuosien kustannusten tasoksi olisi mahdollista myös huomioida indeksikorotuksia. Laskelma perustuu lukiokoulutuksen vuoden 2021 opetuksen ja oppimateriaalien ja -välineiden kustannuksiin. Keskimääräisessä kustannusvaikutuksessa ei huomioida lukiokurssien/opintojaksojen järjestämisen kustannusten eroja, mitä tietoa ei ole mahdollista saada valtionosuusraportoinnissa.

Uudistuksen toimenpanoa vuosina 2027–2030 tukevien kertaluontoisten toimenpiteiden kokonaiskustannuksiksi arvioidaan alustavasti yhteensä noin 700 000–900 000 €. Lisäksi toimenpiteisiin esitetään kohdennettavaksi mahdollisia valtionavustuksia esimerkiksi henkilöstökoulutuksen täydennyskoulutushankkeisiin.

Lukiodiplomien digitaalisen arvioinnin mahdollisesta sisällyttämisestä Suullisen kielitaidon arvioinnin koepankin ja lukiodiplomipalvelun jatkokehittämiseen osana Opetushallituksen digitaalisten Opintopolku-palveluiden kokonaisuutta ei tässä vaiheessa ole mahdollista esittää alustavaa arviota kustannuksista.

Seuraavassa taulukossa eritellään suuntaa antavasti lukiodiplomien kehittämissuunnitelman toimenpide-ehdotusten menojen koostumista ja niiden muodostumisen perusteita 1.8.2026 alkaen. Taulukon alustavasta luonteesta johtuen mahdollisten kustannusten erittelyä ei voida pitää kattavana.

TAULUKKO 9. Arvio toimeenpanon kustannusten kohdentumisesta 1.8.2026 alkaen

Ajankohta	Kustannusten erittelyä	Alustavaa arviota kustannusten koostumisen perusteista
Lukiokoulutuksen rahoituksen määräytymisen mukaisesti	musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomiopintojaksot	2021 kustannustason mukaan kuuden opintopisteen lisäyksen laskennallinen kustannusvaikutus yhtä opiskelijaa kohden 673 euroa
1.8.2026 alkaen, pääosa suorituksista lukuvuodesta 2028–2029	toisen vaiheen arviointinettely, A vaihtoehto, kansallinen asiantuntijaelin	2–3 henkilötyövuotta, yhteensä noin 150 000–200 000 € / vuosi
1.8.2026 alkaen, pääosa suorituksista lukuvuodesta 2028–2029	toisen vaiheen arviointinettely, B vaihtoehto, arviointiverkosto	lukiokoulutuksen valtionosuusrahoitus yhteensä noin 150 000–200 000 € / vuosi
1.8.2027 alkaen, pääosa suorituksista lukuvuodesta 2028–2029	lukiodiplomien digitaalinen toisen vaiheen arviointi	Mahdollinen liittäminen Suullisen kielitaidon arvioinnin koepankin ja lukiodiplomipalvelun jatkokehittämiseen
2027–2029	toisen vaiheen arvioinnin organisointi, arvioijien rekrytointi, koulutukset ja muu perehdytys	yhteensä noin 300 000–400 000 €
1.8.2026 alkaen, arvio kustannusten täysmääräisestä toteumasta lukuvuodesta 2028–2029 alkaen	lukiodiplomisuoritusten toisen vaiheen arvioinnin palkkiot	1 500–2 000 suoritusta / lukuvuosi, palkkioesimerkki 50–60 € / suoritus, yhteensä n. 75 000–120 000 € / lukuvuosi
2026–2029	mahdolliset rahoitetut valtionavustukset uudistuksen toimeenpanoa tukeviin henkilöstökoulutuksen täydennyskoulutus-, oppimisympäristö- ja muihin kehittämissankkeisiin	rahoitus myöntöharkinnan mukaisesti valtion talousarviossa opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutukseen sekä innovatiivisten oppimisympäristöjen kehittämiseen osoitetuista määrärahoista

29.11.2022

OPH-5219-2021

2027–2028	valtionavustukset kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien järjestämisen ja suorittamista edeltävien lukio-opintojen kehittäminen	yhteensä noin 400 000–500 000 €
2027–2030	lukiodiplomikohtaisten tukimateriaalien tuottaminen	yhteensä noin 50 000 €

11. LIITTEET

11.1. Koonti toimenpide-ehdotuksista

11.2. Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksianto: Lukiodiplomien kehittäminen

- Lukiodiplomien kehittäminen, 25.11.2021, VN/2062/2020, VN/2062/2020-OKM-214

LIITE 1

Koonti toimenpide-ehdotuksista asiakirjassa ”LAADUKAS JA LUOTETTAVA LUKIODIPLOMI, Esitys lukiodiplomin kehittämissuunnitelmaksi 2023–2026”

Koonti toimenpide-ehdotuksista

6.1.1. LUKIODIPLOMIJÄRJESTELMÄ LUKIOKOULUTUKSESSA

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

1. lukiodiplomijärjestelmän säätelyn ja ohjaamisen lähtökohtana on lukiodiplomin suorittaminen osana nuorten ja aikuisten lukiokoulutusta
2. mahdollinen lukiodiplomi on osa opiskelijan lukion koko oppimäärän suorittamista nuorten ja aikuisten lukiokoulutuksessa, jolloin opiskelijan suorittamasta lukiodiplomista annetaan erillinen todistus lukion päättötodistuksen liitteenä, kun hän on suorittanut lukion koko oppimäärän
3. lukiodiplomien nykyistä tehtävää erityisen osaamisen ja harrastuneisuuden näyttönä tarkastellaan suhteessa kehittämiselle asetettuihin tavoitteisiin, ja lukiodiplomin määritelmää osana lukiokoulutuksen oppimääriä selkiytetään ja täsmennetään tarpeen mukaan
4. lukiodiplomien muotoa, rakennetta ja arviointimenettelyä yhdenmukaistetaan, ja yhdenmukaistamisen tasosta tehdään linjaukset jatkokehittämisen käynnistämisvaiheessa
5. musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arvioinnin luotettavuuden, riippumattomuuden ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi kehitetään kaksivaiheinen arviointimenettely, jossa lukiodiplomit arvioidaan ensin opiskelijan lukiossa ja sitten ulkopuolisen riippumattoman arviointitahon toimesta
6. kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomisuoritusten arviointia kehitetään nykyisten ohjeiden pohjalta siten, että lukiodiplomin arvioinnista ja arvostuksen antamisesta vastaa opiskelijan lukio yhteistyössä toisen lukion tai muun oppilaitoksen kanssa.

LIITE 1

Koonti toimenpide-ehdotuksista asiakirjassa ”LAADUKAS JA LUOTETTAVA LUKIODIPLOMI, Esitys lukiodiplomin kehittämissuunnitelmaksi 2023–2026”

6.1.2. LUKIODIPLOMIN LAAJUUS, MUOTO JA RAKENNE

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

7. lukiodiplomin rakenne ja osa-alueiden tavoitteet määritellään kaikille lukiodiplomeille yhteisesti niiden jatkokehittämisen lähtökohdaksi; erityisesti kirjallisen osaamisen osa-alueen yhteisiä linjauksia tarkennetaan
8. lukiodiplomin vakiintunutta kahden opintopisteen laajuutta ei ole tarvetta muuttaa
9. linjataan yhteisesti lähtökohdat ja periaatteet opiskelijan opetukselle ja ohjaukselle, valvonnalle ja seurannalle sekä omalle ajankäytölle lukiodiplomin suorittamisessa
10. lukiodiplomeja kehitetään siten, että lukiodiplomilla voidaan osoittaa luotettavasti opiskelijan omaa oppimista ja osaamista riippumatta lukiodiplomiaineesta
11. lukiodiplomeja kehitettäessä linjataan, millä edellytyksillä lukiodiplomi olisi mahdollista suorittaa jatkossakin laajemmassa yhteistyöprojektissa esimerkiksi osana eri lukiodiplomeja suorittavien opiskelijoiden yhteistä ryhmätyötä
12. lukiodiplomikohtaisessa kehittämisessä otetaan tarkasteluun lukuvuosittain annettavien lukiodiplomien tehtävien tarkoituksenmukaisuus ja selvitetään mahdollisia vaihtoehtoja näille tehtäville (kuvataide, käsityö, media, yhteinen tehtävä)
13. kaikkia lukiodiplomeja kehitettäessä tarkastellaan laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden toteutumista osana lukiodiplomiaineessa osoitettavaa osaamista
14. kaikkien lukiodiplomien kehittämisessä huomioidaan kansainvälisyyden, yrittäjyyden ja työelämän näkökulmat lukiodiplomiaineiden oppimäärissä
15. tuotetaan raportti eri maissa käytössä olevista päättökoe- ja näyttökokeisiin lukiodiplomiaineissa; katsaus perustuu rajattuun verrokkimaiden otokseen (ISCED 3, 34 General upper secondary education); raportin tuottamiseen tulisi osoittaa erillinen määräraha.

6.1.3. MUSIIKIN, KUVATAITEEN JA LIIKUNNAN LUKIODIPLOMIT

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

16. säädetään kahden opintopisteen laajuinen lukiodiplomi musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppimäärien valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin nuorten lukiokoulutuksessa lukiolain 11 §:ssä tarkoitetussa valtioneuvoston asetuksessa

LIITE 1

Koonti toimenpide-ehdotuksista asiakirjassa ”LAADUKAS JA LUOTETTAVA LUKIODIPLOMI, Esitys lukiodiplomin kehittämissuunnitelmaksi 2023–2026”

17. päätetään musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppimäärien valtakunnallisiin valinnaisiin opintoihin sisältyvien lukiodiplomien tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä nuorille ja aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa
18. päätetään mahdollisista muista muutoksista musiikin, kuvataiteen ja liikunnan oppimääriin sekä esimerkiksi opiskelijan oppimisen ja osaamisen arviointia koskeviin linjauksiin nuorille ja aikuisille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteissa
19. valmistellaan musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien suorittamisen ohjeet järjestämisen, suorittamisen ja arvioinnin tueksi nuorille ja aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa
20. aikuisten lukiokoulutuksen koulutuksen järjestäjälle säädetään velvoittavaksi musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukio-opintojen ja lukiodiplomien opintojaksojen tarjoaminen yhteistyössä koulutuksen järjestäjän muiden lukiodiplomien tai muun koulutuksen järjestäjän lukiodiplomien kanssa.

6.1.4. KOTITALOUDEN, KÄSITYÖN, MEDIAN, TANSSIN JA TEATTERIN LUKIODIPLOMIT

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

21. tuotetaan kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomia edeltävien lukio-opintojen järjestämisen tueksi opetussuunnitelmasuosituksia nuorille ja aikuisille tarkoitettua lukiokoulutusta varten
22. valmistellaan kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien suorittamisen ohjeet järjestämisen, suorittamisen ja arvioinnin tueksi nuorille ja aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa
23. selvitetään mahdollisuuksia opetuspainotusten ja valtakunnallisen kehittämisen pitkäjänteiseen rahoittamiseen niissä lukiodiplomiaineissa, joissa ei järjestetä erityisen koulutustehtävän mukaista opetuspainotusta
24. tuetaan valtionavustuksilla lukiodiplomien ja muiden oppilaitosten alueellista ja valtakunnallista yhteistyötä sekä verkostoitumista kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien ja niiden suorittamista edeltävien lukio-opintojen järjestämisessä esimerkiksi opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutukseen sekä innovatiivisten oppimisympäristöjen kehittämiseen tarkoitettujen valtionavustushakujen avulla.

LIITE 1

Koonti toimenpide-ehdotuksista asiakirjassa ”LAADUKAS JA LUOTETTAVA LUKIODIPLOMI, Esitys lukiodiplomin kehittämissuunnitelmaksi 2023–2026”

6.1.5. LUKIODIPLOMIN SUORITTAMISTA EDELTÄVÄT OPINNOT

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

25. musiikin, kuvataiteen ja liikunnan pakollisten ja valtakunnallisten opintojen suorittamisen ehdoista ennen lukiodiplomin suorittamista määrätään nuorten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja niiden mukaisesti lukiokoulutuksen järjestäjän hyväksymässä opetussuunnitelmassa
26. musiikin, kuvataiteen ja liikunnan pakollisten ja valtakunnallisten opintojen suorittamisen ehdoista ennen lukiodiplomin suorittamista määrätään aikuisten lukion opetussuunnitelman perusteissa ja riippuen valtakunnallisesti valitusta kehittämistoimenpiteestä (6.1.3.) näiden lukiodiplomien tarjoaminen aikuisille tarkoitetussa lukiokoulutuksessa olisi koulutuksen järjestäjälle velvoittavaa tai vapaaehtoista
27. musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomin suorittaminen ja arviointi perustuisi nuorille tarkoitetussa lukion opetussuunnitelman perusteissa annettuun taito- ja taideaineen oppimäärään (pakolliset ja valtakunnalliset valinnaiset opinnot)
28. Opetushallitus määrää musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien suorittamista edeltävien hyväksytysti suoritettujen
 - A. pakollisten opintojen ja valtakunnallisten valinnaisten opintojen vähimmäislaajuudeksi kahdeksan (8) opintopistettä
(Ensisijainen vaihtoehto kehittämistoimenpiteeksi, vaihtoehto A)
 - B. opintojen vähimmäislaajuudeksi Lukioasetuksessa (810/2018) säädetyn enimmäismäärän pakollisia opintoja taito- ja taideaineessa, jonka lukiodiplomia opiskelija ryhtyy suorittamaan (Mahdollinen vaihtoehto kehittämistoimenpiteeksi, vaihtoehto B)
29. Opetushallitus kuvaa kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien erillisissä ohjeissa, että näiden lukiodiplomien suorittaminen perustuu kuuden (6) opintopisteen laajuisiin kyseisen lukiodiplomin suorittamista edeltäviin opintoihin
30. koulutuksen järjestäjän hyväksymässä lukion opetussuunnitelmassa määritellään opintojaksot, jotka voivat olla kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomin suorittamista edeltäviä lukio-opintoja
31. kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien suorittamista edeltävien lukio-opintojen järjestämisen tueksi valmistellaan määrärahojen puitteissa pedagogista tukimateriaalia joko Opetushallituksessa tai erillisessä hankkeessa tuotettuna.

LIITE 1

Koonti toimenpide-ehdotuksista asiakirjassa ”LAADUKAS JA LUOTETTAVA LUKIODIPLOMI, Esitys lukiodiplomin kehittämissuunnitelmaksi 2023–2026”

6.1.6. OSAAMISEN TUNNISTAMINEN JA TUNNUSTAMINEN

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

32. lukiodiplomien osalta noudatetaan lukiossa muutoinkin noudatettavaa osaamisen tunnistamista ja tunnustamista eikä lukiodiplomeille oteta käyttöön lukiolainsäädännöstä ja sen nojalla annetuista määräyksistä poikkeavia menettelyjä.
33. lukiodiplomeja ei olisi jatkossakaan mahdollista suorittaa näyttönä, koska mahdollistaminen vaikuttaisi todennäköisesti kielteisesti tavoiteltaviin nykyistä yhdenmukaisempiin lukiodiplomien järjestämisen ja arviointimenettelyn lähtökohtiin sekä lukiodiplomien yhdenvertaisen ja luotettavan arvioinnin toteutumiseen
34. tehdään selvitys opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen toteutumisesta lukiodiplomin edellyttämien lukio-opintojen hyväksilukemisen osalta; samassa yhteydessä esitetään selvitettäväksi yhteistyön ja koulutuksen hankkimisen käytäntöjä lukiodiplomien järjestämisessä (Kehittämistoimenpide-ehdotus. 6.3 Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen lukiodiplomin järjestämisessä).

6.1.7. LUKIODIPLOMIOPINTOJAKSON JÄRJESTÄMINEN JA SUORITTAMINEN

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

35. Opetushallitus täsmentää lukiodiplomiopintojakson järjestämistä ja suorittamista koskevia määräyksiä lukion opetussuunnitelman perusteissa sekä tukee niiden toimeenpanoa erillisissä ohjeissa ja tukimateriaalissa
36. tarkennetaan lukiodiplomien järjestämisen linjauksia opettajan antaman ohjauksen ja neuvonnan sekä suorittamisen valvonnan osalta
37. tarkennetaan lukiodiplomien suorittamiseen varattua aikaa ja opiskelijan ajankäyttöä koskevia linjauksia
38. tehdään lukiodiplomikohtaisia kokeiluja, joissa kehitetään lukiodiplomiopintojakson toteuttamista eri vaihtoehtojen pohjalta yhteistyössä lukiodiplomien ja eri alojen korkeakoulujen kanssa; näissä lukiodiplomikohtaisissa kokeiluissa esitetään kehitettäväksi myös uutta musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointimenettelyä (Kehittämistoimenpide-ehdotus, 6.1.8 Lukiodiplomin arviointi)
39. Lukiodiplomiopintojakson järjestämisen kehittämisessä hyödynnettäisiin erityisesti yhteistyötä musiikin, kuvataiteen ja urheilun erityisen koulutustehtävän lukiodiplomien kanssa sekä näiden lukiodiplomien oppiaineiden aineenopettajan koulutuksesta ja alojen tutkimuksesta vastaavien yliopistojen kanssa.

LIITE 1

Koonti toimenpide-ehdotuksista asiakirjassa ”LAADUKAS JA LUOTETTAVA LUKIODIPLOMI, Esitys lukiodiplomin kehittämissuunnitelmaksi 2023–2026”

6.1.8. LUKIODIPLOMIN ARVIOINTI**Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että**

40. valmistellaan ja säädetään tarpeelliset taito- ja taideaineissa suoritettavien lukiodiplomien arvioinnin uudistamisen edellyttämät muutokset lukiokoulutuksen lainsäädäntöön
41. kehitetään kaksivaiheinen musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointimenettely, jonka suunnittelun ensisijaiseksi lähtökohdaksi otetaan ehdotetuista vaihtoehdoista A (Opiskelijan lukio ja kansallinen asiantuntijaelin)
42. perustetaan kansallinen musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arvioinnin asiantuntijaelin, joka vastaa näiden lukiodiplomien suoritusten arvioinnin johtamisesta, hallinnosta, järjestämisestä, arvosanojen ja todistusten antamisesta, hallinnosta ja toimeenpanosta sekä suoritusten hallinnosta
43. kehitetään musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointimenettelyyn digitaalinen ja verkkopohjainen toisen vaiheen arviointi
44. uudistetaan lukiolainsäädäntöä erityisen koulutustehtävän lukiodiplomien koulutuksen järjestämisluvan osalta siten, että valtakunnalliseen kehittämistehtävän sisältöön sisältyy kehitettävässä lukiodiplomien arviointimenettelyssä musiikin, kuvataiteen ja liikunnan valtakunnallisille kehittämislukioille osoitettavat tehtävät
45. Opetushallitus valmistelee ja antaa tarkemmat määräykset musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arvioinnista lukion opetussuunnitelman perusteissa sekä tarkentaa näiden lukiodiplomien arviointimenettelyn ohjeistusta antamissaan erillisissä ohjeissa
46. tehdään lukiodiplomikohtaisia kokeiluja, joissa kehitetään musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointimenettelyä yhteistyössä lukiodiplomien ja eri alojen korkeakoulujen kanssa; näissä lukiodiplomikohtaisissa kokeiluissa esitetään kehitettäväksi myös näiden taito- ja taideaineiden lukiodiplomiopintojakson toteuttamista (Kehittämistoimenpide-ehdotus, 6.1.7 Lukiodiplomiopintojakson järjestäminen ja suorittaminen)
47. kaksivaiheisen arviointimenettelyn kehittämisessä hyödynnettäisiin erityisesti yhteistyötä musiikin, kuvataiteen ja urheilun erityisen koulutustehtävän lukiodiplomien kanssa sekä näiden lukiokoulutuksen oppiaineiden aineenopettajan koulutuksesta ja alojen tutkimuksesta vastaavien yliopistojen kanssa

LIITE 1

Koonti toimenpide-ehdotuksista asiakirjassa ”LAADUKAS JA LUOTETTAVA LUKIODIPLOMI, Esitys lukiodiplomin kehittämissuunnitelmaksi 2023–2026”

- 48. kehitetään kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien arviointimenettelyä lainsäädännön puitteissa samansuuntaisesti kuin musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomien arviointia ilman järjestämisen velvoittavuutta
- 49. kehitetään kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien arviointimenettelyä yhteistyössä lukiodiplomien ja eri alojen korkeakoulujen kanssa
- 50. Opetushallitus valmistelee ja antaa määräykset kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien arvioinnista lukion opetussuunnitelman perusteissa sekä tarkentaa näiden lukiodiplomien arviointimenettelyn ohjeistusta antamissaan erillisissä ohjeissa.

6.1.9. TOTEUTTAMISEN JA PEDAGOGIIKAN KEHITTÄMINEN LUKIOISSA

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- 51. lukiodiplomien toteuttamisen ja pedagogiikan kehittämiseksi laaditaan vuosina 2023–2025 täsmentyvä suunnitelmansa
- 52. lukiodiplomien järjestämisen, suorittamisen ja arviointimenettelyn edellytyksiä vahvistetaan nuorten ja aikuisten lukiokoulutuksessa rahoittamalla vuosina 2026–2031 valtionavustuksilla kehittämis- ja kokeiluhankkeita
- 53. Opetushallitus tuottaa määrärahojen puitteissa kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien arviointimenettelyn tueksi tukimateriaalia
- 54. Opetushallitus järjestää ja rahoittaa määrärahojen puitteissa kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin lukiodiplomien arviointikoulutuksia
- 55. Opetushallitus tarkastelee erikseen lukiodiplomien toteuttamisen kehittämiskohteita ruotsinkielisessä lukiokoulutuksessa ja kohdistetaan niihin määrärahojen puitteissa tukea ja toimenpiteitä
- 56. rahoitetaan määrärahojen puitteissa lukiodiplomien arvioinnin käytäntöjä ja rakenteita kehittäviä hankkeita, joissa erityisenä kehittämiskohteena vahvistettaisiin kahteen arvioijaan perustuvan lukiodiplomisuorituksen arviointimenettelyn yhdenmukaisuutta, luotettavuutta ja yhdenvertaisuutta.

LIITE 1

Koonti toimenpide-ehdotuksista asiakirjassa ”LAADUKAS JA LUOTETTAVA LUKIODIPLOMI, Esitys lukiodiplomin kehittämissuunnitelmaksi 2023–2026”

6.2. LUKIODIPLOMIN SUORITTAMINEN AMMATILLISESSA KOULUTUKSESSA

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

57. tarkastellaan vaihtoehtoja ja tarvittavia toimenpiteitä erikseen ammatillisen perustutkintokoulutuksen näkökulmasta siinä vaiheessa, kun tehdään mahdollinen selvitys ylioppilastutkinnon kehittämiseksi siten, että yksittäinen ylioppilastutkinnon koe olisi mahdollista korvata opiskelijan suorittamalla lukiodiplomilla tai että lukiodiplomi olisi muulla tavoin kytkettävissä ylioppilastutkinnon osaksi.

6.3. YHTEISTYÖ JA KOULUTUKSEN HANKKIMINEN LUKIODIPLOMIN JÄRJESTÄMISESSÄ

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

58. tehdään selvitys yhteistyön ja koulutuksen hankkimisen käytännöistä lukiodiplomien järjestämisessä; samassa yhteydessä esitetään selvitettäväksi opiskelijan aiemmin hankkiman osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen toteutumisesta lukiodiplomin edellyttämien lukio-opintojen hyväksilukemisen osalta (Kehittämistoimenpide-ehdotus. 6.1.6. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen).

6.4. LUKIODIPLOMIEN TARJONNAN KEHITTÄMINEN

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

59. tehdään mahdolliset muutokset lukiodiplomitarjontaan sen jälkeen, kun lukiodiplomien kehittämissuunnitelman 2023–2026 toimenpanosta on kertynyt riittävästi seurantatietoa, on selvitetty lukiodiplomien tarjonnan kehittämistarpeita ja on tehty aikanaan niiden pohjalta johtopäätökset lukiodiplomien tarjonnan kehittämiseksi.

6.5. OPISKELIJAVALINNAT

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

60. Opetushallitus tekee lukiodiplomien sisällöllisessä kehittämisessä tiiviistä yhteistyötä ja -kehittämistä yliopistojen kanssa sekä hyödyntää niiden asiantuntemusta ja tuottamaa tutkimustietoa uudistuksen eri vaiheissa
61. erityisesti musiikin, kuvataiteen ja liikunnan lukiodiplomeja pyritään kehittämään yhteistyössä yliopistojen kanssa siten, että uudistettuja lukiodiplomeja on tulevaisuudessa mahdollista hyödyntää yliopistojen opiskelijavalinnoissa.

LIITE 1

Koonti toimenpide-ehdotuksista asiakirjassa ”LAADUKAS JA LUOTETTAVA LUKIODIPLOMI, Esitys lukiodiplomin kehittämissuunnitelmaksi 2023–2026”

6.6. YLIOPPILASTUTKINTO JA LUKIODIPLOMIN KEHITTÄMINEN

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- 62. tehdään selvitys mahdollisuuksista, vaihtoehtoista ja niiden edellyttämistä toimenpiteistä ylioppilastutkinnon kehittämiseksi siten, että yksittäinen ylioppilastutkinnon koe olisi mahdollista korvata opiskelijan suorittamalla lukiodiplomilla tai että lukiodiplomi olisi muulla tavoin kytkettävissä ylioppilastutkinnon osaksi
- 63. käydään lukiodiplomien jatkokehittämisen aikana keskusteluja Ylioppilastutkintolautakunnan kanssa siitä, miten ja missä vaiheessa lukiodiplomi olisi mahdollista ja tarkoituksenmukaista huomioida ylioppilastutkinnon kehittämis- ja toimeenpanosuunnitelmissa
- 64. käydään lukiodiplomien jatkokehittämisen aikana keskusteluja Ylioppilastutkintolautakunnan kanssa siitä, miten ylioppilastutkintoa edelleen kehitetään siltä osin, että siinä olisi tulevaisuudessa mahdollista osoittaa osaamista kaikissa laaja-alaiseen yleissivistykseen sisältyvissä oppiaineissa.

6.7. SEURANTASUUNNITELMA JA VAIKUTTAVUUDEN ARVIOINTI

Kehittämistoimenpiteinä ehdotetaan, että

- 65. lukiodiplomien kehittämissuunnitelman toteuttamisen aikana valmistellaan sen toimeenpanon seurantaan tukeva suunnitelma ja aikataulu uudistuksen vaikuttavuuden arvioinnille
- 66. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi), lukiokoulutuksen kansallisesta arvioinnista vastaavana viranomaisena, tuottaa arviointitoiminnassaan tietoa lukiodiplomijärjestelmän laadunhallinnan ja kehittämisen tueksi koulutuksen arviointisuunnitelmansa mukaisesti muun muassa lukiodiplomien kaksivaiheisen arviointimenettelyn laadun ja tulosten osalta.

Kirje

25.11.2021

VN/2062/2020

VN/2062/2020-OKM-214

Opetushallitus

Toimeksianto: Lukiodiplomien kehittäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriö on päättänyt saamansa lukiodiplomiselvityksen ja siitä annettujen lausuntojen pohjalta seuraavaa:

Opetushallitus toimii opetussuunnitelmaviranomaisena vastaten lukiodiplomien kehittämisestä ja ylläpidosta. Opetus- ja kulttuuriministeriö antaa toimeksi Opetushallitukselle lukiodiplomien jatkekehittämisen. Kehittämistyön tulee tapahtua verkostomaisessa yhteistyössä, asiantuntijoita hyödyntäen. Korkeakouluilla tulee olla merkittävä asema kehittämisessä. Kehittämisen painospisteen tulee olla musiikki- kuvataide ja liikunnan lukiodiplomien kehittämisessä kaikille koulutuksen järjestäjille velvoittavaksi. Näitä diplomeita kehitetään siten, että ne olisivat jatkossa hyödynnettävissä nykyistä paremmin korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Muiden diplomien kehittämistä jatketaan ilman niihin liittyvää järjestämisvelvoitetta. Pitkällä tähtäimellä voitaisiin tavoitella yksittäisen ylioppilastutkinnon kokeen korvaamista lukiodiplomilla.

Kehittämistyössään Opetushallituksen tulee ottaa huomioon mm. seuraavia avoimia kysymyksiä:

- a) Kuinka paljon opiskelijalta edellytetään kunkin diplomiaineen opintoja suorituksen taustalle?
- b) Miten diplomeita tulisi kehittää korkeakoulujen opiskelijavalinnan tarpeiden näkökulmasta, ottaen myös huomioon korkeakoulujen mahdolliset tarpeet muuttaa nykyisiä opiskelijavalintakäytäntöjään.
- c) Millä käytännön tavoilla diplomin suorittamiseksi edellytetty osaaminen tulee osoittaa?
- d) Missä määrin ja miten diplomin suorittamisessa voitaisiin hyödyntää muiden koulutusmuotojen opintoja?
- e) Miten suhtaudutaan osaamisen tunnustamiseen ja muualla, esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa hankittuun osaamiseen? Olisiko diplomi mahdollista suorittaa pelkästään näytönä?
- f) Miten nykyistä yhdenvertaisempi diplomien arviointi on toteutettavissa ja millaisia arviointimenettelyjä ja arviointiasteikkoja se edellyttäisi?
- g) Millainen olisi mahdollisen ulkopuolisen arvioinnin rooli ja miten se käytännössä toteutettaisiin?
- h) Missä määrin arvioinnissa voitaisiin hyödyntää kansallisia verkostoja ja digitaalisuutta?

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 29
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 10
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 135 9335
+358 9 135 9335

kirjaamo.okm@gov.fi

Opetushallituksen tulee tuottaa ministeriölle suunnitelma ja siihen perustuva esitys uudistuksen toimeenpanosta ja aikataulusta sekä laskelma uudistuksen kustannuksista. Opetushallituksen esitys ja siihen sisältyvä suunnitelma sekä kustannuslaskelma tulee antaa ministeriölle 1.9.2022 mennessä. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulee valmistelemaan Opetushallituksen esityksen pohjalta tarvittavat säädösmuutokset.

Opetusministeri

Li Andersson

Opetusneuvos

Heikki Blom

Jakelu

Opetushallitus

Tiedoksi

OKM KTPO Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto
OKM VAPOS Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaan sivistystyön osasto
OKM TAL Talousyksikkö

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av dokument
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case:

VN/2062/2020

OKM; Lukiodiplomit ja niiden hyödyntäminen

Asiakirja / Dokument / Document:

VN/2062/2020-OKM-214

Toimeksianto Opetushallitukselle lukiodiplomien jatkokehittämisestä

Allekirjoitukset / Underskrifter / Signatures:

Allekirjoittaja Undertecknare Signed by	Allekirjoituspäivämäärä Datum för underskrift Date of signature	Varmenteen myöntäjä Certifikatutfärdare Certificate issued by
Blom Heikki 910218623	2021-12-03T15:24:45	C=FI, O=Vaestorekisterikeskus CA, OU=Organisaatiovarmenteet, CN=VRK CA for Qualified Certificates - G2\ OK
Andersson Li 91206140J	2021-12-07T16:39:16	C=FI, O=Vaestorekisterikeskus CA, OU=Organisaatiovarmenteet, CN=VRK CA for Organisational Certificates - G3\ OK

Sähköinen varmennetieto / Elektronisk certifikatuppgift / Electronic certificate information:

4cc2ff78c5ccd1de1b04c1e52262f26b14979433320f1c9a453969b8086d2abf